

SADRŽAJ

POLAZNE OSNOVE STRATEŠKE PROCENE UTICAJA

Uvod

Pravni i planski osnov

I KRATAK PREGLED SADRŽAJA I GLAVNIH CILJEVA PLANA I ODNOS PREMA DRUGIM PLANOVIMA I PROGRAMIMA

I.1. Obuhvat i granice Plana

I.2. Ciljevi i zadaci izrade Plana

I.3. Sadržaj Plana

I.4. Odnos prema drugim planovima i programima

II OPIS POSTOJEĆEG STANJA KVALITETA ŽIVOTNE SREDINE

III IDENTIFIKACIJA PODRUČJA ZA KOJA POSTOJI MOGUĆNOST DA BUDU IZLOŽENA ZNAČAJNOM RIZIKU ŽIVOTNE SREDINE

IV POSTOJEĆI PROBLEMI ŽIVOTNE SREDINE U VEZI SA PLANOM

V OPŠTI I POSEBNI CILJEVI STRATEŠKE PROCENE UTICAJA

V.1. Opšti ciljevi i principi strateške procene

V.2. Posebni ciljevi strateške procene uticaja na životnu sredinu i izbor indikatora

VI MOGUĆE ZNAČAJNE POSLEDICE PLANIRANIH AKTIVNOSTI NA ŽIVOTNU SREDINU I ZDRAVLJE LJUDI (PROCJENA MOGUĆIH UTICAJA PLANSKIH RJEŠENJA NA ŽIVOTNU SREDINU)

VII MJERE ZAŠTITE PREDVIĐENE U CILJU SPREČAVANJA, SMANJENJA I OTKLANJANJA NEGATIVNOG UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU I ZDRAVLJE LJUDI

VIII PREGLED RAZLOGA KOJI SU POSLUŽILI KAO OSNOVA ZA IZBOR VARIJANTNIH REŠENJA KOJA SU UZETA U OBZIR I OPIS NAČINA IZRADA STRATEŠKE PROCENE

IX PRIKAZ MOGUĆIH PREKOGRANIČNIH UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

X OPIS PROGRAMA PRAĆENJA STANJA ŽIVOTNE SREDINE I ZDRAVLJA LJUDI U TOKU REALIZACIJE PLANA (MONITORING)

XI ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

POLAZNE OSNOVE STRATEŠKE PROCENE UTICAJA

Uvod

U savremenoj teoriji i metodologiji prostornog planiranja, izrada planova, politika i programa bazira se na primeni opšteprihvaćenog koncepta „održivog razvoja“ (eng. sustainable development) u kojem se ekonomski, socijalni i institucionalni razvoj odvija u skladu sa očuvanjem i unapređenjem ekološkog kapaciteta područja. Implementacijom definisanih planskih rešenja u prostornim i urbanističkim planovima (kao i ostalim politikama i programima) neminovno dolazi do određenog stepena narušavanja prirodnih i stvorenih vrednosti određenog područja, čime se nameće potreba njihovog sveobuhvatnog sagledavanja sa aspekta životne sredine, odnosno definisanja adekvatnih mera i smernica zaštite životne sredine, kako bi se ekološki problemi identifikovali u početnim fazama izrade planskog dokumenta i izabralo najpovoljnije plansko rešenje u pogledu očuvanja prirodnih vrednosti određene teritorije.

Izveštaj o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu predstavlja ključni dokument u postupku izrade Strateške procene uticaja (SPU) i čini sastavni deo dokumentacije koja se prilaže uz plan ili program nadležnom organu (u ovom slučaju: Sekretarijatu za uređenje prostora, stambeno-komunalne poslove i zaštitu životne sredine opštine Bar). Izveštaj o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu je dokument na osnovu kojeg se vrši opis, vrednovanje i procena mogućih uticaja implementacije planskih rešenja na kvalitet životne sredine, na osnovu čega se propisuju mere za smanjenje negativnih i uvećanje pozitivnih uticaja definisanih rešenja u okviru planskog dokumenta na životnu sredinu.

Izrada predmetnog Izveštaja u Crnoj Gori zakonski je regulisana primenom Zakona o životnoj sredini („Sl. List Crne Gore“, br. 48/08) i Zakona o zaštiti Zakona o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu od 1.1.2008. god. („Sl. list RCG“, br. 80/05 od 28.12.2005), što otvara mogućnost usklađivanja ovog procesa sa postupkom pripreme i izrade novih vrsta državnih i lokalnih planskih dokumenata u Crnoj Gori na osnovu nedavno usvojenog Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata („Sl. List Crne Gore“, br. 51/08). Navedeni Zakon o SPU urađen je u skladu sa osnovnim smernicama koje su propisane Direktivom Evropskog parlamenta i Saveta od 27.6.2001 (Directive 2001/42/E3), kao i u skladu sa Protokolom o Strateškoj proceni uticaja usvojenog 2003. godine u Kijevu (Ukrajina), koja insistira na vrednovanju nacrtu planova i programa sa aspekta posledica na životnu sredinu, uz efikasno i transparentno uključivanje zainteresovane javnosti već u fazi odlučivanja o potrebi izrade predmetnog Izveštaja. Tokom izrade Izveštaja o SPU omogućuje se da se ekološki aspekt pravovremeno integriše u proces definisanja planskih rešenja (tokom celokupnog postupka izrade plana), na osnovu čega se dobija mogućnost izbora najpovoljnijeg varijantnog rešenja (ukoliko je više njih predloženo) i formiranja prostorno-urbanističkog plana u skladu sa konceptom održivog razvoja.

Sadržina Izveštaja o strateškoj proceni uticaja Prostorno-urbanističkog plana Opštine Bar na životnu sredinu u skladu je sa članom 15. Zakona o strateškoj proceni uticaja, i sadrži:

- 1) kratak pregled sadržaja i glavnih ciljeva plana ili programa i odnos prema drugim planovima i programima;
- 2) opis postojećeg stanja životne sredine i njenog mogućeg razvoja, ukoliko se plan ili program ne realizuju;
- 3) identifikaciju područja za koja postoji mogućnost da bugu izložena značajnom riziku po životnu sredinu i karakteristike životne sredine u tim područjima;
- 4) postojeći problemi u pogledu životne sredine u vezi sa planom ili programom, uključujući naročito one koje se odnose na oblasti koje su posebno značajne za životnu sredinu, kao što su staništa divljeg biljnog i životinjskog sveta sa aspekta njihovog očuvanja, posebno zaštićena područja, nacionalni parkovi ili morsko dobro;
- 5) opšti i posebni ciljevi zaštite životne sredine ustanovljeni na državnom ili međunarodnom nivou koji su od značaja za plan ili program i način na koji su ovi ciljevi, kao i svi ostali aspekti od značaja za životnu sredinu, bili uzeti u razmatranje u procesu pripreme;
- 6) moguće značajne posledice po zdravlje ljudi i životnu sredinu, uključujući faktore kao što su: biološka raznovrsnost, stanovništvo, fauna, flora, zemljište, voda, vazduh, klimatski činioci, materijalni resursi, kulturno nasleđe, uključujući arhitektonsko i arheološko nasleđe, pejzaž i međusobni odnos ovih faktora;
- 7) mere predviđene u cilju sprečavanja, smanjenja ili otklanjanja, u najvećoj mogućoj meri, bilo kog značajnog negativnog uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu do koga dovodi realizacija plana ili programa;
- 8) pregled razloga koji su poslužili kao osnova za izbor varijantnih rešenja koje su uzete u obzir, kao i opis načina procene, uključujući i eventualne teškoće do kojih je prilikom formulisanja traženih podataka došlo (kao što su tehnički podaci ili nepostojanje know-how);
- 9) prikaz mogućih značajnih prekograničnih uticaja na životnu sredinu;
- 10) opis programa praćenja stanja životne sredine, uključujući i zdravlje ljudi u toku realizacije plana ili programa (monitoring);
- 11) zaključke do kojih se došlo tokom izrade izveštaja o strateškoj proceni predstavljene na način razumljiv javnosti.

Strateška procena uticaja na životnu sredinu je proces koji treba da integriše ciljeve i principe održivog razvoja u prostornim i urbanističkim planovima uvažavajući pri tome potrebu da se izbegnu ili ograniče negativni uticaji na životnu sredinu i na zdravlje i dobrobit lokalnog stanovništva. Osnovni ciljevi izrade strateške procene uticaja su:

- 1) obezbeđivanje da pitanja životne sredine i zdravlje ljudi budu potpuno uzeta u obzir prilikom razvoja planova ili programa;
- 2) uspostavljanje jasnih, transparentnih i efikasnih postupaka za stratešku procenu;
- 3) obezbeđivanje učešća javnosti;
- 4) obezbeđivanje održivog razvoja;
- 5) unapređenje nivoa zaštite zdravlja ljudi i životne sredine.

Nosilac izrade Izveštaja o strateškoj proceni uticaja je „JUGINUS AD“ - predstavništvo „JUGINUS-MONT“. Uz saradnike koji su učestvovali u izradi Prostorno-urbanističkog plana opštine Bar, tokom izrade predmetnog Izveštaja angažovani su stručnjaci za relevantna pitanja koja su obuhvaćena sadržajem ovog dokumenta sa ciljem potpunije i kvalitetnije izrade ovog dokumenta.

Povoljnu okolnost u izradi predmetnog Izveštaja predstavlja činjenica da je procedura izrade Izveštaja o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu tekla paralelno sa

izradom svih faza Prostorno-urbanističkog plana opštine Bar, što je metodološki najispravniji postupak, čime se ekološka dimenzija pravovremeno integriše u preciziranje budućih planskih rešenja i stvaraju uslovi za izbor najpovoljnijeg razvojnog koncepta plana sa aspekta održivog razvoja.

Pravni i planski osnov

Prostorno-urbanistički plan opštine Bar radi se u skladu sa Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata („Sl. list Crne Gore“, br. 51/08), kao i nizom drugih zakonskih i podzakonskih akata koji regulišu problematiku prostornog i urbanističkog planiranja u Crnoj Gori. Pored zakonske regulative, pravni osnov za izradu Prostorno-urbanističkog plana opštine predstavlja Odluka Opštine Bar o izradi ovog planskog dokumenta, objavljena u Službenom listu opštine, br..... Obrađivači planskog dokumenta su Jugoslovenski institut za urbanizam i stanovanje – JUGINUS AD iz Beograda, i Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije – IAUS iz Beograda. Nosilac izrade Plana je Opština Bar sa kojom su obrađivači planskog dokumenta sklopili ugovor.

Pravni osnov za izradu Izveštaja o strateškoj proceni uticaja predstavlja Odluka o izradi predmetnog Izveštaja koja je sastavni deo gore pomenute Odluke Opštine Bar o izradi prostorno-urbanističkog plana Opštine Bar, kao i odgovarajuća zakonska regulativa iz ove oblasti, pre svega Zakon o životnoj sredini („Sl. list Crne Gore“, br. 48/08) i Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu („Sl. list RCG, br. 80/05).

Planski osnov za izradu Prostorno-urbanističkog plana Opštine Bar predstavlja Prostorni plan Crne Gore do 2020. godine, kao i planska rešenja definisana u okviru Detaljnog prostornog plana autoputa Bar-Boljare (u slučaju usvajanja ovog dokumenta pre datuma usvajanja Prostorno-urbanističkog plana Opštine), odnosno Prostornih planova područja posebne namene za Skadarsko jezero i Morsko dobro (PPPPN NP „Skadarsko jezero“- RZUP, Podgorica, 1996. god; PPPPN „Morsko dobro“ – Monte CEP, Kotor, 2007.god.). Planski osnov za izradu Izveštaja o strateškoj proceni uticaja predstavlja Prostorno-urbanistički plan Opštine Bar.

I KRATAK PREGLED SADRŽAJA I GLAVNIH CILJEVA PLANA I ODNOS PREMA DRUGIM PLANOVIMA I PROGRAMIMA

I.1. Obuhvat i granice Plana

Prostorno-urbanističkim planom opštine Bar obuhvaćeno je celokupno područje istoimene opštine. Teritorija opštine Bar nalazi se na jugoistočnom delu crnogorskog primorja između Skadarskog jezera i Jadranskog mora između 41°57'48" i 42°18'36" severne geografske širine i 18°56'10" i 19°23'20" istočne geografske dužine. Sa pripadajućom vodenom površinom jezera zauzima prostor od 598 km² (2,8% teritorije Crne Gore). Planinskim vencem sa najvišim vrhom na Rumiji (1593 m n.v.) teritorija je podeljena na primorsko i skadarsko područje.

Plansko područje obuhvata atare 55 katastarskih opština, koje pokrivaju jedno ili više naselja; ukupno na teritoriji Opštine Bar egzistira 83 naselja (pogledati narednu tabelu):

Prilog br.1: Spisak katastarskih opština i pripadajućih naselja na području opštine Bar

Red. br.	Naziv KO	Obuhvaćena naselja
1	Arbanaš	Arbnež
2	Bartula	Bartula
3	Bobovište	Bobovište
4	Boljevići	Boljevići
5	Brijege	Brijege
6	Bračeni	Bračeni, Kruševica
7	Brčeli	Gornji Brčeli, Donji Brčeli
8	Bukovik	Bukovik, Mačuge
9	Velja Gorana	Velja Gorana
10	Velje Selo	Velje Selo
11	Virpazar g	Virpazar
12	Gluhi Do	Gluhi Do
13	Godinje	Godinje
14	Gurza	Gurza, Lukići
15	Dabezići	Dabezići
16	Dedići	Dedići
17	Dobra Voda	Dobra Voda
18	Donji Murići	Besa, Donji Murići
19	Dupilo	Dupilo
20	Zaljevo	Zaljevo, Podi
21	Zankovići	Brca, Zankovići, Zgrade, Đeđinovići, Miljevići, Papani
22	Zupci	Zupci, Sustaš
23	Komarno	Komarno
24	Koštanjica	Koštanjica
25	Krnjice	Dračevica, Karanikići, Krnjice, Marstijepovići, Đuravci
26	Kunje	Kunje
27	Livari	Gornja Briska, Donja Briska, Livari
28	Limljani	Limljani
29	Mala Gorana	Mala Gorana
30	Mikulići	Veliki Mikulići, Mali Mikulići

31	Martići	Martići, Mali Ostros
32	Mišići	Zagrađe, Đurmani, Mišići
33	Novi Bar	Bar, Bjeliši, Burtaiši
34	Ovtočići	Ovtočići
35	Orahovo	Orahovo
36	Ostros	Veliki Ostros
37	Pelinkovići	Pelinkovići
38	Pečurice	Grdovići, Pečurice
39	Pinčići	Pinčići, Gornji Murići
40	Polje	Polje, Čeluga
41	Popratnica	Popratnica
42	Seoca	Seoca
43	Sozina	Sozina
44	Sotonići	Sotonići
45	Stari Bar	Velembusi, Stari Bar
46	Sutomore	Sutomore g.
47	Tejani	Tejan
48	Tomba	Tomba
49	Tomići	Tomići
50	Trnovo	Trnovo
51	Tuđemili	Tuđemili
52	Turčini	Turčini
53	Utrg	Utrg
54	Ckla	Ckla
55	Šušanj	Šušanj

I.2. Ciljevi i zadaci izrade Plana

Na osnovu analize i ocene postojećeg stanja prostornog uređenja na području opštine, identifikovanih problema, odnosno potencijala i ograničenja koji su izneti u okviru Prostorno-urbanističkog plana opštine Bar, definisan je osnovni cilj izrade ovog planskog dokumenta i utvrđene odgovarajuće planske propozicije i sektorska planska rešenja.

Opšti cilj izrade Prostorno-urbanističkog plana opštine jeste utvrđivanje dugoročne koncepcije razvoja opštine Bar do 2025. godine, odnosno preciziranje takvih prostorno-planskih i urbanističkih rešenja koja će u predviđenom planskom periodu omogućiti uravnotežen socio-ekonomski razvoj celokupne teritorije opštine, odnosno dalju ekspanziju primorskog dela opštine (uz ublažavanje populacionog i građevinskog pritiska), kao i aktiviranje uočenih potencijala „jezerskog“ dela opštine (obalno područje Skadarskog jezera, Krajina i Crmnica), uz usklađivanje sa zahtevima očuvanja i zaštite prostora.

Posebni ciljevi izrade Prostorno-urbanističkog plana opštine Bar su:

- nastavak intenzivnog uključivanja opštine Bar u privredne, saobraćajne i društvene tokove Crne Gore
- ravnomjeran, racionalan, efikasan i održiv prostorni razvoj na bazi racionalnog i osmišljenog korišćenja prirodnih resursa, radi povećanja funkcionalne i razvojne efikasnosti;
- razvoj ruralnih područja Bara u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima
- razvoj grada Bara kao jednog od važnih regionalnih centara Primorskog regiona Crne Gore.
- usklađivanje različitih ili suprotnih interesa u korišćenju prostora;
- smanjivanje prostornih ograničenja za razvoj (neplanska izgradnja, nedostatak

- infrastrukture i javnih službi, sanacija degradiranih prostora i dr.);
- racionalno korišćenje građevinskog, poljoprivrednog, šumskog i drugog zemljišta;
- sprečavanje degradacije poljoprivrednog zemljišta, vodnih resursa, šuma, morskog dobra i dr.;
- očuvanje i unapređenje kulturnog nasleđa, kao osnove nacionalnog prostornog identiteta
- očuvanje i unapređenje prirode i biološke raznovrsnosti i vrednosti
- sanacija, zaštita i očuvanje životne sredine.

- *Ciljevi razvoja po pojedinim oblastima*

1. *Stanovništvo*

- održavanje populacione vitalnosti i ublažavanje negativnih tendencija, pre svega u naseljima u zoni Skadarskog jezera i perifernim područjima Opštine.
- zadržavanje mlađih kontigenata stanovništva, naročito u ruralnim područjima, uz poboljšavanje uslova obrazovanja, stanovanja, socijalnih usluga, opšteg kvaliteta življenja i kreditno-finansijskih aranžmana za razvoj poljoprivredne proizvodnje, turizma i preduzetništva.
- poboljšanje uslova života mlađeg ženskog stanovništva i mladih porodica radi podsticaja nataliteta, donošenjem i realizacijom specifičnih programa za poboljšanje uslova življenja ove društvene grupe.
- poboljšanje obrazovne i kvalifikacione strukture stanovništva, sa programima dokvalifikacije i prekvalifikacije, radi osposobljavanja za preduzetništvo i druge vrste produktivnih aktivnosti od značaja za ekonomski i socijalni razvoj.
- socijalno-zdravstvena zaštita i pomoć starijim građanima, posebno samačkim i dvočlanim staračkim domaćinstvima, uz uključivanje u programe zbrinjavanja starih.

2. *Privreda*

- povećanje konkurentnosti, efikasnosti i produktivnosti svih privrednih i neprivrednih delatnosti, koji podrazumevaju izgradnju povoljne lokalne poslovne/investicione klime za razvoj različitih poslovnih aktivnosti i privlačenje domaćih, lokalnih i stranih investitora;
- dalji razvoj i diverzifikacija sektora usluga u svim delatnostima, posebno razvoj turizma i saobraćajno-skladišnih i logističkih usluga, trgovine, i dr.;
- modernizacija lučkih kapaciteta u skladu sa međunarodnim standardima, kao i unapređenje usluga u pomorstvu i lučkih operacija; razvoj tržišta i poslova sa nekretninama; modernizacija dela postojećih proizvodnih i uslužnih kapaciteta, rast fizičkog obima proizvodnje, prometa roba i usluga, rast zaposlenosti, društvenog proizvoda;
- razvoj proizvodnih delatnosti u skladu sa tržišnim uslovima, potencijalima i ograničenjima, uspostavljanje i jačanje preduzetničke inicijative;
- ravnomerniji razmeštaj proizvodnih kapaciteta i uslužnih delatnosti, shodno lokaciono-razvojnim potencijalima i ograničenjima, uz aktiviranje novih prostorno-lokacionih modela;
- obogaćivanje ponude atraktivnih lokacija za izgradnju MSP, različitog stepena opremljenosti tehničkom infrastrukturom u privrednoj zoni grada Bara i pojedinim naseljima;
- bolja iskorišćenost postojećih kapaciteta, podizanje efikasnosti kapaciteta;
- povišavanje kvaliteta dostupnosti barskog područja razvojem tehničke infrastrukture (puteva, železnice, lučko-pomorske infrastrukture,

telekomunikacija, komunalne infrastrukture, energetske, gasovodne mreže itd.).

3. *Industrija*

- započinjanje novih proizvodnih programa u skladu sa tržišnim uslovima, osnivanjem malih i srednjih preduzeća i privlačenjem direktnih stranih ulaganja i uz primenu evropskih principa industrijske politike na lokalnom nivou (povećana uloga znanja, inovacije, preduzetništvo i dr.);
- dinamičan industrijski rast i razvoj kroz povećanje broja preduzeća, asortimana i obima proizvodnje, zaposlenosti i društvenog proizvoda, koji se zasnivaju na komparativnim lokacionim prednostima i konkurentskoj sposobnosti barskog područja;
- šire i postupno uvođenje tzv. održivog industrijskog razvoja, u okviru raspoloživih razvojnih mogućnosti prostora, odnosno ekološko-prostornih kapaciteta i pragova, u čemu prioritet imaju: a) zaustavljanje degradacije i očuvanje poljoprivrednog zemljišta; b) sprečavanje nenamenskog i neracionalnog korišćenja prostora; i v) lokaciono-ekološka selektivnost u lociranju proizvodnih pogona; g) lokaciona kompatibilnost planiranih programa sa drugim funkcijama i okruženjem; d) racionalno i efikasno korišćenje građevinskog zemljišta u privrednoj zoni Bara, uz mešoviti način korišćenja prostora na pojedinim lokacijama; đ) uvođenje novih prostornih oblika razmeštaja industrije (na primer, tzv. poslovnih-preduzetničkih zona, start up ili poslovnih inkubatora u okviru slobodne zone, industrijskih parkova itd.);
- šire uvođenje upravljačkih postupaka, kao što su povećanje inovativne sposobnosti, efikasan menadžment, marketing, ekološki efikasne tehnologije u korišćenju materijalnih inputa, smanjenju industrijskog otpada, transporta i zagađujućih materija, itd.;
- nastavak istraživanja nalazišta nafte i gasa u podmorju.

4. *Poljoprivreda*

- očuvanje i unapređenje prostorno heterogenih resursa i uslova za proizvodnju kvalitetnih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, uporedo s kontinualnim poboljšavanjem materijalnih i socijalnih uslova življenja seoskog stanovništva;
- očuvanje površina i plodnosti poljoprivrednog zemljišta, radi zadovoljavanja prehrambenih i drugih potreba, materijalne i nematerijalne prirode, sadašnjih i budućih generacija;
- usklađivanje načina korišćenja poljoprivrednog zemljišta s prirodnim pogodnostima i ograničenjima, s jedne strane, i razvojnim potrebama lokalnih zajednica, s druge;
- obezbeđenje podrške opstanku porodičnih gazdinstava na planinskim i drugim područjima s prirodnim, infrastrukturnim i ekonomskim ograničenjima za vođenje rentabilne poljoprivredne proizvodnje, punim uvažavanjem njihove uloge u očuvanju prirodnih resursa, biodiverziteta, pejzažno-ambijentalnog lika i drugih netržišnih vrednosti ruralnog prostora;
- unapređenje proizvodnje, ponude i plasmana visoko kvalitetnih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, prioritarno kroz primenu standarda sigurnosti i zdravstvene ispravnosti u procesu proizvodnje, ispunjenje uslova za dobijanje robne marke proizvoda definisanog geografskog porekla, a mestimično i kroz programe podrške organskoj proizvodnji;
- povećanje konkurentnosti agrarne ponude, podrškom restrukturiranju i unapređenju ljudskog i fizičkog potencijala poljoprivrednog sektora, potpunijim iskorišćavanjem komparativnih pogodnosti prostorno heterogenih

agroekoloških uslova, osnivanjem i modernizacijom prerađivačkih kapaciteta i investiranjem u razvoj potrebne saobraćajne, hidrotehničke, energetske i tržišne infrastrukture;

5. *Ribarstvo*

- očuvanje postojećih resursa, njihova održiva eksploatacija i unapređenje zaštite ukupnog biodiverziteta morske i jezerske sredine;
- razvoj slatkovodnog i morskog ribarstva i njihova modernizacija, intenzifikacija i racionalizacija gazdovanja;
- izvršiti zoniranje jezera i obilježavanje ribolovnih zona;
- regulisati kontrolu izdavanja ribolovnih dozvola;
- pospešiti organizovanje otkupa izlovljene ribe iz Skadarskog jezera;
- ulaganje u novu, savremenu ribolovnu opremu i obnova stare (dokovanje i remont: brušenje, kitovanje i farbanje nadvodnog i podvodnog dijela, vađenje i spuštanje, promjena oplata, zamjena protektora, skidanje propelera, zamjena ležaja i mjerenje osovinskog voda i sl., nabavka novih sajli, mreža, libana (konop-cavomisto), satelita za navigaciju i sl.) radi kvalitetnijeg ulova i očuvanja samog morskog i jezerskog okruženja.

6. *Šumarstvo i lov*

- očuvati, unaprediti i povećati površine pod šumom u cilju jačanja opštekorisnih funkcija šuma, posebno u cilju zaštite od erozivno-bujičnih procesa i unapređenja ambijentalne sredine;
- očuvati i popravljati proizvodnu snagu zemljišta pod šumama;
- održavati i podizati nove šume na površinama pogodnim za šumu;
- stalno povećanje prirasta i prinosa;
- intenzivirati uzgoj autohtonih vrsta, pogotovo plemenitih lišćara i voćkarica;
- sanirati, odnosno izvršiti rekonstrukciju devastiranih šuma;
- koordinacija na području zaštite šuma od požara;
- kompleksno i racionalno korišćenje svih potencijala šuma;
- stvoriti uslove za proizvodnju nedrvenih biljnih proizvoda;
- poboljšanje uslova za divlju faunu u šumskim ekosistemima i povećanje brojnosti populacija lovne divljači i zaštićenih vrsta;
- održavati postojeća i uspostaviti nova zaštićena šumska područja.
- obezbijediti trajno i racionalno gazdovanje lovištem;
- očuvati postojeću raznovrsnost faune i postići optimalnu brojnost i strukturu gajenih vrsta divljači;
- utvrditi i popuniti ekološke niše lovišta;
- poboljšati životne zajednice i uslove za razmnožavanje osnovnih vrsta divljači;
- obezbijediti potpunije iskorišćavanje potencijalnih mogućnosti ovoga lovišta;
- usklađivati interese razvoja lovstva sa interesima drugih proizvodnih grana na istom prostoru;
- primjenjivati naučna saznanja i dostignuća u lovstvu;

7. *Turizam*

- afirmacija turizma kao glavnog razvojnog agensa svih prostora opštine koji sadrže izrazitije motive za domaću i inostranu turističku tražnju, odnosno u kojima su turističke aktivnosti produktivnije ili prilagodljivije od drugih mogućih aktivnosti;
- podsticanje privrednog i ukupnog razvoja opštine na osnovu direktnih i multiplikativnih efekata od turizma;
- porast produktivnosti preduzeća i porast zaposlenosti u turizmu i ugostiteljstvu;

- integrisanje turizma u ekonomski i društveni razvoj saradnjom sa regionalnim i lokalnim komplementarnim proizvodnim i neproizvodnim aktivnostima (poljoprivrede, male privrede, trgovine, saobraćaja, zdravstva, edukacije, kulture i umetnosti, sporta i dr.), uz korist po komplementarne aktivnosti i obogaćivanje turističke ponude;
- organizovanje sadržajno zaokružene i regionalno integrisane ponude turističkog područja, koje sadrži afirmisane motive i omogućava afirmisanje novih motiva domaće i inostrane turističke tražnje;
- uspostavljanje raznovrsne, originalne strukture postojećih i novih turističkih proizvoda radi postizanja konkurentske prednosti u odnosu na druge crnogorske i susedne inostrane destinacije; dominantna orijentacija na srednje platežnu klijentelu sa postepenim smanjivanjem ponude za niskoplatežnu i uvođenjem segmenata ponude za visokoplatežnu klijentelu;
- standardizacija kvaliteta postojećeg smeštaja po zahtevima kategorizacije osnovnih i komplementarnih kapaciteta, s posebnim naglaskom na unapređenje osnovnih kapaciteta; poboljšanje strukture postojećih osnovnih kapaciteta izgradnjom turističkih naselja, pansiona, hostela i motela; unapređenje strukture smeštajnih kapaciteta u domaćoj radinosti većom zastupljenošću apartmanskih jedinica;
- prihvatanje principa održivog turizma, uz ekonomsku i ekološku revitalizaciju prostora, racionalizaciju korišćenja prirodnih resursa (posebno neobnovljivih), očuvanje, zaštitu i unapređenje prirode i životne sredine;
- uključivanje prirodnih i kulturno-istorijskih vrednosti kao motiva u razvoj turizma; organizovanje, uređivanje i korišćenje turističkih prostora po kriterijumima i standardima zaštite i kulturološkog korišćenja životne sredine, prirodne i kulturne baštine; učešće turizma u očuvanju i promociji prirodnih vrednosti i kulturnog nasleđa (organizaciono, finansijsko i dr.);
- povećanje stepena iskorišćenosti kapaciteta turističke ponude podsticanjem razvoja turističkih aktivnosti sa najpovoljnijim uslovima za maksimalno produženje turističke sezone, uticanjem na dekoncentraciju tražnje i većom orijentacijom na sredovečnu klijentelu;

8. *Mreža naselja i javne službe*

- poboljšanje kvaliteta opremljenosti postojećeg nivoa javnih službi i razvoj komunalnih djelatnosti i infrastrukture u naseljima;
- pružanje socijalne podrške staračkim domaćinstvima u pojedinim naseljima, kao i organizovanje mobilnih zdravstvenih službi orjentisanih ka teško pristupačnim krajevima;
- sprečavanje odliva mlađeg radno sposobnog i reproduktivnog stanovništva iz ruralnih područja u urbane centre;
- kontrola bespravne izgradnje i širenja građevinskog rejona;
- potenciranje razvoja naselja sa specijalizovanim funkcijama u cilju obogaćivanja turističke ponude područja;
- jačanje Bara kao regionalnog i opštinskog središta, polifunkcionalnog centra barskog područja i turističkog centra primorskog dela Crne Gore;
- aktiviranje poljoprivrednih potencijala naseljenih područja u sprezi sa razvojem turizma;
- očuvanje prirodno-ekoloških karakteristika naselja, posebno u okviru Nacionalnog parka „Skadarsko jezero“;
- povećanje obuhvata dece, naročito imajući u vidu perspektivno veće zapošljavanje žena/majki, dalju nuklearizaciju porodice, povećanje procenta samohranih roditelja, odnosno porodica sa jednim roditeljom;
- poboljšanje kvaliteta predškolskog boravka;

- jednak pristup predškolskim ustanovama za svu decu, naročito za decu iz siromašnih porodica;
- povećanje obuhvata predškolskog obrazovanja, a naročito za romsku decu, decu sa smetnjama u razvoju i decu iz socijalno ugroženih porodica;
- podizanje kvaliteta nastave u osnovnom obrazovanju;
- povećanje prostorne dostupnosti osnovnih škola za učenike iz naselja u rubnim zonama;
- ujednačavanje kvaliteta nastave i osnovnog obrazovanja na teritoriji Opštine;
- ravnopravan pristup i mogućnosti za učenje i uključivanje u obrazovne programe za sve svršene učenike osnovne škole koji žele da nastave školovanje;
- obezbeđenje kvalitetnog obrazovanja u srednjim školama koje je prilagođeno zahtevima i trendovima na tržištu rada;
- u oblasti visokog obrazovanja, cilj je da se unapredi kvalitet i ponude visokog obrazovanja na području opštine Bar.

9. *Saobraćajna infrastruktura*

- stvaranje uslova za kvalitetnije održavanje i rekonstrukciju, kao i za izgradnju nedostajućih lokalnih puteva i ulica u naseljima;
- obezbediti dobre saobraćajne veze potencijalno atraktivnim turističkim lokalitetima na Skadarskom jezeru i Rumiji;
- stvoriti saobraćajne uslove za razvoj izletničkog turizma na relacijama more – planina – jezero;
- povećati nivo bezbednosti saobraćaja primenom odgovarajućih mera u oblasti tehničkog regulisanja saobraćaja (saobraćajna signalizacija, video monitoring, saobraćajna i komunalna policija);
- formiranje železničkog sistema na teritoriji Bara koji će predstavljati deo mreže šireg balkanskog prostora u cilju lakšeg sprovođenja jedinstvenih evropskih integracionih procesa;
- formiranje efikasnog sistema železničkog saobraćaja u cilju zadovoljavanja postojećih i budućih potreba u prevozu putnika i roba, zasnovano na principima održivog razvoja;
- razvoj železnice koja treba da bude glavni generator razvoja robno transportnog centra Bar, kako bi se stvorili svi uslovi za razvoj sabirno distributivne funkcije u okviru istog, i koja će predstavljati ključni element razvoja Bara kao saobraćajnog čvorišta od međunarodnog značaja što bi doprinelo njegovom boljem pozicioniranju na transportnoj mapi Evrope;
- rehabilitacija, revitalizacija i rekonstrukcija mreže železničkih koloseka i železničkih objekata;
- standardizacija tehničkih elemenata, modernizacija signalizacije i režima železničkog saobraćaja;
- podizanje nivoa usluge i povećanje bezbednosti u železničkom saobraćaju;
- smanjenje štetnih uticaja železničkog saobraćaja na život i rad ljudi, kao i na životnu sredinu;

10. *Hidrotehnička infrastruktura*

- Obezbeđenje potrebnih količina i kvaliteta vode za piće za vodosnabdevanje naselja se mora obezbediti izgradnjom lokalnih vodovoda i rekonstrukcijom postojećih, kako za potrebe stanovništva, tako i za ostale potrošače.

- Za potrebe značajnih potrošača iz privredne sfere, posebno kada se radi o većim količinama tehničke vode, treba (umjesto vode iz vodovoda) koristiti rečnu ili jezersku vodu, koja je, po pravilu nižeg kvaliteta.
- U pogledu zaštite izvorišta – obezbeđenje sanitarne zaštite izvorišta koja se koriste ili će se koristiti za vodosnabdjevanje gradskog i seoskog stanovništva. Za zaštitu izvorišta treba odrediti zone sanitarne zaštite, predvideti ponašanje (režime zaštite) u tim zonama i realizovati zone i mjere u njima u skladu sa zakonskim propisima za pojedine zone i režime zaštite izvorišta.
- Posebno u većim naseljima treba rešiti postojeće probleme na planu evakuacije otpadnih voda. To se posebno odnosi na primorski deo opštine gde živi najveći dio stanovnika ove opštine. Ovde je potrebno završiti kanalizacioni sistem i na bezbedan način evakuisati otpadne vode prema recipijentu – Jadranskom moru.
- Pored zaštite obalnog mora i Skadarskog jezera od zagađenja otpadnim vodama, neophodno je sprovesti i uređenje obala i njihovu zaštitu od prekomerne neplanske gradnje, odlaganja otpada i slično.
- U najtežim slučajevima gde bujični tokovi ugrožavaju naselja i nanose druge štete treba uraditi dokumentaciju za saniranje bujičnih tokova i izvršiti realizaciju prema prioritetu. Regulisanje bujičnih tokova je neophodno, a posebno uređenje slivova onih vodotokova koji ugrožavaju izgrađene naseljske zone i izgrađene objekte, kao i poljoprivredne površine.

12. *Elektroenergetska infrastruktura*

- realizovati data rješenja iz Plana za izgradnju novih i proširenje postojećih elektroenergetskih objekata, po prioritetu, kako ne bi bili limitirajući faktor razvoja užeg i šireg prostora sa kojima čine funkcionalnu energetska cjelinu. To znači, da moraju biti u funkciji razvoja ne samo elektroenergetike Plana već i opšteg razvoja područja Primorja;
- svi izgrađeni i rekonstruisani elektroenergetski objekti ne smiju ugrožavati sigurnost i bezbjednost ljudi i imovine i moraju biti izgrađeni po važećim tehničkim standardima i u skladu sa ekonomskim i prostornim uslovima i specifičnostima. Pored navedenog, treba odklanjati (ne) inditifikovane tehničke nedostatke u Planu, u dijelu za energetiku, i time stvarati uslove da se u potpunosti zadovolje potrebe konzuma u energiji i snazi, dugoročnije i od perioda Plana;
- revitalizacija i modernizacija postojećih elektro-energetskih objekata potrebna je, pored navedenog, da bi se obezbijedilo sigurno i kvalitetno snabdjevanje potrošača električnom energijom i gubici energije sveli na tehnički dozvoljene iznose. Uz navedeno, kao važan tehnički i ekonomski faktor kod održavanja elektroenergetike je unifikacija i standardizacija materijala i opreme;
- primjeniti daljinsku komandu sa aparatima u elektro-energetskim objektima (prekidačima snage, rastavljačima) i potpunu automatizaciju i signalizaciju mjernih elemenata (napona, struje, snage, potrošnje uključenih-isključenih dijelova postrojenja). Takođe, kao bitan element efikasnog i kvalitetnog poslovanja je daljinsko upravljanje sa aparatima potrošača (TA peći, bojleri, klima uređaji i sl.) i upravljanje i očitavanje dvotarifne potrošnje;
- štednja energije, pod kojom se podrazumijeva sprečavanje nepotrebnog i nefunkcionalnog "rasipanja" iste, je jedan od glavnih ciljeva koje treba postići u što kraćem roku.

13. Telekomunikacijska infrastruktura

- Postizanje gustine telefona od 50/100 stanovnika u 2015. i 65/100 u 2020 godini;
- Znatno povećanje broja priključaka za podatke i internet;
- izgradnja optičkih kablova u pristupnoj mreži i na taj način omogućavanje svim korisnicima, koji to žele, širokopojasan pristup telekomunikacionoj mreži.

14. *Zaštita životne sredine, prirodnih i kulturnih dobara*

- apsolutni prioritet ima zaštita osnovnih komponenti životne sredine (pijaća i morska voda, vazduh, zemljište), posebno na području NP "Skadarsko jezero", Barskog polja i gradskog područja Sutomora;
- poseban prioritet ima zaštita svih površinskih i podzemnih voda od širokog spektra zagađivanja, naročito sanitarna zaštita glavnih vodoizvorišta na području opštine: "Velje Oko", "Orahovsko polje", "Sustaš", "Turčini", "Zaljevo", "Brca";
- zaštita morskog akvatorija na širem području Luke Bar od svih vrsta akcidentnih situacija;
- zaštita obala i plaža u okviru Morskog dobra, posebno za vreme letnje turističke sezone;
- zaštita autohtonih šumskih i poljoprivrednih površina na području opštine;
- smanjenje količine i uspostavljanje sistema recikliranja i upravljanja komunalnim i industrijskim otpadom, kao i uspostavljanje organizovanog sakupljanja i odlaganja medicinskog otpada;
- obezbeđenje predostrožnosti za aktivnosti koja u budućnosti mogu imati povećan stepen ekološkog rizika (posebno koridori planiranog autoputa Bar-Boljari i brze saobraćajnice duž Crnogorskog primorja), primjenom sistema procene uticaja na životnu sredinu pre donošenja investicionih odluka o razvoju saobraćajnih koridora i mogućih industrijskih objekata;
- povećanje obima investicija za zaštitu životne sredine;
- unapređenje sistema upravljanja zaštitom životne sredine u industrijskim preduzećima (uvođenje sistema standarda iz serije ISO 14000);
- unapređenje edukacije lokalnog stanovništva o postojećim ekološkim problemima i njihovo uključivanje u akcije za očuvanje i unapređenje životne sredine;
- istraživanje i očuvanje biološke raznovrsnosti, hidro-, geo- i drugog nasleđa i predela;
- istraživanje i očuvanje/održanje raznovrsnosti divlje flore i faune i njeno povećanje reintrodukcijom nestalih autohtonih vrsta životinja i biljaka;
- istraživanje i očuvanje staništa, jačanje (brojčano snaženje) i prostorno širenje populacija retkih, ugroženih i kritično ugroženih biljnih i životinjskih vrsta;
- naglašena zaštita ekosistema obala mora, jezera i vodotoka, kao i svih izvora i vrela;
- sanacija i revitalizacija ugroženih prirodnih dobara, posebno na morskoj i jezerskoj obali, uz rigoroznu kontrolu ili zabranu korišćenja privrednih resursa prirodnih dobara;
- racionalno korišćenje svih prirodnih resursa i zaštita prirodnih područja i dobara koja omogućavaju i poboljšavaju kvalitet življenja na regionalnom i lokalnom nivou, a u skladu sa principima održivog razvoja;

- očuvanje, unapređenje i zaštita predeonih, ambijentalnih, estetskih i turističko-rekreativnih potencijala područja od posebnog međunarodnog i nacionalnog interesa;
- omogućavanje dostupnosti ljudima pejzažnih, bioloških i drugih vrednosti i prirodnih resursa područja za održivo korišćenje u okviru turizma, rekreacije, sporta i komplementarnih aktivnosti, nauke, obrazovanja i dr.;
- zasnivanje zaštite prirode i kvaliteta životne sredine na integralnom i kontinualnom prostornom i urbanističkom planiranju; utvrđivanje planskih rešenja, režima i uslova korišćenja, organizacije i uređenja prostora, kojima se obezbeđuje zaštita prirode i životne sredine, uz prethodno pribavljene uslove zaštite prirode i životne sredine od nadležnih službi;
- završavanje postojećeg i stalno praćenje budućeg stanja crvenih listi i inventara biodiverziteta; razvoj integralnog informacionog sistema o stanju prirode i životne sredine (u okviru informacionog sistema prostora);
- popularizacija zaštite prirode i životne sredine i razvijanje ekološke svesti u javnosti, kod lokalnog stanovništva i posetilaca/turista; podrška programima ekološkog vaspitanja i obrazovanja dece i omladine;
- utvrđivanje mera zaštite od erozije, elementarnih i drugih nepogoda.
- očuvanje temelja i materijalne baštine nacionalne kulture i drugih kultura koje su se razvijale na tlu opštine;
- očuvanje, zaštita, revitalizacija i kulturološko korišćenje NKD u funkciji nauke, edukacije, prezentacije javnosti i turizma;
- popularizacija NKD i organizovano razvijanje svesti o značaju kulturnog nasleđa za život i rad današnjih i budućih generacija, kao bitnog preduslova za očuvanje nacionalnog identiteta;
- zaštita NKD na mestu i integralno sa prostorom u kome se nalaze; integralna zaštita kulturne i prirodne baštine;
- zaštita NKD od svih oblika nekontrolisane izgradnje i rekonstrukcije, posebno od energetskih i industrijskih pogona, velikih infrastrukturnih sistema, vojnih objekata i dr. koji mogu trajno da degradiraju okruženje kulturnog dobra, pa i sam njegov identitet i integritet;
- zasnivanje zaštite i revitalizacije NKD na integralnom i kontinualnom prostornom i urbanističkom planiranju.

Osnovni zadatak izrade Prostorno-urbanističkog plana opštine Bar jeste da definiše strateška rešenja za:

- usmerevanje prostorne organizacije na naseljskom i drugim nivoima;
- sanaciju postojećih i prevenciju potencijalnih problema prostorne organizacije i uređenja naselja i prostora;
- utvrđivanje funkcionalnih zona pretežne namene, lokaliteta za izgradnju za razne namene sa adekvatnim rešavanjem imovinsko-pravnih problema, bavljenje poljoprivredom, turizmom i drugim privrednim delatnostima;
- izgradnju saobraćajne, komunalne i komunikacione infrastrukture u naseljima;
- zaštitu demografskih ,prirodnih, stvorenih i kulturnih potencijala i zaštita od elementarnih nepogoda i drugih udesa;
- definisanje politika, mera i mehanizama za realizaciju planskih rešenja i kontrolu korišćenja, uređenja i zaštite prostora.

I.3. Sadržaj Plana

Knjiga I. PLAN PROSTORNOG RAZVOJA TERITORIJE LOKALNE SAMOUPRAVE BAR

UVODNE NAPOMENE

UVODNI DEO

Položaj, opšti podaci, površina i obuhvat planskog područja
Planski period i obrazloženje za izradu plana
Zakonski osnov izrade plana
Izvod iz Programskog zadatka za izradu plana

I OCJENA STANJA, POTENCIJALA I OGRANIČENJA ORGANIZACIJE, UREĐENJA, ZAŠTITE I KORIŠĆENJA PROSTORA PLANSKOG PODRUČJA

1. REGIONALNI I LOKALNI KONTEKST UKUPNOG I PROSTORNOG RAZVOJA

- 1.1 Razvijenost opštine u odnosu na Primorski region i CG
- 1.2 Regionalni status i geografsko-saobraćajni položaj
- 1.3 Karakteristike lokalnih prostorno-funkcijskih cjelina
- 1.4 Potencijali i ograničenja razvoja

2. PRIRODNE KARAKTERISTIKE

- 2.1 Prikaz prirodnih odlika prostora
- 2.2 Prirodne pogodnosti i ograničenja za razvoj

3. KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA PO NAMENAMA

- 3.1 Morsko dobro, jezero i resursi pijaćih voda
- 3.2 Mineralne sirovine, energetske potencijale i rudarstvo
- 3.3 Šume i šumarstvo, lovište i lovstvo
- 3.3.1 Šume i šumarstvo. Šumske površine
- 3.3.2 Lovište i lovstvo

3.4 Poljoprivredno zemljište, poljoprivreda, ruralni razvoj i

ribarstvo

- 3.4.1 Poljoprivredno zemljište
- 3.4.2 Poljoprivreda i ruralni razvoj
- 3.4.3 Ribarstvo

4. PRIVREDA

- 4.1 Struktura privrede i privredni subjekti
- 4.2 Prostorna organizacija privrednih delatnosti
- 4.3 Turizam

5. STANOVNIŠTVO, MREŽA NASELJA, SOCIJALNI RAZVOJ, STANOVANJE I NEPLANSKA IZGRADNJA

- 5.1 Stanovništvo
- 5.2 Mreža naselja
- 5.3 Socijalni razvoj i javne službe
- 5.4 Stanovanje
- 5.5 Neformalna/neplanska izgradnja

6. INFRASTRUKTURNI SISTEMI

6.1 Saobraćaj i saobraćajna infrastruktura

6.1.1 Drumski saobraćaj

6.1.2 Željeznički saobraćaj

6.1.3 Vodni saobraćajni sistem

6.1.4 Logistički tokovi preko Luke Bar

6.1.5 Ocena stanja, potencijali i ograničenja

6.2 Vodna infrastruktura

6.2.1 Vodovodni sistemi i snabdijevanje vodom

6.2.2 Odvođenje otpadnih voda, kanalizacije i sanitacija naselja

6.2.3 Odvođenje atmosferskih voda i uređenje vodotoka

6.3 Energetska infrastruktura

6.3.1 Stanje elektroenergetske infrastrukture

6.3.2 Ocena stanja, potencijali i ograničenja

6.4 Telekomunikacije

6.4.1 Fiksne telekomunikacije

6.4.2 Mobilna telefonija i difuzna RTV mreža

6.4.3 Pošte

6.4.4 Ocena stanja

6.5 Komunalna infrastruktura

7. ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE, PREDELA, PRIRODNIH I KULTURNIH DOBARA

7.1 Zaštita životne sredine

7.2 Zaštita prirodnih dobara

7.3 Zaštita nepokretnih kulturnih dobara (NKD)

7.4 Zaštita predela

8. ZAŠTITA OD INTERESA ZA ODBRANU ZEMLJE NA PODRUČJU NASELJA, ZAŠTITA OD ELEMENTARNIH NEPOGODA I TEHNIČKO-TEHNOLOŠKIH AKCIDENATA

9. IZVODI IZ POSTOJEĆE PLANSKE I RAZVOJNE DOKUMENTACIJE VIŠEG REDA, PLANSKOG I SUSEDNIH PODRUČJA (ODREDBE RELEVANTNE ZA OPŠTINU BAR)

9.1 Prostorni plan Republike Crne Gore do 2020. iz 2008. godine

9.2 Nacionalne strategije razvoja

9.3 Predlog PPPN obalnog područja CG iz 2017. godine i rezultati i preporuke projekta CAMP CRNA GORA

9.4 PPPPN NP Skadarsko jezero iz 1999. godine

9.5 Strateški plan razvoja opštine Bar 2014. do 2019. godine

10. SWOT ANALIZA POTENCIJALA I OGRANIČENJA ORGANIZACIJE, UREĐENJA, ZAŠTITE I KORIŠĆENJA PROSTORA

11. EKONOMSKO-DEMOGRAFSKE ANALIZE

11.1 Demografski potencijal

11.2 Stvoreni (privredni) potencijal

11.3 Budžetski potencijal

II CILJEVI RAZVOJA PLANSKOG PODRUČJA

136

1. OPŠTA STRATEŠKA ORIJENTACIJA, OPŠTI STRATEŠKI CILJEVI I PODCILJEVI RAZVOJA PLANSKOG PODRUČJA

1.1 Strateški okviri razvoja opštine Bar

1.2 Vizija razvoja opštine Bar

1.3 Opšta strateška orijentacija opštine Bar

- 1.4 Opšti strateški ciljevi i podciljevi razvoja
- 2. PRINCIPI, KRITERIJUMI I CILJEVI ZAŠTITE I KORIŠĆENJA PRIRODNIH RESURSA U ODNOSU NA NAMENU POVRŠINA
 - 2.1 Principi, kriterijumi i ciljevi zaštite prirodnih resursa
 - 2.2 Principi i kriterijumi namene prostora/površina
- 3. POSEBNI CILJEVI RAZVOJA PO OBLASTIMA I SEKTORIMA
 - 3.1 Ciljevi korišćenja prirodnih resursa po namenama
 - 3.1.1 *Ciljevi korišćenja vodnih resursa, morskog dobra i jezerskog prostora*
 - 3.1.2 *Ciljevi eksploatacije mineralnih sirovina*
 - 3.1.3 *Ciljevi razvoja šumarstva*
 - 3.1.4 *Ciljevi razvoja lovstva*
 - 3.1.5 *Ciljevi razvoja poljoprivrede i ruralnih područja*
 - 3.1.6 *Ciljevi razvoja ribarstva*
 - 3.2 Ciljevi razvoja privrede
 - 3.2.1 *Zajednički ciljevi razvoja privrede*
 - 3.2.2 *Ciljevi razvoja Luke Bar*
 - 3.2.3 *Ciljevi razvoja turizma*
 - 3.3 Ciljevi demografskog i socijalnog razvoja, razvoja mreže naselja, stanovanja i regulisanja neplanske izgradnje
 - 3.3.1 *Ciljevi razvoja stanovništva*
 - 3.3.2 *Ciljevi razvoja mreže naselja*
 - 3.3.3 *Ciljevi razvoja javnih službi*
 - 3.3.4 *Ciljevi razvoja stanovanja*
 - 3.3.5 *Ciljevi regulisanja neformalne / neplanske izgradnje*
 - 3.4 Ciljevi razvoja infrastrukture
 - 3.4.1 *Ciljevi razvoja saobraćaja i saobraćajne infrastrukture*
 - 3.4.2 *Ciljevi razvoja vodne infrastrukture*
 - 3.4.3 *Ciljevi razvoja energetske infrastrukture*
 - 3.4.4 *Ciljevi razvoja telekomunikacija*
 - 3.4.5 *Ciljevi razvoja komunalne infrastrukture*
 - 3.5 Ciljevi zaštite životne sredine, prirodnih i kulturnih dobara, zaštite i uređenja predela
 - 3.5.1 *Ciljevi zaštite životne sredine*
 - 3.5.2 *Ciljevi zaštite prirodnih dobara*
 - 3.5.3 *Ciljevi zaštite nepokretnih kulturnih dobara (NKD)*
 - 3.5.4 *Ciljevi zaštite i uređenja predela i zelenih površina*
 - 3.6 *Ciljevi zaštite od interesa za odbranu zemlje na području naselja i zaštite od elementarnih nepogoda i tehničko-tehnoloških akcidenata*

III PLANSKA REŠENJA ORGANIZACIJE, UREĐENJA, ZAŠTITE I KORIŠĆENJA PROSTORA PLANSKOG PODRUČJA

150

1. OSNOVNA KONCEPCIJA PROSTORNOG RAZVOJA PLANSKOG PODRUČJA

150

1.1 Mogući scenariji socio-ekonomskog razvoja i alternative prostornog razvoja

150

1.2 Osnovna koncepcija organizacije, uređenja, zaštite i korišćenja planskog područja

152

2. PODELA PLANSKOG PODRUČJA NA PROSTORNO-FUNKCIJSKE CELINE I PODCELINE

154

A) Barska rivijera - područje postojećeg GUP-a Bara sa proširenjima van GUP-a

154

B) Srednje brdsko-planinsko područje opštine sa planiranim Regionalnim parkom prirode Rumija

154

C) Područje Skadarskog jezera

3. PLAN NAMENE POVRŠINA

3.1 Osnove koncepta namene površina

3.2 Korišćenje zemljišta po namjenama

3.3 Iniciranje zona i lokacija za državne i lokalne objekte od opšteg interesa i za koncesije

4. PROSTORNI RAZVOJ I RAZMEŠTAJ PRIVREDNIH DELATNOSTI

4.1 Koncept dugoročnog privrednog razvoja

4.2 Prostorni aspekt korišćenja morskog dobra, jezera i resursa pijaćih voda

4.3 Eksploatacija mineralnih sirovina i korišćenje energetskog potencijala

164

4.4 Prostorni razvoj šumarstva

4.5 Prostorni razvoj lovstva

4.6 Prostorni razvoj poljoprivrede i ruralnih područja

4.6.1 Očuvanje i poboljšanje poljoprivrednog zemljišta

4.6.2 Prostorni razvoj poljoprivrede

4.6.3 Ruralni razvoj

4.7 Prostorni razvoj ribarstva

4.8 Razvoj usluga, industrije i MSP

4.8.1 Funkcijski razvoj usluga, industrije i MSP

4.8.2 Funkcijski razvoj Luke Bar

4.8.3 Prostorni razvoj usluga, industrije i MSP

4.9 Prostorni razvoj turizma

5. STANOVNIŠTVO, MREŽA NASELJA, JAVNE SLUŽBE I STANOVANJE

5.1 Projekcija razvoja stanovništva

5.2 Prostorna organizacija i razvoj mreže naselja i centara

5.3 Prostorni razvoj javnih službi

5.4 Prostorni razvoj stanovanja

6. PROSTORNI RAZVOJ INFRASTRUKTURNIH SISTEMA

6.1 Prostorni razvoj saobraćajne infrastrukture

6.1.1 Drumski saobraćaj

6.1.2 Željeznički saobraćaj

6.1.3 Vodni saobraćajni sistem

6.2 Prostorni razvoj vodne infrastrukture

6.2.1 Snabdjevanje vodom

6.2.2 Evakuacija otpadnih i atmosferskih voda, zaštita obalnih voda i uređenje vodotokova

6.3 Prostorni razvoj energetske infrastrukture

6.3.1 Elektro-energetska infrastruktura

6.3.2 Obnovljivi izvori energije i energija gasa

6.4 Prostorni razvoj telekomunikacija

6.4.1 Fiksna mreža

6.4.2 Mobilna telefonija

6.4.3 Opštinski informacioni sistem i radiodifuzni sistem

6.4.4 Poštanski saobraćaj

- 6.5 Prostorni razvoj komunalnog sistema
- 7. ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE, PRIRODNIH I KULTURNIH DOBARA, ZAŠTITA I UREĐENJE PREDELA
 - 7.1 Zaštita životne sredine
 - 7.2 Zaštita prirodnih dobara
 - 7.3 Zaštita nepokretnih kulturnih dobara (NKD)
 - 7.4 Zaštita i uređenje predela
- 8. EKONOMSKO-TRŽIŠNA PROJEKCIJA
 - 8.1 Karakteristike i razvojni potencijali lokalne ekonomije
 - 8.2 Ekonomsko – tržišne projekcije razvoja privrednih delatnosti
 - 8.2.1 Ekonomsko - tržišni aspekti turizma
 - 8.2.2 Ekonomsko – tržišni aspekti poljoprivrednog potencijala
 - 8.2.3 Ekonomsko-tržišni aspekti šumskog potencijala
 - 8.2.4 Ekonomsko-tržišni aspekti lovnog i ribolovnog potencijala
 - 8.2.5 Ekonomsko-tržišni aspekti potencijala obnovljivih izvora energije
 - 8.3. Ekonomsko – tržišna projekcija razvoja komunalne infrastrukture
 - 8.4. Zaključci

IV SMJERNICE ZA SPROVOĐENJE PLANA

244

- 1. SMERNICE ZA IZRADU PLANSKE I RAZVOJNE DOKUMENTACIJE I ZA DIREKTNU PRIMENU PLANA
 - 1.1 Smernice za izradu planske dokumentacije i direktnu primenu Plana za naselja, punktove, izdvojene lokacije i vannaseljske prostore, po prostorno-funkcijskim podcelinama opštine
 - 1.1.1 *Generalna urbanistička rešenja naselja u okviru PUP-a*
 - 1.1.2 *Državne studije lokacije, detaljni urbanistički planovi i urbanistički projekti ostrva, sela, ribarskih zaseoka i graničnog prelaza na području NP*
 - 1.1.3 *Urbanistički projekti, lokalne studije lokacije i direktna primena pravila PUP-a za sela, planinske punktove i izdvojene lokacije turističke izgradnje za koje nije predviđena izrada urbanističkih planova*
 - 1.1.4 *Direktno sprovođenje pravila Plana na prostorima van naselja, punktova i izdvojenih lokacija, na poljoprivrednom i šumskom zemljištu, u kojima će se pretežno direktno sprovoditi pravila PUP-a, uz mogućnost izrade urbanističkih projekata (sa ili bez studija uticaja na životnu sredinu) i studija lokacije, na osnovu pravila PUP-a*
 - 1.2 Smernice za sprovođenje Plana u drugim relevantnim planskim dokumentima
- 2. SMJERNICE I PRAVILA ZA PLANIRANJE, ORGANIZACIJU, UREĐENJE, IZGRADNJU, ZAŠTITU I KORIŠĆENJE PROSTORA
 - 2.1 Opšte smjernice za organizaciju, uređenje, izgradnju, zaštitu i korišćenje prostora
 - 2.2 Pravila za dalju plansku razradu građevinskih područja i sadržaja izvan građevinskih područja

2.2.1 Opšta pravila za građevinska područja

2.2.2 Pravila za građevinska područja urbanih naselja

2.2.3 Opšta pravila za ruralna naselja

2.2.4 Opšta pravila za izdvojene djelove građevinskih područja naselja

2.2.5 Opšta pravila za izdvojena građevinska područja izvan naselja

2.2.6. Lokacije za ruralni razvoj

2.2.7. Planiranje sadržaja izvan građevinskih područja

3. PRAVILA UREĐENJA NASELJA, IZGRADNJE I REKONSTRUKCIJE SADRŽAJA SUPRASTRUKTURE

3.1 Pravila uređenja, izgradnje i rekonstrukcije suprastrukture stanovanja, javnih funkcija i turizma u prostorima van područja GUP-a Bara i van naselja sa generalnim urbanističkim rešenjima u PUP-u

3.1.1 Posebna pravila na jezerskim ostrvima, u selima i ribarskim zaseocima u okviru NP za koje će se raditi državne studije lokacije, detaljni urbanistički planovi i urbanistički projekti (sa studijama uticaja na prirodu i životnu sredinu)

3.1.2 Posebna i zajednička pravila kao okviri za izradu studija lokacije i urbanističkih projekata (sa ili bez studija uticaja na životnu sredinu), ili kao direktne odredbe PUP-a u građevinskim rejonima sela, izdvojenih lokacija i planinskih punktova, za koje se neće raditi urbanistički planovi

3.1.3 Posebna i zajednička pravila za prostore i objekte van naselja, punktova i izdvojenih lokacija, koja će se direktno sprovoditi po odredbama PUP-a, ili predstavljati okvire za moguću izradu studija lokacije i urbanističkih projekata (sa ili bez studija uticaja na prirodu i životnu sredinu)

3.2 Tretman neformalnih/neplanskih naselja i objekata

3.3 Pravila uređenja i izgradnje suprastrukture u zonama industrijskih i uslužnih delatnosti van naselja sa generalnim urbanističkim rešenjima u PUP-u

3.4 Uslovi za energetska efikasnost i korišćenje obnovljivih izvora energije

4. S PRAVILA ORGANIZACIJE I IZGRADNJE INFRASTRUKTURNIH SISTEMA

4.1. Saobraćajna infrastruktura

4.1.1 Drumski saobraćaj

4.1.2 Željeznički saobraćaj

4.1.3 Plovni saobraćaj

4.2 Vodna infrastruktura

4.2.1 Vodosnabdevanje

4.2.2 Kanalizacija

4.2.3 Uređenje vodotoka

4.3 Energetska infrastruktura i korišćenja obnovljivih izvora energije

4.3.1 Elektroenergetska infrastruktura

4.3.2 Obnovljivi izvori energije

4.4 Telekomunikacije

4.5 Komunalni sistemi i uređenje predjela

5. PRAVILA ZAŠTITE PRIRODNIH I KULTURNIH DOBARA, OBLIKOVANJE PREDJELA, ZAŠTITU PLAŽA I UREĐENJE OBALA

5.1 Zaštita, uređenje i kulturološko korišćenje prirodnih dobara

5.2 Zaštita, uređenje i kulturološko korišćenje

nepokretnih kulturnih dobara (NKD)

5.3 Oblikovanje predjela

5.3.1. Smjernice u odnosu na tip karaktera predjela

5.3.2. Smjernice za planski prepoznate kategorije predjela

5.3.3. Smjernice za planski prepoznate kategorije predjela u NP Skadarsko

jezero

5.3.4. Mjere zaštite, sanacije i revitalizacije predjela

5.4 Smjernice za zaštitu plaža i uređenje obala

6. MJERE ZAŠTITE OD INTERSA ZA ODBRANU ZEMLJE NA PODRUČJU NASELJA I ZAŠTITE OD ELEMENTARNIH NEPOGODA I TEHNIČKO- TEHNLOŠKIH AKCIDENATA

7. PRIORITETI FUNKCIJSKOG I PROSTORNOG RAZVOJA OPŠTINE

7.1 Korišćenje prirodnih resursa i prostorni razvoj privrednih delatnosti

7.1.1 Korišćenja morskog dobra, jezera i resursa pijaćih voda

7.1.2 Eksploatacija mineralnih sirovina i korišćenje energetskog potencijala

7.1.3 Šume i šumarstvo

7.1.4 Lovstvo

7.1.5 Poljoprivredno zemljište, poljoprivreda i ruralni razvoj

7.1.6 Ribarstvo

7.1.7 Usluge, industrija i MSP

7.1.8 Luka Bar

7.1.9 Turizam

7.2 Stanovništvo, mreža naselja, javne službe, stanovanje i neplanska izgradnja

7.2.1 Stanovništvo

7.2.2 Mreža naselja

7.2.3 Javne službe

7.2.4 Stanovanje

7.2.5 Regulisanje neformalne/neplanske izgradnje

7.3 Prostorni-razvoj infrastrukturnih sistema

7.3.1 Saobraćajna infrastruktura

7.3.2 Vodna infrastruktura

7.3.3 Energetska infrastruktura

7.3.4 Telekomunikacije

7.3.5 Komunalna infrastruktura

7.4 Zaštita životne sredine, prirodnih i kulturnih dobara i predjela, zaštita od nepogoda i akcidenata

7.4.1 Životna sredina

7.4.2 Prirodna dobra

7.4.3 Nepokretna kulturna dobra (NKD)

7.4.4 Predjeli

7.4.5 Zaštita od interasa za odbranu zemlje na području naselja

i zaštita od elementarnih nepogoda i tehničko-tehnoških akcidenata

8. INSTITUCIJE UČESNICI U SPROVOĐENJU PLANA

9. MERE I INSTRUMENTI ZA SPROVOĐENJE PLANA

9.1 Mere i instrumenti opšte razvojne/ekonomske politike

9.2 Mere i instrumenti drugih politika

9.2.1 Politika razvoja pomorske privrede i kopnenog saobraćaja

9.2.2 Politika razvoja turizma

9.2.3 Politika razvoja poljoprivrede

9.2.4 Politika razvoja industrije

9.2.5 Politika razvoja MSP

10. INFORMATIČKA PODRŠKA I MONITORING IMPLEMENTACIJE PLANA

GRAFIČKI PRILOZI:

01 AŽURNA TOPOGRAFSKA PODLOGA SA GRANICOM PLANSKOG PODRUČJA I ADMINISTRATIVNOM PODJELOM	R=1:25.000
02. NAMJENA PROSTORA – postojeće stanje	R=1:50.000
03 NAMJENA PROSTORA - plan	R=1:25.000
07 MREŽA NASELJA I CENTARA I OBJEKTI JAVNIH SLUŽBI - PLAN	R=1:25.000
05 SAOBRAČAJNA INFRASTRUKTURA -	R=1:25.000
06 PRIMARNI OBJEKTI HIDROTEHNIČKE INFRASTRUKTURE –STANJE I PLAN	R=1:25.000
07 ELEKTROENERGETSKA I ELEKTRONSKA KOMUNIKACIONA INFRASTRUKTURA – STANJE I PLAN	R=1:25.000
08 ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE, PRIRODNIH I KULTURNIH DOBARA U TURIZAM – STANJE I PLAN	R=1:25.000
09 PODJELA PODRUČJA NA CJELINE I PODCJELINE SA GRAĐEVINSKIM REJONIMA NASELJA ZA GENERALNU URBANISTIČKU RAZRADU U OKVIRU PUP-A I ZA IZRADU DRUGIH PLANSKIH DOKUMENATA PO PRAVILIMA PUP-A	R=1:25.000

Knjiga II. GENERALNA URBANISTIČKA REŠENJA NASELJA U OKVIRU PUP-a OPŠTINE BAR

SADRŽAJ KNJIGE II:

UVODNE NAPOMENE

I GENERALNO URBANISTIČKO REŠENJE BARSKE RIVIJERE/PODRUČJA GUP-a BARA – SMJERNICE ZA URBANISTIČKU RAZRADU (PLAN GENERALNE REGULACIJE, DETALJNA URBANISTIČKA RJEŠENJA I URBANISTIČKE PROJEKTE)

1. Stanje funkcijskog i prostornog razvoja
 - 1.1 Položaj, karakteristike i prostorni obuhvat planskog područja
 - 1.2 Ocjena stanja, pogodnosti i ograničenja prostornog razvoja
2. Ciljevi i zadaci prostornog razvoja
3. Planski koncept prostornog razvoja
 - 3.1 Koncept funkcijskog i prostornog razvoja
 - 3.3 Plan namjene površina sa bilansima
4. Pravila uređenja i izgradnje
 - 4.1 Plan i pravila organizovanja i izgradnje javnih površina, infrastrukture i komunalne opreme
 - 4.2 Pravila uređenja i izgradnje sadržaja suprastrukture
5. Smjernice za dalju plansku razradu (oblici intervencija)
6. Smjernice za faznu realizacije plana
 - Grafički prikazi R=1:10.000
 - Grafički prikaz 01. Ažurna topografsko katastarska podloga sa granicom generalnog urbanističkog rješenja
 - Grafički prikaz 02. Prostorna organizacija – postojeće stanje
 - Grafički prikaz 03. Namjena površina – plan
 - Grafički prikaz 04. Saobraćajna infrastruktura – plan
 - Grafički prikaz 05. Hidrotehnička infrastruktura – plan
 - Grafički prikaz 06. Elektroenergetska i eleketronska komunikaciona infrastruktura – plan

II GENERALNO URBANISTIČKO REŠENJE NASELJA VIRPAZAR – DSL VIRPAZAR

NA PROSTORU GENERALNE URBANISTIČKE RAZRADE ZA NASELJE VIRPAZAR VAŽI DRŽAVNA STUDIJA LOKACIJE VIRPAZAR (Službeni list Crne Gore broj 13/15)

**III GENERALNO URBANISTIČKO REŠENJE NASELJA OSTROS –
SMJERNICE ZA URBANISTIČKU RAZRADU (PLAN GENERALNE
REGULACIJE, DETALJNA URBANISTIČKA RJEŠENJA I URBANISTIČKE
PROJEKTE)**

1. Stanje funkcijskog i prostornog razvoja
 - 1.1 Položaj, karakteristike i prostorni obuhvat planskog područja
 - 1.2 Ocjena stanja, pogodnosti i ograničenja prostornog razvoja
2. Ciljevi i zadaci prostornog razvoja
3. Planski koncept prostornog razvoja
 - 3.1 Osnovni koncept funkcijskog razvoja
 - 3.2 Koncept prostornog razvoja
 - 3.3 Plan namjene površina sa bilansima
 - 3.4 Plan sadržaja infrastrukture i komunalne opreme
4. Pravila uređenja i izgradnje
 - 4.1 Pravila organizovanja i izgradnje sadržaja infrastrukture i komunalne opreme
 - 4.2 Pravila uređenja i izgradnje sadržaja suprastrukture
5. Prioriteti prostornog razvoja za srednjoročni period do 2018. godine
Grafički prikazi R=1:5.000
Grafički prikaz 1. Postojeće stanje
Grafički prikaz 2. Plan namene površina i saobraćaja, sa elementima tehničke infrastrukture

**IV GENERALNO URBANISTIČKO REŠENJE NASELJA DONJI MURIĆI –
SMJERNICE ZA URBANISTIČKU RAZRADU (PLAN GENERALNE
REGULACIJE, DETALJNA URBANISTIČKA RJEŠENJA I URBANISTIČKE
PROJEKTE)**

1. Stanje funkcijskog i prostornog razvoja
 - 1.1 Položaj, karakteristike i prostorni obuhvat planskog područja
 - 1.2 Ocena stanja, pogodnosti i ograničenja prostornog razvoja
2. Ciljevi i zadaci prostornog razvoja
3. Planski koncept prostornog razvoja
 - 3.1 Osnovni koncept funkcijskog razvoja
 - 3.2 Koncept prostornog razvoja
 - 3.3 Plan namene površina sa bilansima
 - 3.4 Plan sadržaja infrastrukture i komunalne opreme
4. Pravila uređenja i izgradnje
 - 4.1 Pravila uređenja i izgradnje sadržaja suprastrukture
 - 4.2 Pravila organizovanja i izgradnje sadržaja infrastrukture i komunalne opreme
5. Prioriteti prostornog razvoja za srednjoročni period do 2018. godine
Grafički prikazi R=1:5.000
Grafički prikaz 1. Postojeće stanje
Grafički prikaz 2. Plan namene površina i saobraćaja, sa elementima tehničke infrastrukture

**V GENERALNO URBANISTIČKO REŠENJE TURISTIČKOG NASELJA I
SPORTSKO-REKREATIVNOG CENTRA „GORNJI ŠESTANI“ – SMJERNICE
ZA URBANISTIČKU RAZRADU (PLAN GENERALNE REGULACIJE,
DETALJNA URBANISTIČKA RJEŠENJA I URBANISTIČKE PROJEKTE)**

1. Stanje
 - 1.1 Položaj, karakteristike i prostorni obuhvat planskog područja
 - 1.2 Ocena stanja, pogodnosti i ograničenja prostornog razvoja
2. Ciljevi i zadaci prostornog razvoja
3. Planski koncept prostornog razvoja
 - 3.1 Osnovni koncept funkcijskog razvoja
 - 3.2 Koncept prostornog razvoja
 - 3.3 Plan namene površina sa bilansima

- 3.4 Plan sadržaja infrastrukture i komunalne opreme
- 4. Pravila uređenja i izgradnje
 - 4.1 Pravila uređenja i izgradnje sadržaja suprastrukture
 - 4.2 Pravila organizovanja i izgradnje sadržaja infrastrukture i komunalne opreme
- 5. Prioriteti prostornog razvoja za srednjoročni period do 2018. godine
 - Grafički prikazi R=1:5.000
 - Grafički prikaz 1. Postojeće stanje
 - Grafički prikaz 2. Plan namene površina i saobraćaja, sa elementima tehničke infrastrukture

VI GENERALNO URBANISTIČKO REŠENJE TURISTIČKOG NASELJA I SPORTSKO-REKREATIVNOG CENTRA „SOZINA“ – SMJERNICE ZA URBANISTIČKU RAZRADU (PLAN GENERALNE REGULACIJE, DETALJNA URBANISTIČKA RJEŠENJA I URBANISTIČKE PROJEKTE)
--

- 1. Stanje
 - 1.1 Položaj, karakteristike i prostorni obuhvat planskog područja
 - 1.2 Ocena stanja, pogodnosti i ograničenja prostornog razvoja
- 2. Ciljevi i zadaci prostornog razvoja
- 3. Planski koncept prostornog razvoja
 - 3.1 Osnovni koncept funkcijskog razvoja
 - 3.2 Koncept prostornog razvoja
 - 3.3 Plan namene površina sa bilansima
 - 3.4 Plan sadržaja infrastrukture i komunalne opreme
- 4. Pravila uređenja i izgradnje
 - 4.1 Pravila uređenja i izgradnje sadržaja suprastrukture
 - 4.2 Pravila organizovanja i izgradnje sadržaja infrastrukture i komunalne opreme
- 5. Prioriteti prostornog razvoja za srednjoročni period do 2018. godine
 - Grafički prikazi R=1:5.000
 - Grafički prikaz 1. Postojeće stanje
 - Grafički prikaz 2. Plan namene površina i saobraćaja, sa elementima tehničke infrastrukture

I.4. Odnos prema drugim planovima i programima

- Prostorni plan Crne Gore¹

Prostorni plan Crne Gore je strateški dokument i opšta osnova organizacije i uređenja prostora na celokupnoj teritoriji Crne Gore. Ovim Prostornim planom određeni su državni ciljevi i mere prostornog razvoja, u skladu sa ukupnim ekonomskim, socijalnim, ekološkim i kulturno-istorijskim razvojem Crne Gore. Prostornim planom Crne Gore definisani su sledeći opšti principi i ciljevi razvoja koji su od značaja za izradu Prostorno-urbanističkog plana opštine Bar i Strateške procene uticaja:

- prioritarna zaštita i očuvanje ekosistema najvišeg ranga;
- obaveza da se u prostorno planiranje i raspored delatnosti uključe odgovarajuće mere očuvanja životne sredine;
- racionalno upravljanje komunalnim i drugim otpadom;
- racionalno korišćenje prirodnih resursa kroz održivi razvoj obalnog područja primenom principa održivog razvoja i instrumenata integralnog upravljanja obalnim područjem.

¹ Prostorni plan Crne Gore do 2020. godine – Ministarstvo za ekonomski razvoj, Podgorica, decembar 2007. god.

- Razvoj mora da bude kompatibilan sa održivim karakteristikama prostora i mora da ih promovise, a prostorni i urbanistički planovi moraju biti zasnovani na održivom razvoju i promovisanju kvaliteta životne sredine.

Konceptom uređenja degradirane i ugrožene životne sredine navodi se da je u područjima u kojima je ugrožena i degradirana životna sredina (hot-spotovi) neophodno preduzeti odgovarajuće aktivnosti i projekte koji će sanirati posledice i unaprediti tehnologiju do nivoa da ne zagađuje životnu sredinu. U opštini Bar određena je rehabilitacija degradiranog okruženja u rudarskim hot-spotovima u Sutormu (kamenolom Haj-nehaj) i Baru (kamenolomi na Volujici).

- **Prostorni plan područja posebne namene NP „Skadarsko jezero“²**

Prostornim planom posebne namene Nacionalnog parka „Skadarsko jezero“ obuhvaćeno je i 8 naselja na području opštine Bar, na području Krajine i Crmnice (Bobovište, Besa, Donji Murići, Krnjice, Godinje, Virpazar, Komarno, Kruševice). Ovim planskim dokumentom definisani su sledeći ciljevi razvoja:

- Stvaranje jedinstvene funkcionalne i prostorne celine Parka, i uključivanje njegovog područja u razvoj šireg okruženja;
- Planiranje razvoja Parka u skladu sa zahtjevima koje nameću očuvanju, unapređenju i zaštiti posebnih prirodnih vrijednosti područja i očuvanja ekosistema;
- Usaglašavanje načina i režima korišćenja prostora sa njegovim prirodnim karakteristikama i zahtevima koje nameću očuvanju, unapređenju i zaštiti elemenata sredine, a posebno: slivnih voda i voda jezera, močvarnog biotopa obodnog tla, vazduha, flore i faune;
- Očuvanje i isticanje specifičnih pejzažnih i ambijentalnih vrijednosti prostora Parka, uključujući i autentično graditeljsko nasleđe;
- Opredeljivanje za usmjeren i uravnotežen razvoj postojećih i novih aktivnosti u Parku, uz poštovanje zahteva zaštite ambijenta;

Pored toga, konceptom zaštite i unapređenja životne sredine, definisane su prioritetne aktivnosti i mere zabrane i ograničenja određenih aktivnosti na planskom području u cilju zaštite površinskih i podzemnih voda, zemljišta, kao i flore i faune (zabrana transporta tokičnih materija, zabrana ispuštanja svih vrsta otpadnih voda u ponore, prečišćavanje vode pre ispuštanja u recipijente, isključuje se upotreba đubriva i pesticida, krčenje i stvaranje novih obradivih površina, eksploatacija peska i šljunka, otvaranje kamenoloma, očuvanje retkih biljnih i životinjskih vrsta i sl.)

- **Prostorni plan područja posebne namene za Morsko dobro³**

Osnovni cilj koncepta zaštite životne sredine Morskog dobra zasniva se na usklađivanju potreba razvoja i očuvanja, odnosno zaštite njegovih resursa i prirodnih vrednosti na održiv način (sustainable use), tako da se sadašnjim i budućim generacijama omogući zadovoljavanje njihovih potreba i poboljšanje kvaliteta života. Pored toga, definisani su i sledeći dugoročni ciljevi i pravci politike zaštite životne sredine:

- prilagođavanje propisa i donošenje odgovarajućih dokumenata na potrebnim nivoima koji su potrebni za efikasniju zaštitu životne sredine;
- očuvanje utvrđenog nivoa izvornosti ekoloških vrednosti područja;

² PPPPN NP „Skadarsko jezero“ – Republički zavod za urbanizam i projektovanje, Podgorica, 1999. god.

³ PPPPN za Morsko dobro – Monte CEP, RZUP, Kotor-Podgorica, 2007. god.

- sprečavanje daljeg zagađenja ekosistema mora od otpadnih voda iz slivnog područja;
 - veća zaštita već utvrđenih strogo zaštićenih područja, pre svega plaža;
 - zaštita biodiverziteta kao celine, a posebno komponenti specijskog diverziteta koje imaju konzervacijsku vrednost;
 - zaštita vrsta koje se ekonomski mogu iskorišćavati, uspostavljanjem zabrana i ograničenja i kontrolisanjem vrsta u ulovu;
 - definisanje ograničenja (broj turista) predstavlja cilj koji treba postići u zaštiti područja morskog dobra u nastupajućem periodu – to se naročito odnosi na utvrđivanje kapaciteta svake pojedinačne plaže ili nove turističke lokacije.
- **Detaljni prostorni plan autoputa Bar-Boljare⁴**

Detaljnim prostornim planom autoputa Bar-Boljare utvrđuju se osnove dugoročne organizacije i uređenja prostora, u okviru užeg koridora i šireg gravitacionog područja, odnosno zahvata Plana. Planom su određeni državni ciljevi kao i mere prostornog razvoja u skladu sa ukupnim ekonomskim, socijalnim, ekološkim i kulturno-istorijskim razvojem Crne Gore.

Planskim dokumentom obuhvaćene su tri deonice autoputa (Đurmani-Smokovac, Smokovac-Mateševo i Mateševo-Boljare). Deonica autoputa Đurmani-Smokovac obuhvata prostor površine oko 450 km² u dužini od oko 50 km i obuhvata pojedine katastarske opštine na teritoriji opštine Bar, i to: K.O. Čanj, Sutomore, Mišići, Zankovići, Sozina, Gluhi Do, Limljani, Bukovik, Sotonići, Boljevići, Godinje, Brijege, Orahovo, Dupilo, Virpazar, Popratnica, Komarno.

Dugoročni ciljevi zaštite životne sredine i predela u infrastrukturnom koridoru su:

- valorizacija uticaja infrastrukturnog koridora na životnu sredinu;
- rešavanje ekoloških konflikata nastalih kao uzročno-posledična veza između izgradnje i eksploatacije Autoputa i životne sredine;
- utvrđivanje mera zaštite i unapređenja životne sredine kroz ekološki održivo planiranje sadržaja na Autoputu, posebno za smanjivanje uticaja buke, zagađenja vazduha, voda i zemljišta, sakupljanje i odlaganje čvrstog otpada i zaštite od akcidenata;
- stvaranje uslova za ekološki održivi, ekonomski, socijalni i kulturni razvoj šireg područja koridora kroz racionalno korišćenje zemljišta, prirodnih resursa i radom stvorenih vrednosti.

- **Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore**

Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore (NSOR) definiše vizije i postavlja dugoročne smernice održivog razvoja Crne Gore, dok je vremenski horizont Akcionog plana NSOR period 2007-2012. godina. Priprema NSOR CG je prvi korak dugoročnog procesa koji podrazumeva kontinuirano praćenje i periodičnu reviziju dokumenta (identifikovanih problema, postavljenih ciljeva i predloženih mera).

Polazeći od vizija održivog razvoja Crne Gore i identifikacije problema i izazova u oblastima zaštite životne sredine i upravljanja resursima, ekonomskog i društvenog razvoja, definisani su sledeći opšti ciljevi NSOR CG:

1. Ubrzati ekonomski rast i razvoj i smanjiti regionalne razvojne nejednakosti;
2. Smanjiti siromaštvo; obezbediti jednakost u pristupu uslugama i resursima;

⁴ Detaljni prostorni plan autoputa Bar-Boljare (Nacrt plana), Ministarstvo za ekonomski razvoj, Podgorica, avgust 2008. godine

3. Osigurati efikasnu kontrolu i smanjenje zagađenja i održivo upravljanje prirodnim resursima;
4. Poboljšati sistem upravljanja i učešća javnosti; mobilisati sve aktere, uz izgradnju kapaciteta na svim nivoima;
5. Očuvati kulturnu raznolikost i identitete.

- **Strateški master plan upravljanja otpadom na republičkom nivou⁵**

Strateški master plan upravljanja čvrstim otpadom obezbeđuje uslove za racionalan i održiv plan upravljanja otpadom na republičkom nivou. Osnovni cilj je smanjiti uticaj otpada na životnu sredinu, poboljšati efikasnost korišćenja resursa, kao i nedostatke upravljanja otpadom u prošlosti. Između ostalog, master plan utvrđuje i unutrašnje ciljeve, koji podrazumevaju fokusiranje na upravljanje komunalnim, opasnim, medicinskim i drugim vrstama otpada, posmatrano u srednjoročnom periodu:

- povećanje količine prikupljenog otpada;
- smanjenje proizvedenog otpada na deponijama;
- predstavljanje aktivnosti recikliranja.

- **Plan upravljanja otpadom u Crnoj Gori⁶**

Plan upravljanja otpadom u Crnoj Gori treba da obezbedi sprovođenje glavnih ciljeva Nacionalne politike upravljanja otpadom i Strateškog master plana, postavljenih do 2012. godine u Crnoj Gori. Osnovni zadatak plana u razdoblju od 2008. do 2012. godine, jeste sprovođenje glavnih strateških odrednica upravljanja otpadom u Crnoj Gori, i to:

- uspostavljanje integralnog sistema upravljanja otpadom koji se zasniva na: povećanju količine otpada koji se sakuplja, smanjivanju količine otpada koji se odlaže, uvođenju postupka reciklaže;
- sanacija i zatvaranje postojećih odlagališta;
- sanacija „crnih tačaka“, odnosno lokacija visoko opterećenih otpadom;
- razvoj i uspostavljanje međuopštinskih (regionalnih) deponija, sa obradom otpada pre njihovog zbrinjavanja i odlaganja.

U okviru ovog planskog dokumenta, napominje se da su se jedinice lokalne samouprave dogovorile i donele odgovarajuće akte o lokacijama izgradnje regionalnih sanitarnih deponija. Tako će se buduća regionalna deponija na kojoj će se odlagati otpad sa teritorija opština Bar i Ulcinj nalaziti na lokalitetu „Možura“ (opština Bar, K.O. Kunje).

⁵ Strateški master plan upravljanja otpadom na republičkom nivou, Ministarstvo zaštite životne sredine i uređenja prostora, Podgorica, 2004. god.

⁶ Plan upravljanja otpadom u Crnoj Gori za period 2008-2012. godine, Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine, Podgorica, januar 2008. god.

II OPIS POSTOJEĆEG STANJA ŽIVOTNE SREDINE

Postojeće stanje kvaliteta životne sredine opštine Bar posledica je niza faktora, kao i pojava iz prethodnog perioda društveno-ekonomskog razvoja primorskog regiona Crne Gore i kompleksa postojećih prirodnih uslova. Prostorno-ekološkim diferenciranjem opštinskog područja jasno se izdvajaju dve zone sa različitim ekološkim opterećenjima i problemima: primorski pojas u kome je koncentrisano oko 90% stanovnika opštine i najznačajniji infrastrukturni i privredni objekti, te je shodno tome, evidentiran najveći stepen narušavanja prirodnih i stvorenih vrednosti, i pojas planinskih masiva Rumije, Sutormana i Sozine, odnosno područje Crmnice i Krajine sa obalnim pojasom Skadarskog jezera, gde se uočava neznatno narušavanje osnovnih komponenti životne sredine. Dosadašnji razvoj barskog područja nije se odvijao na ekološki održiv način, što je prouzrokovalo nagomilavanje ekoloških problema, kako na kopnenom delu opštine, tako i na području morskog akvatorijuma.

Osnovne karakteristike postojećeg stanja životne sredine na teritoriji opštine Bar izvedene su na osnovu podataka o kvalitetu osnovnih medijuma životne sredine (na osnovu „Informacija o stanju životne sredine u Crnoj Gori“, za prethodni petogodišnji period), odgovarajuće planske dokumentacije i sprovedenih studijskih istraživanja (prostorni i urbanistički planovi, sektorske studije rađene za potrebe izrade Prostornog plana Crne Gore), informacija dobijenih od stručnih službi, javnih preduzeća i organizacija sa područja opštine Bar, dostupne stručne i naučne literature, kao i na osnovu direktnog uvida u stanje na terenu. Pregledom osnovnih karakteristika životne sredine, formira se osnova za dalje istraživanje ove problematike u okviru izrade predmetnog Izveštaja o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu.

- Kvalitet vazduha i padavina

Kontrola kvaliteta vazduha na teritoriji opštine Bar sprovodi se na osnovu sistematskog merenja osnovnih i specifičnih zagađujućih materija u okviru Programa kontrole kvaliteta vazduha koje sprovodi Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine Crne Gore. Kvalitet vazduha na području opštine rezultat je uzajamno složenih faktora stvorenih vrednosti, dominantnih aktivnosti i lokalnih klimatskih faktora i uslova koji vladaju na ovom području. Osnovni izvori zagađivanja vazduha na području opštine su:

- kamenolomi, kao producenti kamene čestične prašine (utiču na povećanje imisije zagađujućih materija u njihovoj neposrednoj okolini, zagađujući istovremeno tlo i vodene površine u okruženju);
- drumski saobraćaj, posebno duž Jadranske magistrale i magistralnog puta Bar-Podgorica (emiter sumpor-dioksida, ugljen-monoksida, olova, azota, dima, čađi i ostalih ugljovodonika);
- kotlarnice stambenih objekata i javnih preduzeća (ovaj uticaj je sezonskog karaktera i odnosi se na zagrevanje prostorija tokom zimskog perioda godine, uglavnom sa mazutom kao pretežnim gorivom);

- deponija komunalnog otpada "Ćafe" na Volujici i ostala manja smetlišta čvrstog otpada na teritoriji opštine (zagađenje vazduha nastaje kao posledica samozapaljenja ili namernog paljenja otpada na ovim lokacijama);
- pretakalište naftnih derivata i druge vrste pretakališta opasnih hemijskih materija u Luci Bar;
- područja i zone intenzivnih građevinskih radova tokom letnjeg perioda godine, kada dolazi do zapašenosti vazduha česticama građevinskog šteta i otpada, posebno za vreme sušnih perioda.

U prostornom pogledu, povremena značajnija aerizagađenja mogu se uočiti u gradskim područjima Bara i Sutomora i njihovim prigradskim naseljima, naročito tokom letnjeg perioda godine, usled velikog priliva turista i frekvencije saobraćaja na potezu Mišići-Sutomora-Šušanj-Bar-Dobra Voda-Pečurice. Celokupno područje opštine može se svrstati u I klasu kvaliteta vazduha, uz napomenu da iako merenja nisu vršena u rejonu Crmnice, Krajine i obalnog pojasa Skadarskog jezera, ovo područje karakteriše izuzetno očuvani kvalitet vazduha (posledica male gustine naseljenosti, odsustva industrijskih objekata i niske frekvencije lokalnog saobraćaja). Povoljnost tokom zimskog perioda predstavlja vetar koji duva sa mora na kopno, smanjujući imisiju zagađujućih materija u gradskom području Bara, s obzirom da je more veliki prečistač vazduha, odnosno recipijent taložnih materija i izvor neophodnog kiseonika (leti je situacija obrnuta, zbog čestine vetrova koji pretežno duvaju sa kopna, uvećavajući imisiju zagađujućih materija).

Analizom podataka o imisijama osnovnih i specifičnih zagađujućih materija u Baru (lokacija „Dom zdravlja“) za period od 2002-2007 god.⁷ mogu se konstatovati sledeći zaključci:

- Sve izmerene vrijednosti sumpor-dioksida, ukupnih azotnih oksida posmatrane kao srednje godišnje vrednosti bile su ispod GVZd (dozvoljene granične vrednosti zagađenosti)
- Koncentracije prizemnog ozona samo povremeno su prelazile GVZ (pretežno u letnjim mesecima kao posledica frekventnog saobraćaja);
- Maksimalne godišnje koncentracije za lebdeće čestice i taložne materije nisu prelazile GVZd;
- Maksimalne vrednosti dima i čađi na godišnjem nivou nisu prelazile GVZd;
- Sadržaj teških metala u lebdećim i taložnim česticama u svim ispitivanjima bio je ispod GVZd;
- Srednje godišnje vrijednosti PAH-s u lebdećim česticama prelazile su GVZd, kao i u ostalim gradovima Crne Gore (prvenstveno od izduvnih gasova motornih vozila bez katalizatora, lošeg kvaliteta benzina i industrijskih postrojenja koja ne poseduju odgovarajuće filtere za prečišćavanje vazduha);

Tabela br.1 : Srednje godišnje vrijednosti imisijskih koncentracija osnovnih zagađujućih materija u Baru (2007. god.):

	SO ₂ (µg/m ³)	NO _x (µg/m ³)	O ₃ (µg/m ³)	Dim i čađ (µg/m ³)	Lebd. čestice (µg/m ³)	Taložne materije (mg/m ² dan)
„Dom zdravlja“	1,78	3,38	50,99	9,05	67,36	104,88
GVZd	110	150	125	60	110	350

⁷ Podaci preuzeti iz publikacija Ministarstva turizma i zaštite životne sredine Republike Crne Gore: „Informacija o stanju životne sredine Republike Crne Gore“ (2002, 2003, 2004, 2005, 2006 i 2007. god.)

Na osnovu praćenja kvaliteta padavina (stanica u Baru) situacija je relativno povoljna. Kvalitet padavina na osnovu hemijskog sastava u svim merenjima (koja se povremeno obavljaju) nije odstupao od uobičajenih vrednosti, tako da nije zabeležena pojava kiselih kiša. U odnosu na prosečne rezultate kontinentalnih kiša, ovde je mineralizacija nešto povećana kao rezultat blizine mernih mesta morskoj vodi. Na području barske opštine sporadično su evidentirane i pojave "žutih kiša", kao posledica depozicije pustinjskog peska iz Sahare.

- Kvalitet voda

Hidrografske karakteristike koje vladaju u Primorskom regionu Crne Gore uslovile su oskudan broj površinskih tokova na području opštine Bar i bogatstvo podzemne hidrografije. Od većih površinskih tokova na području opštine ističu se Željeznica i Rikavac (u Barskom polju), te Orahovštica, Crmnica i Bistrica koje se ulivaju u Skadarsko jezero. Ispitivanje kvaliteta voda na ovim vodotocima nije obuhvaćeno u okviru sistematskog ispitivanja Programa monitoringa životne sredine Crne Gore. Na osnovu obilaska ovih vodotokova, može se konstatovati da su oni u svojim gornjim tokovima nalaze u relativno izvornom i očuvanom stanju, dok se nakon prolaska kroz urbana područja (posebno Željeznica i Rikavac) ovi tokovi zagađeni raznim vrstama komunalnog otpada, doprinose i neznatnom zagađenju priobalnog mora. Veći broj bujičnih tokova na području opštine ne mogu se smatrati ozbiljnijim zagađivačima priobalnog mora, s obzirom da su oni sezonskog karaktera i da se javljaju uglavnom u periodima naglih i dugotrajnih kišnih padavina. U tim periodima pretvaraju se u neznatne zagađivače morske vode, s obzirom na nekontrolisano odnošenje samonikle vegetacije, te ispuštanja otpadnih voda i čvrstog komunalnog otpada u njihove tokove, relativno male propusne moći.

Uredbom o klasifikaciji i kategorizaciji površinskih i podzemnih voda („Sl. List RCG“, br. 02/07) propisane su klase kvaliteta za površinske i podzemne vode na teritoriji Crne Gore. Za Skadarsko jezero kvalitet jezerske vode je takav da ona pripada I kategoriji vodotoka (klasa A1, S, K1⁸). Na osnovu Informacija o stanju životne u 2007. godini, vode Skadarskog jezera bile su uglavnom u propisanoj klasi kvaliteta, ili čak u A1 klasi. Konstatuje se da kvalitet voda jezera stoji u direktnoj zavisnosti od kvaliteta voda pritoka (Morača, Zeta, Rijeka Crnojevića), te da je kvalitet njenih voda na području barske opštine zadovoljavajućeg karaktera (osim neznatnog zagađenja kao posledice ispusta manjih količina otpadnih voda Virpazara).

Takođe, sistematskim ispitivanjima u okviru Programa monitoringa životne sredine, vrše se konstantna merenja kvaliteta voda otvorene obale. Prema Uredbi o klasifikaciji i kategorizaciji površinskih i podzemnih voda ("Sl. list RCG", br.02/07), vode otvorene obale svrstane su u A1, S, Š, K1 kategoriju, a vode u lučkim basenima u A3 kategoriju. U pogledu merenja parametara, prekoračenja na barskoj rivijeri uočena su

⁸ Prema Uredbi o klasifikaciji i kategorizaciji površinskih i podzemnih voda ("Sl.list Crne Gore", br.02/07):

-Vode za piće i prehrambenu industriju mogu se podeliti u 4 klase: klasa A - vode koje se u prirodnom stanju mogu koristiti za piće uz eventualnu dezinfekciju; klasa A1- vode koje se posle jednostavnog fizičkog postupka prerade i dezinfekcije mogu koristiti za piće; klasa A2- vode koje se mogu koristiti za piće nakon odgovarajućeg kondicioniranja (koagulacija, filtracija, dezinfekcija); klasa A3 - vode koje se mogu koristiti za piće nakon tretmana koji zahteva intenzivnu fizičku, hemijsku i biološku obradu;

- Vode koje se mogu koristiti za ribarstvo i uzgoj školjki razvrstavaju se u klase: klasa S - vode koje se mogu koristiti za uzgoj plemenitih vrsta ribe (salmonida); klasa Š - vode koje se mogu koristiti za uzgoj školjki; klasa C - vode koje se mogu koristiti za uzgoj manje plemenitih vrsta riba:

- Vode koje se mogu koristiti za kupanje razvrstavaju se u 2 klase: klasa K1 - odlične, i klasa K2- zadovoljavajuće.

u sadržaju fenola, kolibakterija i fekalnih bakterija, dok je u pogledu kvaliteta vode za kupanje bila u II klasi prema sadržaju deterdženata i mikrobioloških parametara duž čitave otvorene obale. Za razliku od voda otvorene obale, kvalitet voda u lučkim basenima znatno je zagađeniji usled manipulacije velikog broja brodova i tankera, sa kojih se ispuštaju manje ili veće količine otpadnih ulja, balastnih voda, kao i nafte i njenih derivata; voda u okviru Luke Bar nalazi se u okviru propisane A3 klase, uz podatak da su koncentracije fekalnih klica bile "van klase". Na osnovu merenja sanitarnog kvaliteta morske vode koje je sprovedeno od strane JP "Morsko dobro" u septembru 2008. godine, a koje se određuje na osnovu merenja 12 fizičko-hemijskih i mikrobioloških parametara morske vode, utvrđene su klase kvaliteta morske vode na barskoj rivijeri, i to: u okviru I klase – Utjeha (kupalište "Paradizo"), Topolica, Žukotrljica, Crvena plaža, Sutomore ("Inex" – Zlatna obala), a u okviru II klase – Veliki pijesak, Sutomore ("Centar") i Čanj, pri čemu se vode I i II klase smatraju kvalitetnom i sanitarno bezbednom za kupanje. Osnovni izvori zagađenja morske vode na barskom području svakako su: neprečišćene komunalne i atmosferske otpadne voda sa gradskih područja Bara, Sutomora i njihovih urbanizovanih zona, deponija komunalnog otpada na Volujici, ugljovodnici koji potiču od manjih industrijskih postrojenja u priobalju, od pretakališta naftnih derivata u Luci Bar i kanalizacionih ispusta, kao i čvrsti otpad koji brojni turisti tokom letnje sezone nekontrolisano odlažu u priobalnom pojasu.

Ugroženost podzemnih voda na teritoriji opštine Bar u vezi je sa načinom njihovog zahvatanja (poštovanje sanitarno-tehničkih normi) i mogućnostima infiltracije zagađujućih materija do vodonosnih slojeva, što je u zavisnosti od strukture stenskih masa. Generalno, najznačajniji izvori zagađenja podzemnih voda su: otpadne vode iz seoskih domaćinstava u zoni izvorišta, deponije komunalnog i stajskog đubriva, produkti poljoprivredne delatnosti, kao i atmosferske vode zagađene štetnim materijama sa gradskih, poljoprivrednih, stočnih i drugih površina. S obzirom da su podzemne vode pretežno karstnih karakteristika, njihov kvalitet je u velikoj zavisnosti i od kvaliteta površinskih voda imajući u vidu njihovo preplitanje i slabiju moć samoprečišćavanja karstnih podzemnih voda. Na osnovu određenih istraživanja i analiza fizičko-hemijskih karakteristika izdanskih voda na području barske opštine može se zaključiti da je njihov kvalitet zadovoljavajućeg karaktera (uz povremena odstupanja propisanih kvaliteta). Neznatna mikro-biološka zagađenja podzemnih voda posledica su infiltriranja otpadnih materija iz propusnih septičkih jama domaćinstava koja nijesu obuhvaćena gradskom kanalizacionom mrežom. U primorskom delu opštine prirodni negativni faktor kvaliteta podzemnih voda je uticaj slane morske vode na niske karstne izdani u priobalju. Trenutno, postoji veoma malo čvrstih dokaza o obimu zagađenja podzemnih voda opštine Bar, čime se otvaraju potrebe za sprovođenjem detaljnijih hidrogeoloških istraživanja na ovom području.

- **Kvalitet zemljišta**

Osnovna namena zemljišnog resursa, kao prirodne komponente velikog kapaciteta, jeste proizvodnja zdravstveno bezbedne hrane, uz očuvanje kvalitetnih poljoprivrednih površina i šumskih područja. Primarna funkcija zemljišta u opštini Bar narušena je dejstvom više faktora koje se ispoljavaju u promeni njenih fizičkih struktura i fizičko-hemijskih osobina u pedološkom supstratu. Negativan uticaj antropogenih faktora na degradaciju zemljišta opštine Bar dinamičnog je intenziteta i ogleda se trajnim ili privremenim izuzimanjem zemljišta iz domena primarne proizvodnje, pre svega u primorskom delu opštine (usled izgradnje stambenih i industrijskih objekata, objekata supra i infrastrukture, saobraćajnih površina, hotelskih kompleksa i drugih turističko-ugostiteljskih objekata). Pored ovih faktora osnovni problemi koji se odnose na degradaciju zemljišta barske opštine odnose se na:

- procese vodne erozije i njihova destruktivna dejstva na pedološki supstrat (poseno su ugrožena flišna područja u zoni crvenice i smeđih zemljišta u području Bara i Sutomora);
- eksploataciju tehničko-građevinskog kamena, posebno u zoni kamenoloma iznad Luke Bar i kamenoloma Haj-Nehaj kod Sutomora (pored spomenutih, evidentirana su i 3 kamenoloma na Volujici, kao i asfaltna baza u K.O. Zaljevo, odnosno više manjih fabrika za proizvodnju betona u širem području Volujice);
- ugrožavanje zemljišta u koridorima magistralnih i regionalnih puteva, odnosno železničke pruge, usled nenamernog prosipanja tereta, iscurivanja masti, ulja i emulzija iz vozila, odnosno spiranjem zagađenih atmosferskih voda sa kolovoznih površina (u ovim zonama posebno su povećane koncentracije olova).
- brojna odlagališta i smetlišta komunalnog otpada sa kojih se zagađujuće materije lako disponiraju u okolni prostor.

Programom ispitivanja štetnih materija u zemljištu za 2006. godinu koje je sproveo Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine, obuhvaćeno je analiziranje kvaliteta zemljišta u 15 gradskih naselja Crne Gore (između ostalog i Bara) u skladu sa Pravilnikom o dozvoljenim količinama opasnih i štetnih materija u zemljištu i metodama za njihovo ispitivanje („Sl. list RCG“, br. 18/97). U opštini Bar izvršena je analiza uzoraka na 6 lokacija, i to pokraj postojeće deponije komunalnog otpada na Volujici, u zoni Jadranske magistrale (naselje Zaljevo), kao i u blizini gradske trafostanice. Na lokaciji Deponija 1 konstatovana je koncentracija iznad MDK za olovo (Pb), bakar (Cu), nikal (Ni) i cink (Zn). Koncentracija kadmijuma (Cd) je povećana na lokaciji Zaljevo 2, na kojoj je povećana i koncentracija nikla (Ni). Koncentracija arsena (As) je povećana na lokaciji Gradska deponija 2, na kojoj su povećane i koncentracije hroma (Cr) i nikla (Ni). Što se tiče povećanih koncentracija hroma (Cr) i nikla (Ni) iste su ustanovljene još na lokalitetu Zaljevo 1 (pored saobraćajnice). Ispitivanja kvaliteta poljoprivrednog zemljišta na području opštine Bar nisu stalna i sistematska, ali fragmentarni podaci pokazuju da se u njima, kao posledica poljoprivredne proizvodnje, ostaci pesticida nalaze u vrlo malim količinama, pa stoga ne predstavljaju opasnost za zagađenje podzemnih voda i druge ekološke potencijale područja.

Tabela br. 2: Rezultati ispitivanja toksičnih metala u zemljištu (2007.g.)

Mesto uzorkovanja	Cd	Pb	Hg	As	Cr	Ni	Cu	Zn	B	Co	Mo	F
„Deponija 1“	1.96	541.2	0.9	8.66	38.1	132.9	253.0	365.6	2.6	12.9	5.8	253
„Deponija 2“	2.60	38.59	0.09	25.7	60.5	114.4	30.6	57.5	1.5	18.4	3.6	246
"Zaljevo 1"	<0.50	21.99	0.07	14.2	58.9	191.7	25.7	54.7	2.6	19.1	1.6	292
"Zaljevo 2"	292.3	0.74	0.01	8.1	33.7	159.1	30.1	190.7	0.9	15.1	0.6	233
MDK (mg/kg)	2	50	1,5	20	50	50	100	300	5	50	10	300

- Problem buke

Iako nema sistematskog praćenja nivoa i učestalosti buke na planskom području, kao i praćenja uticaja na zdravlje ljudi, evidentno je prisustvo više izvora koji kumulativno proizvode ovaj akustični vid zagađenja. Nivo emisije i stepen izloženosti ovom

specifičnom vidu zagađenja, može postati smetnja nastojanjima da se poboljša kvalitet življenja i ukupna turistička atraktivnost područja. Ovo zagađenje, pored uticaja na zdravlje ljudi, utiče na kvalitet stanovanja, uslove rada, a posebno na odmor i rekreaciju turista. Osnovni izvor buke je saobraćaj (drumski, železnički, aktivnosti u Luci Bar), a naročito tokom letnjih meseci zbog njegove intenzivnosti, kada su bukum posebno ugrožene stambene zone u neposrednom kontaktu sa Jadranskom magistralom i železničkom prugom Beograd-Bar. Pored saobraćaja, glavni izvori buke na području opštine svakako su manji privredni objekti (buka se zapaža u njihovoj neposrednoj okolini), kamenolomi tehničko-građevinskog kamena, kao i turističko-ugostiteljski objekti (posebno tokom letnje turističke sezone). Tokom 2004. i 2005. godine u okviru Programa monitoringa životne sredine vršena su i ispitivanja nivoa buke u gradskim područjima Crne Gore. Na osnovu publikovanih rezultata može se konstatovati da su prekoračenja dozvoljenih nivoa buke u Baru u najvećem broju slučajeva registrovana na pojedinim prometnim gradskim raskrsnicama (posledica frekvencije motornih vozila), kraj železničke pruge (prekoračenja su registrovana tokom noćnih časova), kao i u blizini pojedinih ugostiteljskih objekata (posebno tokom večernjih časova u letnjoj turističkoj sezoni).

- Tabela br.3: Granične vrednosti nivoa buke u otvorenim boravišnim prostorima (prema Pravilniku o graničnim vrednostima nivoa buke, „Sl. list RCG“, br. 75/06)

Zona	Namena prostora	Granični nivo buke u dB (A)		
		dan	veče	noć
I	Posebno zaštićena prirodna dobra (nacionalni parkovi, parkovi prirode, rezervati prirode i sl.)	35	30	30
II	Područja za odmor i rekreaciju, bolničke zone i oporavilišta, kulturno-istorijski lokaliteti	50	40	40
III	Turistička područja, mala i seoska naselja, kampovi i školske zone	50	50	45
IV	Čisto stambena područja, veliki gradski parkovi	55	55	45
V	Poslovno-stambena područja, turistička mesta, dečja igrališta	60	60	50
VI	Gradski centar, zanatska, trgovačka, administrativno-upravna zona sa stanovima, zone do gradskih saobraćajnica, magistralnih i auto-puteva	65	65	55
VII	Industrijska, skladišna i servisna zona, transportni terminali bez stambenih zgrada, ugostiteljski objekti otvorenog tipa van naseljenih mesta	Na granici ove zone buka ne sme prelaziti granične vrednosti nivoa buke u zoni sa kojom se graniči		

- **Tretman čvrstog otpada i otpadnih voda**

Struktura otpada koji se produkuje na teritoriji opštine Bar raznovrsnog je sastava i kvaliteta iz čega proizilazi veći broj smetlišta i neuređenih, privremenih odlagališta sa odsustvom osnovnih uslova u pogledu neophodnih, sanitarno-tehničkih uslova. Kategorizacija i analiza produkovanog otpada na teritoriji opštine Bar sprovedena je na osnovu podele otpada definisane Zakonom o upravljanju otpadom („Sl.list RCG“, br. 80/05); na osnovu ovog zakona ukupne količine otpada mogu se razmatrati sa stanovišta:

- komunalnog otpada;
- industrijskog otpada i
- medicinskog otpada.

Neadekvatno postupanje sa čvrstim komunalnim otpadom na teritoriji opštine Bar predstavlja jedan od većih ekoloških problema na području opštine, posebno u široj gradskoj zoni Bara i turističkim centrima na barskoj rivijeri (Dobra Voda, Šušanj, Sutomore). Odvoženja smeća i drugog čvrstog otpada iz većih gradskih naselja u nadležnosti je gradskog komunalnog preduzeća (JP „Komunalne djelatnosti“ – Bar), za razliku od većine seoskih naselja, gde je ova delatnost prepuštena uglavnom individualnoj aktivnosti stanovništva, s obzirom da se odlaganje otpada vrši pomoću kontejnera postavljenih uz važnije saobraćajne pravce koji prolaze kroz ova ruralna područja (smetlišta u seoskim naseljima uglavnom su formirana u manjim kraškim udubljenjima, uvalama i dolinama). Do početka 2008. godine, celokupni komunalni otpad sa područja barske opštine bio je odlagan na privremenu deponiju „Čafe“ (smetlište) na Volujici, koja ne ispunjava osnovne sanitarno-tehničke i lokacione pogodnosti koje su neophodne za normalno funkcionisanje ovakvih vrsta objekata (smeštena iznad morske površine i pokraj magistralnog puta Bar-Ulcinj, predstavlja zagađivača morske vode, vazduha i okolnog zemljišta). Od jula 2008. godine, komunalni, industrijski i medicinski otpad sa područja opštine transportuje se na deponiju "Livade" u blizini Podgorice, s obzirom da je deponija na Volujici zatvorena, uz napomenu da je u skladu sa Strateškim master planom upravljanja otpadom u Crnoj Gori, za teritoriju opština Bar i Ulcinj predviđena jedinstvena regionalna sanitarna deponija na kojoj će se odlagati komunalni otpad sa teritorija ovih opština (međupštinskim dogovorom određena je lokacija "Možura" na granici ovih dveju opština, a početak njene izgradnje očekuje se početkom 2009. godine). Glavni problemi u vezi komunalnog otpada odnose se na: nedovoljno prikupljanje ove vrste otpada; veliki broj smetlišta u prigradskim naseljima Bara i Sutomora; neadekvatan raspored kontejnera i njihov nepravilni raspored; nesprovođenje sistema reciklaže; neselektivno odlaganje otpada u propisno obeleženim kontejnerima (za staklo, papir, PET ambalažu), itd.

Slika br. 1: Lokacija opštinske deponije „Čafe“ na Volujici

Tokom izrade Plana upravljanja otpadom za opštinu Bar do 2012. godine (radna verzija ovog dokumenta) prikupljeni su i podaci o lokacijama smetlišta čvrstog otpada u pojedinim mesnim zajednicama opštine Bar (tj. one mesne zajednice koje su odgovorile na dostavljene dopise Sekretarijata za uređenje prostora, komunalno-stambene poslove i zaštitu životne sredine opštine Bar), što je taksativno navedeno u sledećem tabelarnom prilogu:

- Tabela br.4: Lokacije smetlišta („divljih deponija“) na teritoriji opštine Bar

Redni broj	Mesna zajednica	Lokacija
1	Šestani	Pored reg. puta Virpazar-Ostros
2	Šestani	Pored plaže u D. Murićima
3	Stari Bar	Pored korita reke Rikavac
4	Stari Bar	Gornje Zaljevo, stari put za Ulcinj
5	Stari Bar	Mala Volujica (građevinski šut)
6	Stari Bar	Goran (otpad od kamenoloma)
7	Mrkojevići - Pečurice	Naselje Sveti Ivan
8	Mrkojevići - Pečurice	Pečurice, put prema Vladimiru
9	Mrkojevići - Pečurice	Kurtina, na putu Stara raskrsnica-Goranica
10	Mrkojevići - Pečurice	Skretanje sa puta Bar-Ulcinj prema naselju Žudjelovići
11	Mrkojevići - Pečurice	Naselje Bušat, uz put Bušat-Goranica
12	Bar IV	Donji Mandalići, ispod puta Bjeliši-Zupci
13	Bar IV	Kanal Rena
14	Bar II	Preko puta kasarne, na migastralnom putu Bar-Ulcinj
15	Bar II	Kod pekare „Europa“ i minimarketa „Tomanis“
16	Bar II	Duž korita reke Rikavac
17	Bar II	tzv. Stara raskrsnica
18	Bar II	Područje nekadašnjeg Pristana
19	Bar II	Kod podvožnjaka u blizini železničke stanice
20	Bar II	Kod nekadašnje tzv. Stare rampe
21	Bar II	Kod nekadašnjeg objekta OŠ „Meksiko“
22	Bar II	Kod Veljeg mosta (ispod objekta AD „Primorka“)
23	Bar II	Naselje Gornja Čeluga
24	Bar II	Na slepom put između imanja Vojvodića i tzv. Starog otpada
25	Šušanj	Naselje Ilino, ispod železničke pruge, pored prodavnice „Dodoši“
26	Šušanj	Naselje Ilino, iznad žel. Pruge, područje pored korita Željeznice
27	Šušanj	Naselje Zeleni pojas
28	Šušanj	Šušanj, ispod mosta Đedovića
29	Sutomore	Spičansko polje, zona Ogladnog dobra
30	Sutomore	Zona kamenoloma „Haj-nehaj“ sa obe strane magistrale
31	Sutomore	Deponija „Kufin“, sa obe strane magistrale

Posebno je važno i pitanje prikupljanja, odlaganja i skladištenja industrijskog, građevinskog i medicinskog otpada. Industrijski otpad na području opštine najviše se produkuje u objektima prehrambene industrije "Primorka" u Starom Baru, a posebno u okviru Luke Bar u kojima transformatorska otpadna ulja sadrže veće količine polihlorobifenila, čime se u većoj meri može degradirati kvalitet morske vode; takođe,

veće količine otpadnih ulja produkuju se u okviru auto-servisa, praonica kola, vulkanizerskih radnji i ugostiteljskih objekata (hoteli i restorani) uz činjenicu da se veoma mali broj ovih objekata organizovano brine o njegovom daljem tretmanu. Trenutno, ne postoje provereni podaci o ukupnoj količini infektivnog i inertnog medicinskog otpada produkovanog iz objekta Doma zdravlja u Baru, odnosno Opšte bolnice i privatnih ambulanti, stomatoloških ordinacija i laboratorija. Poseban tretman medicinskog otpada u Baru ne postoji (postupak insineracije), već se zajedno sa komunalnim otpadom transportuje i odlaže na sanitarnu deponiju "Livade" u blizini Podgorice.

Na području barske opštine, problem otpadnih voda vezan je za veliki broj nereguliranih kanizacionih ispusta preko kojih se otpadne vode slivaju u septičke jame individualnih domaćinstava od kojih mnoge nisu propisno izgrađene, što uzrokuje njihovo proceđivanje kroz karstno područje i doprinosi povećanom stepenu ekološkog rizika od mogućnosti zagađenja podzemnih voda. Trenutno, na području opštine jedino se u Virpazaru vrši odgovarajući tretman otpadnih voda koje se upuštaju u Skadarsko jezero (pomoću manjeg postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda), dok se u okviru Luke Bar otpadne vode samo delimično prečišćavaju; osnovni problem odnosi se na nedostatak ispusta u kanizacionom sistemu Sutomore, zbog čega se otpadne vode sa ovog područja izlivaju veoma blizu obale, ugrožavajući plažu, kvalitet vode za kupanje, i uopšte, sanitarno-higijenske norme obalnog područja.

Problem otpadnih voda u okviru zone Luke Bar⁹ nije rešen na zadovoljavajućem nivou, i to iz više razloga:

- glavni kolektor kanizacionih voda kroz pristanišnu zonu Luke u pravcu tunela Volujica i izlivanje u more je polomljen i nije u funkciji; kanizacione vode se ne prečišćavaju i direktno zagađuju vodene ekosisteme Luke i obalnog mora Barskog zaliva;
- tehnološke vode kompanije „Primorka“ iz Starog Bara opterećene su različitim organskim zagađenjem, a neprečišćene se izlivaju u lučki akvatorijum i permanentno zagađuju vodene ekosisteme, kako u luci, tako i duž obalnog mora;
- rezervoari za istovar i pretakanje naftnih derivata na Volujici, zbog tehnoloških propusta, permanentno zagađuju morske ekosisteme šireg područja Lučkog kompleksa;
- postrojenja za istovar i deponovanje lužina, kiselina i drugih opasnih i štetnih materija u slučaju neadekvatnog rukovanja zagađuju morski akvatorijum lučke zone;
- poseban problem u Luci Bar je ispuštanje neprečišćenih balastnih voda sa brodova i tankera; prema američkim podacima, u takvim slučajevima u more dospeva oko 0,5% od prevezene količine nafte.
- **Ugroženost od elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških akcidenata i ugroženost sa aspekta odbrane¹⁰**

Analiza i ocena prirodno-ekoloških, tehničkih i tehnoloških hazarda u prostoru koji mogu izazvati štete velikog obima ili čak dovesti do pojava katastrofalnih razmera za Plansko područje, izvršena je na generalnom nivou. Rizici kod hazardnih pojava i očekivana povredljivost postojećih i planiranih objekata i funkcija višestruko su uvećani s obzirom na geografski položaj barskog područja i prisustvo funkcija i značaja Bara kao makroregionalnog centra sa razvijenim lučkim saobraćajem.

⁹ Prema DUP-u „Privredna zona Bar“ – prva faza, IAUS, Beograd-Bar, 2002. god.

¹⁰ Prema GUP-u Bara do 2020. godine (IAUS, JUGINUS, Bar-Beograd, 2007. god.)

Najčešće prirodne nepogode različitog intenziteta na razmatranom području su klizišta, erozije, poplave, zemljotresi, olujni vetrovi i električna pražnjenja. Od svih mogućih pojava, zemljotresi i poplave izazivaju najveće materijalne i ekološke posledice na barskom području (posebno su bili snažni zemljotresi tokom 1968. i 1979. godine).

Klizišta i druge pojave nestabilnosti, pa i hazardi vezani za umirena i delimično sanirana klizišta, površinski su destruktivni procesi koji mogu imati katastrofalne posledice za naselja, objekte infrastrukture, poljoprivredne površine i druge fizičke strukture, a najveći broj registrovanih slučajeva nastaje usled nepovoljne kombinacije uslova, kao što su razne antropogene aktivnosti i prirodna dispozicija terena. Jugozapadne padine Rumije i Sutormana predstavljaju geološki i morfološki predisponirane terene za nastanak klizišta većih razmera, pri čemu na nestabilnost terena utiču zone flišnih plastičnih i vodonepropusnih terena preko kojih se nalaze debele, krute stenske mase, uglavnom krečnjačkog tipa. Ovaj proces naročito je aktivan za vreme jačih kišnih perioda i zemljotresa; na području opštine karakteristična su klizišta u rejonu Sutomora (Ratac) i na strmim i ogoljenim padinama Sutormana i Rumije.

Porast bujičnih tokova i formiranje *poplavnih talasa* usled intenzivnih i dugotrajnih kiša ili blokiranja vodotokova, može da bude uzročnik poplava na planskom području sa potenciranim procesima erozije na delovima terena sa oskudnom vegetacijom. Pored dejstva fluvijalne (rečne) erozije, prisutni su i oblici pluvijalne erozije sa akumulacionim procesima u nižim delovima terena, kao i erozioni procesi abrazivnog tipa čije je dejstvo posebno izraženo i primetno u obalskom pojasu. Na području opštine evidentirani su najznačajniji bujični tokovi (Željeznica, Rikavac, Rena, Suvi potok kod Sutomora, Sutorman, Bistrica) čije destruktivno dejstvo prostorno najviše ugrožava poljoprivredne površine, stambene i ostale naseljske strukture kroz koji oni prolaze (Barsko polje, Crmničko polje, šire područje Sutomora), odnosno koridor Jadranske magistrale i železničke pruge Bar-Beograd.

Prema učestalosti, na području opštine najizraženije su meteorološke, tj. atmosferske elementarne nepogode, kao što su snažne kiše praćene vetrom i vetar olujne i orkanske jačine koji redovno izaziva velika opterećenja na elektromreži i prekid snabdevanja korisnika, obaranje stabala, podizanje krovova na trošnim kućama i sl. Kao posledica izuzetno jakih olujnih nevremena u zimskom periodu tokom poslednjih desetak godina, registrovana su značajna oštećenja na plaži u Sutomoru, a naročito na glavnom lukobranu Luke Bar, što je zahtevalo hitnu i opsežnu sanaciju.

Požari su česta posledica elementarnih nepogoda i industrijskih havarija, ali istovremeno, ponekad i njihov uzročnik. Do požara može doći u pojedinim objektima, ali one mogu da se prošire i na šire područje, pa da dobiju veće razmere u urbanim sredinama. Šumski požari, izazvani ljudskom nepažnjom ili nastali spontano, mogu ugroziti čitav Primorski region Crne Gore. Što se tiče rizika od požara, prema Nacionalnoj strategiji za vanredne situacije (2007. godine), na području opštine Bar posebno su ugroženi sledeći prostori: Ratac, Zeleni pojas, Pobrđe, Golo brdo, Sutorman, Volujica, Kufin, Mala Volujica, Pečurice, Stari Bar. U slučaju velikih požara u kompleksima rizične tehnologije (Luka Bar – objekat visokog požarnog rizika), može se očekivati kontaminacija naselja otrovnim dimom i gasovima, usled blizine gradskog područja i nepovoljne ruže vetrova. Šumski kompleksi na planinskim masivima Rumije, Sutormana, Sozine, Lisinja i ostalih planina ugroženi su usled nedovoljne uređenosti požarnih prepreka, prolaska saobraćajnica i dalekovoda i slabe mogućnosti saobraćajnog prilaza.

Zemljotresi i manja, odnosno veća lokalna pomeranja tla, karakteristični su za Primorski region Crne Gore, gde Barsko-ulcinjsko primorje predstavlja izuzetno aktivnu seizmogenu zonu. Područje opštine pripada zoni povećanog seizmičkog rizika sa mogućim intenzitetom zemljotresa do 9°MCS skale (po novoj metodologiji nova evropska EMS-98 skala približno odgovara MCS skali), pri čemu su na ovom području izmjerena maksimalna pomjeranja tla od 6° MCS skale. Kao osnovne mjere zaštite od zemljotresa primenjuju se tehničke norme o izgradnji objekata (aseizmička izgradnja) i izboru lokacije.

Što se katastrofalnih industrijskih nesreća tiče, njihov obim i verovatna učestalost je najveća kod onih industrijskih objekata koji predstavljaju rizik po životnu sredinu i kod normalnog rada postrojenja, odnosno, gde su prisutni rizici od skladištenja, manipulacije i transporta lako zapaljivih, eksplozivnih i otrovnih materija, a pre svega rizici koji proizilaze iz tehnološkog procesa i kapaciteta. Kod ovih objekata do akcidenata dolazi iznenada, po pravilu uz mogući požar i eksploziju. Luka Bar predstavlja objekat najvišeg stepena rizika na području opštine, gde je nivo hazarda vezan za moguću eksploziju tankova, kao i havarije svih okolnih tankova sa naftnim derivatima i hemikalijama. Posebno pitanje tehničko-tehnoloških katastrofa može biti vezano za izlivanje nafte i naftnih derivata u more u priobalju, akvatorij Luke Bar i vodotokove, transpot kroz lako ugroziva područja železnicom sa mogućom maksimalnom količinom izlivena nafte ili drugih opasnih materija, odnosno kod saobraćajnica, gde je najveća relativna mogućnost ekscesa.

Na planskom području, s obzirom na značaj Bara kao administrativnog, privrednog, železničkog i lučkog središta, blizinu državnih granica i sedište mornaričke baze, prisutne su objektivne opasnosti od globalnog terorizma i nasilnog ekstremizma, konvencionalnih vojnih pretnji svih oblika i organizovanog kriminala. Sa aspekta funkcionisanja teritorije opštine za vreme ratnih uslova, posebno je bitno obezbediti pravilan raspored i adekvatno povezivanje kopnenih i pomorskih saobraćajnih pravaca, adekvatno trasiranje infrastrukturnih koridora, zatim, raspored objekata javno-socijalne infrastrukture u skladu sa potrebama lokalnog stanovništva, kao i primenu urbanističko-građevinskih rešenja u naseljima koje će doprineti obezbeđenju uslova za njihovo nesmetano funkcionisanje u vanrednim situacijama. Srazmerno objektivnim opasnostima kojima se ugrožavaju vitalni interesi države, na planskom području neophodno je sprovesti i ostale mere zaštite i upravljanje odbrambenim kapacitetima.

Slika br.2: Rezervoari naftnih derivata u Luci Bar – objekti visokog nivoa rizika po životnu sredinu

- Prirodna dobra

Područje opštine Bar sa primorskim pojasom (Barska rivijera), planinskim pojasom (Rumija, Lisinj i dr.) i jezerskim pojasom (Skadarsko jezero) predstavlja bogatu, kompozitnu geografsku celinu sa značajnim dobrima prirodnih vrednosti, dominantno zastupljenih na Skadarskom jezeru, koje je iz tih razloga proglašeno za Nacionalni park.

Prirodne vrednosti u pojasu Barske rivijere zastupljene su najvećim delom u okviru Morskog dobra (prema Zakonu o Morskom dobru CG: morski akvatorij i uzani pojas kopna sa morskom obalom, sprudovima, kupalištima, hridima, limanima, grebenima, vruljama, izvorima i vrelima na obali, ušćima reka koje se ulivaju u more, kanalima spojenim sa morem, podmorjem, morskim dnom i podzemljem, kao i unutrašnje more, živa i neživa bogatstva epikontinentalnog pojasa). U ovoj zoni izdvajaju se:

- gradske plaže Toplica, Sušanj i Sutomore, javne plaže Čanj, Maljevik, Štrbine, Crvena plaža, Veliki pijesak i Uvala maslina. Plaže Čanj, Sutomore, Toplica i Veliki pijesak koje su zaštićene kao posebni prirodni predeli. Visoka i strma obala istočnog dela Kraljičine plaže do plaže Čanj, obala od plaže Čanj do Crnog rta, kao i obala od rta Volujica do plaže Veliki pijesak predviđena je za zaštitu u prirodnom obliku, uz mogućnost pristupa posetilaca.

- Stara maslina na Mirovici i park dvorca kralja Nikole, kao najvrednija prirodna dobra. Manje prirodne vrednosti zastupljene su u parku Biskupije, u borovoj šumi na Ratcu i na nekim drugim lokalitetima.

- veći broj maslinjaka sa stablima starosti preko 1.000 godina. Pored maslina, od višegodišnjih biljnih kultura, agro-predo Barske rivijere grade još citrusi (limun, pomaranxa, mandarina), nar, vinova loza i smokva. Divlje drvenasto rastinje predstavljeno je makijom sastavljenom od hrasta crnike, lovora, mirte, žukve, oleandera, gloga, trnjine, kostrike, asparagusa i dr. Posebno bogatstvo rivijere čine flora i fauna mora (posebno fauna školjki, puževa, bodljokožaca, glavonožaca, rakova i dr.).

Prirodne vrednosti planinskog područja Rumije valorizovane su na niskom stepenu istraženosti i zaštite. Na ovom prostoru postoje brojne, prvenstveno geomorfološke vrednosti, kao što je vrh Rumije (1 594 m n.v.), brojni vidikovci na grebenu Rumije, na Sutormanu i Lisinju (prema Barskoj rivijeri, Skadarskom jezeru i daljem okruženju), stena na lokalitetu Bijela skala severozapadno od vrha Rumije, Vilina pećina ispod vrha Lonac, staništa biljnih i životinjskih vrsta karakterističnih za kras i dr. Sem izleta i planinarenja uspostavljenim (nedovoljno uređenim) izletničko-planinarskim stazama "biokorida" primorskih planina za retke ljubitelje prirode i planinare i sem lova lokalnog značaja, ovaj prostor je još uvek neotkriven za brojniju klijentelu.

Prirodne vrednosti Nacionalnog parka Skadarsko jezero. Obuhvaćeni deo Nacionalnog parka Skadarsko jezero predstavlja prirodno najvredniji deo opštine Bar. Nacionalnim parkom u okviru opštine Bar obuhvaćen je pripadajući akvatorij i svih 65 km obale Skadarskog jezera, sa obalnim pojasom prosečne širine od oko 1 km, sa Virpazarom, šest većih i nešto većim brojem manjih seoskih naselja.

Prema Prikazu stanja u Prostornom planu područja posebne namene Nacionalni park Skadarsko jezero, zona Skadarskog jezera predstavlja izvanredan refugijum sa velikim brojem reliktnih i endemskih biljnih i životinjskih vrsta, uz prihvatanje vrsta koje su naknadno širile svoje areale (detaljnije u odgovarajućem izveštaju u dokumentaciji ovog PPO). Pojedini delovi Nacionalnog parka ugroženi su eutrofikacijom jezera (na severozapadnom delu, pod uticajem antropogenih zagađenja, malim delom od Virpazara, a većim delom sa podgoričke strane), sa povećanjem površina pod emerznom i flotantnom vegetacijom, povećanjem nekih

vrsta ptica ali i napuštanjem pojedinih gnezdilišta zbog zarastanja staništa, kao i uznemiravanjem ptica uzled plovidbe, lova i ribolova, nelegalnim i neracionalnim lovom i ribolovom, branjem divljih plodova i bilja i sl. Nedovoljno se preduzimaju ili se uopšte ne preduzimaju nužne zaštitne mere odnose se na: vraćanje potencijala recentne vegetacije degradiranih šumskih zajednica po obodu jezera, posebno na izvorištima u slivu jezera, na strminama i ostrvima; na kontrolu lova, ribolova i sakupljanja divljih plodova i bilja; na suzbijanju bolesti kestenovih šuma u Krajini.

Pre izrade i donošenja Prostornog plana Nacionalnog parka, na delu Skadarskog jezera u opštini Bar bilo je zaštićeno: u kategoriji specijalnih prirodnih rezervata - ostrvo Grmožur i Tanki rt (naspram Vranjine); u kategoriji spomenika prirode - peskovito-šljunkovite plaže na obali jezera; kao i pojedine biljne i životinjske vrste, njihovi delovi i zajednice, kojima je zbog prirodnih ili antropogenih uzroka ugrožen opstanak. Nacionalni park Skadarsko jezero upisan je od 1995. godine u Ramsarsku listu, u statusu močvare međunarodnog značaja, kao stanište ptica močvarica.

- Kulturna dobra

Iako opština Bar raspolaže sa izuzetnom kulturnom baštinom, zaštićenost, kulturološka i razvojna valorizacija ovih dobara je, uz časne izuzetke, na niskom nivou. Arheološka nalazišta su, s obzirom na antropogenu starost barskog područja, malo poznata i neistražena na najvećem delu opštine, a na Barskoj rivijeri su okupirana intenzivnom izgradnjom, pri kojoj se često ne prijavljuju nalazi.

Najznačajnije kulturno dobro opštine, urbana celina Starog Bara veoma zaostaje u obnovi i kulturološkom korišćenju, te su tvrđava i grad u tvrđavi izloženi propadanju, a Celina je ugrožena i novom, neprimerenom gradnjom i rekonstrukcijom u Podgrađu. Jezgro Virpazara još nije značajnije ugroženo zbog zaostalosti skadarskog basena, ograničenosti saobraćajnih pristupa i sl., ali postoji opasnost ugrožavanja neprimerenom gradnjom u jezgru i neposrednom okruženju kad krene razvoj.

Sakralni objekti su takođe zanemareni, sa izuzetkom manastira na tri ostrva Skadarskog jezera, nekih očuvanih i živih objekata, konzerviranog barskog trikonhosa i dr. Posebno su ugroženi manastir Ratac, a zatim crkva na Nehaju i crkva u Ravnju/Pečurice. Fortifikacije, uz tvrđavu Starog Bara, takođe su veoma zanemarene (kao i potencijalni arheološki lokaliteti u njihovom okruženju), a u odnosu na mogućnosti kulturološkog korišćenja prednost bi trebalo dati objektima na Barskoj rivijeri (pored Starog Bara, još Nehaju i Tabiji na Golom brdu kod Sutomora). Rezidencijalni kompleks u Baru predstavlja svetli izuzetak odnosa prema zaštiti i kulturološkom korišćenju istorijskog nasleđa i ima veliki značaj za grad i Barsku rivijeru. Kulturna dobra privrednih i infrastrukturnih objekata delom su očuvana, ali treba proširiti njihov spisak i privesti ih kulturološkom i drugim vidovima korišćenja. Spomenici i spomen obeležja većim delom su očuvani i u funkciji kulturološkog korišćenja, dok znamenita mesta treba ustanoviti, urediti i prezentovati.

Ruralno nasleđe na celom području opštine jako je zapostavljeno, a prednost u zaštiti treba dati priobalnim selima i ribarskim naseljima u okviru Nacionalnog parka Skadarsko jezero i starom selu Brca iznad Sutomora. Zaštita ambijentalno-predeonih vrednosti je zapostavljena, što je na razvijenoj Barskoj rivijeri najuočljivije kod Starog Bara i zone Sutomora, dok na Skadarskom jezeru, zbog nerazvijenosti, još uvek nema većeg ugrožavanja ovih vrednosti.

III IDENTIFIKACIJA PODRUČJA ZA KOJA POSTOJI MOGUĆNOST DA BUDU IZLOŽENA ZNAČAJNOM RIZIKU ŽIVOTNE SREDINE

Implementacijom definisanih planskih rešenja Prostorno-urbanističkog plana opštine Bar obezbediće se uslovi za ravnomeran socio-ekonomski razvoj barske opštine uz poštovanje principa i odrednica održivog razvoja u cilju aktiviranja prepoznatih razvojnih potencijala bez narušavanja prirodno-ambijentalnih i stvorenih vrednosti područja. Istovremeno, njihovom realizacijom očekuje se da određena područja budu izložena određenom stepenu rizika po kvalitet životne sredine, pri čemu se naglašava da će stepen rizika u velikoj meri zavisiti od daljeg odnosa prema ovoj problematici, odnosno poštovanju propisanih mera i uslova zaštite životne sredine, prirodnih i kulturnih dobara definisanih ovim Planom, kao i uređenju prostora u skladu sa normama koje su zakonske definisane u vidu zakonskih i podzakonskih akata u Crnoj Gori i Opštini Bar.

Prilikom izgradnje svih novoplaniranih privrednih, industrijskih, komunalnih objekata, infrastrukturnih sistema i ostalih objekata koji mogu prouzrokovati značajniji negativan uticaj na životnu sredinu, obavezna je izrada Studije procene uticaja na životnu sredinu (u skladu sa Uredbom o projektima za koje se vrši procena uticaja na životnu sredinu – „Sl. list RCG“, br. 20/07). Izradom Studije procene uticaja na životnu sredinu proceniće se zone i nivoi uticaja planiranih objekata na pojedine medijume životne sredine i utvrditi usklađenost tehnoloških rešenja sa uslovima i merama zaštite životne sredine od strane prostorno-urbanističkih planova, nadležnih ministarstava i zakonski definisanih maksimalno dozvoljenih koncentracija pojedinih zagađujućih materija u životnoj sredini. Studija procene uticaja na životnu sredinu radi se na nivou tehničke dokumentacije i predstavlja neophodan elaborat radi dobijanja građevinske dozvole za izgradnju objekta.

U cilju izrade ovog dela predmetnog Izveštaja, identifikovana su sledeća područja za koje postoji mogućnost da budu izložena značajnom riziku od strane Plana:

- koridor budućeg autoputa Bar-Boljare (trasa koridora na području opštine Bar prolazi kroz atare naselja Virpazar, Orahovo, Sotonići, Gluhi Do i Đurmani);
- koridor „brze saobraćajnice“ Herceg Novi-Budva-Bar-Ulcinj (na području barske opštine trasa obuhvata atare naselja Mišići, Đurmani, Papani, Đendinovići, Zankovići, Miljevići, Brca, Šušanj, Sustaš, Velembusi, Bartula, Dobra Voda, Grdovići);
- planirana sanitarna regionalna deponija za opštine Bar i Ulcinj na lokalitetu „Možura“ (K.O. Kunje);
- trase planiranih sistema žičara koje će povezivati primorski, planinski i „jezerski“ deo opštine (trasa žičare Brca-Miljevci- plato Sozine, odnosno trasa žičare Bar-Zupci- planina Rumija-Gornji Murići-Donji Murići);
- područja na kojima se očekuje povećana antropopresija prostora tokom letnje turističke sezone imajući u vidu izgradnju novih turističkih kapaciteta i sadržaja (šira područja glavnih turističkih centara opštine: Bara, Čanja, Sutomora, Dobrih Voda, Pečurica, Utjehe, Virpazara, Donjih Murića);
- područja na kojima se planira izgradnja manjih privredno-industrijskih lokaliteta (atari naselja Pečurice, Zgrade – šire područje Haj-Nehaja, Zaljevo,

Ostros, Martići, Sotonići i druga naselja u kojima se planira izgradnja malih i srednjih preduzeća, servisnih zona, skladišta građevinskog materijala i dr.);

- morski akvatorijum duž čitave obale Jadranskog mora na području barske opštine, a posebno u zoni Luke Bar u slučaju intenzivnih robno-transportnih tokova koje se očekuju u lučkom kompleksu);
- područja postojećih vodoizvorišta na teritoriji opštine Bar, s obzirom da se nalaze u kontaktnoj zoni planiranog Autoputa i brze saobraćajnice (izvorišta Orahovsko polje, Velje Oko, Brca, Kajnak, Zaljevo, Zupci).

IV POSTOJEĆI PROBLEMI ŽIVOTNE SREDINE U VEZI SA PLANOM

U Prostorno-urbanističkom planu opštine Bar identifikovani su osnovni ekološki problemi na teritoriji opštine, na osnovu uvida u postojeće stanje i podataka o kvalitetu pojedinih medijuma životne sredine. Stanje kvaliteta životne sredine na području barske opštine ukazuje da njen ekološki kapacitet nije ugrožen u ozbiljnijoj meri, uz konstataciju prostorno nesrazmerne degradacije osnovnih prirodnih vrednosti (najviše ugrožen primorski deo opštine) i višedecenijskog nemarnog odnosa pre svega u pogledu zaštite morskog akvatorijuma od aktivnosti Luke Bar i degradacije morskih plaži kao javnog dobra od opšteg interesa.

Na osnovu procene stanja životne sredine na području Prostorno-urbanističkog plana ključni problemi zaštite su:

- zagađivanje morskog akvatorijuma u zoni Luke Bar;
- veliki broj ispusta svih vrsta otpadnih voda na morskoj obali;
- nerešeno pitanje kanalizacione infrastrukture, naročito u ruralnim područjima;
- ugroženost glavnih vodoizvorišta barskog vodovodnog sistema od različitih vrsta aktivnosti u prostoru;
- neodrživost lokacije postojeće opštinske deponije „Ćafe“ na Volujici;
- veći broj smetlišta i tzv. „divljih deponija“, lociranih u blizini stambenih zona, saobraćajnih pravaca, rečnih tokova, itd.;
- neorganizovano prikupljanje komunalnog otpada u seoskim naseljima;
- nedovoljan broj kontejnera u glavnim turističkim centrima tokom letnje turističke sezone;
- rečni tokovi bujičnog karaktera;
- nelegalna stambena gradnja na površinama predviđenim za druge namene korišćenja prostora;
- ugroženost poljoprivrenih površina od neprimerene upotrebe mineralnih đubriva, pesticida i sredstava za zaštitu bilja;
- povišen nivo buke i vibracija, posebno duž glavnih saobraćajnih pravaca i u blizini ugostiteljskih objekata tokom letnje turističke sezone;
- ugroženost pojedinih biljnih i životinjskih vrsta;
- rizik od akcidenata i industrijskih udesa, naročito u kompleksu Luke Bar;
- konfliktne situacije korišćenja, uređenja i zaštite prostora u zonama koridora planiranog autoputa Bar-Boljare i brze saobraćajnice duž primorskog dela opštine;
- nedovoljno finansijsko ulaganje u zaštitu životne sredine i nepostojanje lokalnog ekološkog akcionog plana.

V OPŠTI I POSEBNI CILJEVI STRATEŠKE PROCENE UTICAJA I IZBOR INDIKATORA

Opšti i posebni ciljevi strateške procene uticaja definišu se na osnovu zahteva i ciljeva u pogledu zaštite životne sredine u drugim planovima i programima, ciljeva zaštite životne sredine utvrđenih na državnom nivou, prikupljenih podataka o stanju životne sredine i značajnih pitanja, problema i predloga u pogledu zaštite životne sredine u planu ili programu. Na osnovu definisanih opštih i posebnih ciljeva zaštite životne sredine, vrši se izbor odgovarajućih indikatora koji se koriste prilikom izrade strateške procene uticaja.

Definisanje opštih ciljeva zaštite životne sredine na području Prostorno-urbanističkog plana opštine Bar zasniva se na usvojenim strateškim dokumentima i planovima hijerarhijski višeg nivoa, od kojih su najznačajniji Prostorni plan Crne Gore i Nacionalna strategija održivog razvoja. Prilikom izrade prostornih i urbanističkih planova, opšti ciljevi se u najvećoj meri definišu na osnovu uslova i ciljeva iz planova višeg reda i najvažnijih strateških dokumenata, a posebni ciljevi se definišu u skladu sa konkretnim ekološkim problemima razmatranog područja, specifičnosti pojedinih aktivnosti koje se odvijaju u prostoru, postojećih i planiranih namena površina i dr.

Prostornim planom Crne Gore i Nacionalnom strategijom održivog razvoja definisani su opšti ciljevi u oblasti zaštite životne sredine – očuvanje kvaliteta životne sredine, kao i očuvanje i unapređenje prirodnih vrednosti, posebnosti prostora i kulturno-istorijske baštine Crne Gore. **Opšti ciljevi zaštite životne sredine opštine Bar** proističu iz opštih ciljeva zaštite životne sredine definisanih Zakonom o životnoj sredini („Sl.list RCG“, br. 55/00):

- očuvanje i zaštita zdravlja ljudi, celovitosti, raznovrsnosti i kvaliteta ekosistema, genofonda životinjskih i biljnih vrsta, plodnosti zemljišta, prirodnih lepota i prostornih vrednosti, kulturne baštine i dobara koje je stvorio čovek;
- obezbeđenje uslova za ograničeno, razumno i održivo gazdovanje živom i neživom prirodom, očuvanje ekološke stabilnosti prirode, količine i kvaliteta prirodnih bogatstava i sprečavanje opasnosti i rizika po životnu sredinu.

Opšti ciljevi zaštite životne sredine na planskom području podržavaju opšte ciljeve postavljene strateškim dokumentima i planovima višeg reda, i bili bi:

- 1) Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore (NSOR CG):
 - Osigurati efikasnu kontrolu i smanjenje zagađenja i održivo upravljanje prirodnim resursima;
 - Očuvati kulturnu raznolikost i identitete;
- 2) Prostorni plan Crne Gore do 2020. godine:
 - Obezbeđenje kvaliteta života u svim delovima Crne Gore: ravnomeran ekonomski razvoj uz efikasan i racionalan prostorni razvoj, očuvanje prirode i biološke raznovrsnosti, unapređenje komunalne infrastrukture, održavanje i uvećanje kulturne raznovrsnosti prostora (kulturnog nasleđa) treba da obezbedi minimalan nivo uslova i kvaliteta života u svim delovima Crne Gore.
 - Razvoj urbanih i ruralnih područja u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima;

- Racionalno korišćenje prirodnih resursa kroz održivi razvoj obalnog područja primenom principa održivog razvoja i instrumenata integralnog upravljanja obalnim područjem kao opšteg interesa Crne Gore.
- Razvoj i institucionalizacija prekogranične saradnje sa zemljama u okruženju kroz važne oblasti kao što su: regionalni ekonomski razvoj, infrastruktura, zaštita životne sredine i drugo.

Prilikom pripreme prostorno – urbanističkih planova jedinica lokalnih samouprava, uobičajeno je da se izvrši odgovarajuća ugradnja i razrada ciljeva planova višeg reda, tako da se uz poštovanje uslova korišćenja, uređenja i zaštite prostora iz planova višeg reda definišu specifični ciljevi za plansko područje, konkretni razmatrani prostor, namjenu površina, dominantne djelatnosti koje se odvijaju na posmatranom području i sl.

Koncepcija korišćenja, uređenja i zaštite prostora opštine Bar ogleda se u detaljnoj planskoj organizaciji i uređenju kroz vrednovanje kapaciteta prostora u odnosu na planirane aktivnosti i usklađivanje sa potencijalima i ograničenjima.

Tokom izrade Prostorno-urbanističkog plana opštine Bar neophodno je voditi računa o opštim ciljevima zaštite životne sredine tokom svih faza izrade planskog dokumenta, a što će se ostvariti integrisanjem aspekta zaštite i unapređenja životne sredine u sve sektorske delove planskog dokumenta, kao što su teritorijalni razvoj industrije, poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, saobraćaja, hidrotehničke i elektroenergetske infrastrukture, unapređenje komunalnih delatnosti, itd. Stoga, zaštita sredine od zagađivanja ostvariće se i primenom, odnosno poštovanjem sledećih **principa**:

- *princip održivog razvoja* – razmatranjem i uključivanjem bitnih aspekata životne sredine u pripremu i usvajanje određenih planova i programa i utvrđivanjem uslova za očuvanje vrednosti prirodnih resursa i dobara, predela, biološke raznovrsnosti, divljih biljnih i životinjskih vrsta, ekosistema i dr.;
- *princip integralnosti* - politika zaštite životne sredine koja se realizuje kroz donošenje planova i programata zasniva se na uključivanju uslova zaštite životne sredine u odgovarajuće sektorske i međusektorske planove i programe;
- *princip predostrožnosti* - svaka aktivnost mora biti sprovedena na način da se spreče i smanje negativni uticaji određenih planova i programa na životnu sredinu pre njihovog usvajanja, obezbedi racionalno korišćenje prirodnih resursa i svede na minimum rizik po zdravlje ljudi, životnu sredinu;
- *princip hijerarhije i koordinacije* – procena uticaja planova i programa vrši se na različitim hijerarhijskim nivoima na kojima se donose planovi ili programi. U postupku strateške procene povećan stepen transparentnosti u odlučivanju obezbeđuje se uzajamnom koordinacijom nadležnih i zainteresovanih organa u postupku davanja saglasnosti na stratešku procenu, kroz konsultacije, odnosno obaveštavanja i davanja mišljenja na planove ili programe;
- *princip javnosti* – u cilju informisanja javnosti o planovima i programima i o njihovom mogućem uticaju na životnu sredinu, javnost mora, pre donošenja bilo kakve odluke, kao i nakon usvajanja plana, imati pristup informacijama koje se odnose na te planove i njihove eventualne izmene.

V.1. Opšti ciljevi i principi strateške procene uticaja

Osnovni cilj izrade strateške procjene uticaja planskih rješenja predmetnog Plana na životnu sredinu je obezbjeđivanje da pitanja životne sredine, uključujući i zdravlje ljudi, budu potpuno uzeta u obzir prilikom razvoja, radi obezbjeđivanja održivog razvoja, obezbjeđivanje učešća javnosti, kao i unapređivanja nivoa zaštite zdravlja ljudi i životne sredine.

Definisanju ciljeva strateške procjene uticaja na životnu sredinu i odrijeđivanja okvira za izbor seta indikatora koji se koriste za pripremu izvještaja o strateškoj procjeni prethodi ispitivanje opštih karakteristika prostornog plana.

Ciljevi strateške procjene predstavljaju rezultat iterativnog procjesa definisanja ciljeva prostornog plana na osnovu principa, kriterijuma i standarda, načela za uređenje prostora, uslova i režima zaštite, planske evaluacije potencijala i ograničenja, tražnje i zahtjevom za razvoj.

Predmetni prostor obuhvata područje priobalja i akvatorija Jadranskog mora sa izuzetnim turističkim, saobraćajnim i privrednim potencijalom čije korišćenje predstavlja značajnu privrednu okosnicu barske opštine, područja Crmnice i Mrkovskog polja sa vrednim i korišćenim poljoprivrednim resursima, područje priobalja i akvatorija Skadarskog jezera izuzetnih prirodnih vrijednosti biodiverziteta, predjela i geonasleđa, koji su u opštem interesu nauke, obrazovanja, kulture i rekreacije, vrednovani ustanovljenjem Nacionalnog parka Skadarsko jezero koji se jednim svojim delom nalazi na teritoriji opštine Bar, kao i budućeg regionalnog parka prirode Rumija. Prirodne vrijednosti, ali i kulturno naslijeđe, predstavljaju potencijal za cjelogodišnju turističku ponudu. Stoga, potrebno je napraviti pažljiv odabir relevantnih ciljeva strateške procjene jer će u odnosu na njih biti sproveden postupak višekriterijumske evaluacije planskih rješenja. Opštim ciljevima strateške procjene definišu se zahtjevi u pogledu zaštite i očuvanja kvaliteta vazduha, održivog upravljanja vodnim resursima, zaštite i korišćenje šumskog i poljoprivrednog zemljišta; održivog upravljanje otpadom; zaštite od buke; zaštite i očuvanja prirodnih dobara, biodiverziteta i unapređenje predjela; zaštite i očuvanja kulturno-istorijske baštine; obezbjeđivanje standarda građenja i komunalnog oprijemanja u skladu sa principima zaštite životne sredine, uz adekvatnu zemljišnu politiku i ukupno podizanje kvaliteta prostora, a posebno naselja; zaustavljanje negativnih demografskih tendencija; razvoj infrastrukturnih sistema u planskom području; informisanje i obuka stanovništva za zaštitu životne sredine.

Opšti i posebni ciljevi strateške procene definišu se na osnovu zahteva i ciljeva u pogledu zaštite životne sredine u drugim planovima i programima, ciljeva zaštite životne sredine utvrđenih na nacionalnom i međunarodnom nivou, prikupljenih podataka o stanju životne sredine i značajnih pitanja, problema i predloga u pogledu zaštite životne sredine u planu ili programu.

Na osnovu zahtjeva i ciljeva u pogledu zaštite životne sredine definišu se opšti ciljevi strateške procjene:

- **racionalno korišćenje prirodnih resursa i energije:**
 - čuvanje poljoprivrednog zemljišta, prevencija konverzije najplodnijeg zemljišta u druge (nepoljoprivredne) svrhe;
 - zaštita, unapređenje stanja šuma i šumskog zemljišta i održivo korišćenje šuma;
 - održivo upravljanje vodnim resursima (zaštita i unaprijeđenje kvaliteta morske i jezerske vode; smanjenje potrošnje vode u industriji i u

- domaćinstvima, smanjenje gubitaka vode u distributivnoj mreži, izgradnja postrojenja za tretman otpadnih voda i zaštita i unapređenje kvaliteta voda,
- unapređenje energetske efikasnosti i veće korišćenje obnovljivih izvora energije - biomasa, hidroenergija, energija vjetra i dr., razvijanje sistema daljinskog grejanja,)
 - zaštita voda i zemljišta: održivo upravljanje otpadom i upotrebljenim vodama - implementacija strateških oprijedjenja Državnog plana upravljanja otpadom u Crnoj Gori – planiranjem povećanja broja stanovnika obuhvaćenih sistemom sakupljanja otpada i razvijanje sistema kompostiranja poljoprivrednog (organskog otpada) i saniranje postojećih neuslovnih i neuređenih odlagališta koja predstavljaju najveći rizik po životnu sredinu i zdravlje ljudi, izgradnja i aktivna upotreba regionalne sanitarne deponije, rekultivacija postojećih neuređena odlagališta, kao,
 - **zaštita vazduha i zaštita od buke i vibracija:**
 - smanjenje emisije štetnih materija u vazduh;
 - smanjenje nivoa buke i vibracija iz saobraćaja i privrednih postrojenja i
 - sprečavanje incidentnih/ nekontrolisanih ispuštanja zagađujućih materija u vazduh, vode i zemljište,
 - **očuvanje i zaštita predela, biodiverziteta, područja zaštićenih prirodnih i kulturnih dobara i zaštitnih pojaseva** i njihovo održivo uključivanje u turističku ponudu,
 - **obezbjeđivanje uslova za održivi razvoja naselja:** obezbjeđivanje standarda građenja i komunalnog opremanja naselja i razvoj infrastrukturnih sistema u skladu sa principima zaštite životne sredine, uz adekvatnu zemljišnu politiku i ukupno podizanje kvaliteta prostora, a posebno naselja;
 - **unaprijeđenje ukupnih organizacionih, ekonomskih, tehničkih i dr. uslova za ekološki napredak:** povećanje obima investicija za zaštitu životne sredine i razvoj sistema monitoringa životne sredine (vazduha, voda, zemljišta i buke), poboljšanje informisanja, obuka stanovništva za zaštitu životne sredine, obezbjeđenje učešće javnosti u donošenju odluka koje mogu imati uticaja na kvalitet životne sredine.

Izradom strateške procene uticaja na životnu sredinu obezbjeđuje se usklađenost aktivnosti definisanih prostorno urbanističkim planom sa važećom zakonskom regulativom i državnim planskim dokumentima u Crnoj Gori. Strateška procjena za navedeni PUP je procenila potencijalne negativne uticaje na životnu sredinu i pružila predlog adekvatnih mjera koje će se preduzeti u cilju sprječavanja i smanjenja štetnih uticaja aktivnosti čija realizacija je predviđena ovim planskim dokumentom. Rezultati Strateške procjene uticaja će doprineti odgovarajućem donošenju odluka u planskom procesu.

V.2. Posebni ciljevi zaštite životne sredine i izbor indikatora

Posebni ciljevi zaštite životne sredine planskog područja utvrđuju se na osnovu postojećeg stanja životne sredine, značajnih pitanja, potencijala, ograničenja i prioriteta u rešavanju najznačajnijih i karakterističnih ekoloških problema područja, a sve u skladu sa napred navenim opštim ciljevima zaštite životne sredine. U tom smislu, definisani su sledeći posebni ciljevi zaštite:

1. Sprječavanje zagađivanja i očuvanje kvaliteta vazduha
 - Smanjiti i održavati nivo emisija štetnih gasova i materija u atmosferu u okvirima zakonom dozvoljenih vrijednosti;
 - Smanjiti i održavati nivo imisija štetnih materija u atmosferu u okvirima zakonom dozvoljenih vrijednosti;

2. Spriječavanje zagađivanja voda i očuvanje kvaliteta površinskih i podzemnih voda;
 - Razvoj kanalizacione infrastrukture u turističkim centrima i seoskim naseljima,
 - Razvoj vodovodnog sistema na području barske opštine,
 - Uspostavljanje i proglašavanje zona sanitarne zaštite vodoizvorišta i poštovanje pravila korišćenja prostora u tim zonama;
 - Obezbeđenje prečišćavanja otpadnih voda prije njihovog ispuštanja u recipijent (Izgradnja i funkcionisanje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u većim naseljima i privrednim pogonima i drugim zagađivačima primorskog i skadarskog dela opštine);
3. Spriječavanje zagađenja i degradacije zemljišta,
 - Očuvanje poljoprivrednog zemljišta, pre svega od posledica nelegalne gradnje;
 - Sprečavanje erozije zemljišta;
 - Smanjenje unosa opasnih i štetnih materija u zemljištu;
 - Eliminisanje nelegalnih smetlišta i rekultivacija tla;
4. Smanjivanje štetnog uticaja buke i vibracija
 - Smanjiti nivo buke u životnoj sredini u okviru dozvoljene zakonom;
 - Smanjiti štetan uticaj vibracija u životnoj sredini;
5. Uvođenje ekološki održivog upravljanja i tretmana čvrstog otpada;
 - Uređenje i funkcionisanje regionalne deponije "Možura"
6. Očuvanje šumskih ekosistema na području opštine;
7. Očuvanje autentičnog pejzaža, kako u primorskom i planinskom, tako i u jezerskom delu opštine;
8. Očuvanje cjelovitosti kulturnog i ambijentalnog identiteta područja i kulturno-istorijske baštine;
9. Zaštita posebno osetljivih biljnih i životinjskih vrsta u NP „Skadarsko jezero“ i u morskome akvatorijumu;
10. Ekološki pristup pri planiranju i uređenju prostora i izgradnji objekata
 - Uvođenje principa zaštite životne sredine u korišćenju površina (lokacija i korišćenje zemljišta), uz kontrolisanu izgradnju kompatibilnih namjena u skladu sa kapacitetima prostora (mikrolokaciono i ukupno)
 - Odrijeđivanje pravaca prostornog razvoja radi ograničenja prostornog širenja zona gradnje, zaštite šuma i plansko uređenje lokacija za izgradnju
 - Usklađivanje postojećih površina, objekata supra i infrastrukture sa novoplaniranim kapacitetima - pronalaženje optimalnih parametara za građenje poštujući neposredno i šire okruženje
 - Uređenje djelimično izgrađenih prostora, uvođenjem novih sadržaja, sprečavanje neracionalnog korišćenja površina i bespravne izgradnje
11. Unaprijeđenje informisanja javnosti po pitanjima životne sredine:
 - Informisanje o stanju životne sredine na osnovu podataka monitoringa;
 - Informisanje o značaju ekoloških potencijala područja i razvoj "ekološke" svesti stanovništva i
 - Informisanje o mogućnostima uključivanja javnosti tokom donošenja bitnih odluka sa aspekta zaštite životne sredine;

Planiranje je ključna karika u sistemu upravljanja promjenama u životnoj sredini, a početni i najvažniji korak u procesu planiranja je formiranje baze podataka (informacione osnove) radi identifikacije te iste sredine. Na osnovu identifikovanog stanja u mogućnosti smo da preduzmemo adekvatne mjere u planskom procesu u cilju efikasne zaštite životne sredine.

Sastavni deo informacionog sistema predstavljaju pokazatelji (indikator). Pokazatelji upravljanja životnom sredinom predstavljaju veoma bitan segment u okviru izrade prostornog ili urbanističkog plana i jedan nivo u okviru kompleksnog prostornog informacionog sistema. Indikatori predstavljaju jedan od instrumenata za sistematsko

identifikovanje, ocenjivanje i praćenje stanja, razvoja i uslova sredine i sagledavanje posljedica. Oni su sredstvo za praćenje izvesne promjenljive vrijednosti u prošlosti i sadašnjosti, a neophodni su kao ulazni podaci za svako planiranje.

S obzirom na stalnu oskudica podataka o životnoj sredini, veoma je teško izvršiti kvalitetnu analizu stanja životne sredine. Informacioni sistem o životnoj sredini, ali ni o prostoru nije na odgovarajućem nivou koji bi obezbjedio sve relevantne podatke za istraživanje promena u prostoru. Pored toga, nisu razrađeni sistemi pokazatelja životne sredine primjereni potrebama prostornog i urbanističkog planiranja, kao ni metodologija njihovog korišćenja pri izradi i sprovođenju prostornih i urbanističkih planova. U oblasti prostornog i urbanističkog planiranja nije identifikovan specifičan sistem ekoloških pokazatelja, već se pojedini prostorno ekološki pokazatelji mogu naći u okviru sistema pokazatelja druge namene. Ovakvo stanje, svakako, u velikoj mjeri utiče na neefikasnost upravljanja životnom sredinom i na neefikasnost planiranja uopšte.

Kada je reč o pokazateljima održivog razvoja, situacija je još nepovoljnija. Pokazatelji održivosti predstavljaju sve popularnije sredstvo za definisanje politike i praćenje napretka na planu održivog razvoja. Potreba za definisanjem pokazatelja održivosti jasno je izražena u Agendi 21, a preuzela ju je Komisija UN za održivi razvoj. U Agendi 21 (UNCED, 1992) od zemalja se traži da pokazatelje održivog razvoja, koje će koristiti u kreiranju politike, razvijaju na osnovu boljih i sistematičnijih informacija o ekološkim, ekonomskim i društveno-humanističkim činocima. Pokazatelji održivog razvoja su potrebni kako bi se utvrdila kretanja koja ukazuju na približavanje ili udaljavanje od održivosti, kao i da bi se postavili ciljevi radi unapređenja opšteg blagostanja. Nemoguće je međutim govoriti o pokazateljima i kriterijumima održivosti ukoliko se prethodno ne definiše šta održivi razvoj podrazumeva i koji su osnovni principi održivog razvoja.

Za uspešnu izradu Strateške procjene uticaja izuzetno je važno kvalitetno definisati ciljeve i indikatore životne sredine, odnosno održivog razvoja. U okviru Strateške procjene uticaja izbor indikatora će se izvršiti iz «Osnovnog seta UN indikatora održivog razvoja»¹¹. Ovaj set indikatora zasnovan je na konceptu «uzrok-posledica-odgovor». Indikatori “uzroka” označavaju ljudske aktivnosti, procese i odnose koji utiču na životnu sredinu, indikatori “posledica” označavaju stanje životne sredine, dok indikatori “odgovora” definišu političke opcije i ostale reakcije u cilju promena “posledica” po životnu sredinu. Set indikatora u potpunosti odražava principe i ciljeve održivog razvoja.

Indikatori predstavljaju jedan od instrumenata za sistematsko identifikovanje, ocenjivanje i praćenje stanja, razvoja i uslova sredine i sagledavanje posledica. Oni su sredstvo za praćenje izvesne promenljive vrednosti u prošlosti i sadašnjosti, a neophodni su kao ulazni podaci za svako planiranje (prostorno, urbanističko i dr).

Imajući u vidu prostorni obuhvat planskog dokumenta, planirane namene površina, stanje životne sredine na području opštine i definisane posebne ciljeve Strateške procene uticaja, izvršen je i izbor odgovarajućih **indikatora (pokazatelja) životne sredine**. Indikatori životne sredine predstavljaju efikasno sredstvo prilikom izrade planskih dokumenata i ekoloških programa, s obzirom da se na osnovu njih vrši adekvatna procena stepena narušavanja kvaliteta životne sredine (kao posledica ne/realizacije planskih rešenja) i prepoznaju ekološki problemi koji se moraju

¹¹ Za izradu indikatora koristiće se metodologija Ujedinjenih nacija Odeljenja za ekonomske i socijalne poslove (United Nations Department of Economic and Social Affairs) objavljena na Internet adresi (URL: www.un.org/esa/sustdev/indisd/indisd-mg2001.pdf).

prioritetno rešavati u predviđenom planskom periodu. Tokom izrade Izveštaja o strateškoj proceni uticaja korišćeni su ekološki indikatori prilagođeni potrebama izrade predmetnog Izveštaja, budući da u Crnoj Gori nisu ustanovljeni ekološki indikatori prilagođeni potrebama prostornog planiranja, odnosno izradi prostorno-urbanističkih planova i drugih planova i programa.

- Tabela br. 5: Posebni ciljevi SPU i indikatori životne sredine

Red. br.	Poseban cilj SPU	Indikator
1	Spriječavanje zagađivanja i očuvanje kvaliteta vazduha	
	- Smanjiti i održavati nivo emisija štetnih gasova i materija u atmosferu u okvirima zakonom dozvoljenih vrijednosti;	- koncentracija SO ₂ , NO ₂ , čađi, dima i suspendovanih čestica ispod dozvoljenih GVE, uskladu sa Pravilnikom o dozvoljenim količinama štetnih materija u vazduhu („Sl. list RCG“, br. 4/82, 8/82)
	- Smanjiti i održavati nivo imisija štetnih materija u atmosferu u okvirima zakonom dozvoljenih vrijednosti;	- broj dana sa prekoračenom imisijom SO ₂ , NO ₂ , čađi, dima i suspendovanih čestica
2	Spriječavanje zagađivanja voda i očuvanje kvaliteta površinskih i podzemnih voda;	- petodnevna biološka potrošnja kiseonika (BPK ₅)
	- Razvoj kanalizacione infrastrukture u turističkim centrima i seoskim naseljima	- broj domaćinstava i objekata povezanih sa izgrađenom kanizacionom infrastrukturom
	- Razvoj vodovodnog sistema na području barske opštine	- % stanovništva koji je priključen na vodovodne sisteme na području opštine Bar
	- Uspostavljanje i proglašavanje zona sanitarne zaštite vodoizvorišta i poštovanje pravila korišćenja prostora u tim zonama	- broj vodoizvorišta za koje je donešena opštinska odluka o proglašavanju zona sanitarne zaštite
	- Obezbeđenje prečišćavanja otpadnih voda prije njihovog ispuštanja u recipijent	- broj izgrađenih postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda
3	Spriječavanje zagađenja i degradacije zemljišta	
	- Očuvanje poljoprivrednog zemljišta, pre svega od posledica nelegalne gradnje	- promjena namene poljoprivrednog zemljišta usled izgranje objekata (%)
	- Sprečavanje erozije zemljišta	- smanjenje površina zemljišta obuhvaćenog procesima erozije (%)
	- Smanjenje unosa opasnih i štetnih materija u zemljištu	- prekoračenje dozvoljenih količina opasnih i štetnih materija u zemljištu, prema Pravilniku o dozvoljenim količinama opasnih i štetnih materija u zemljištu i metodama za njihovo ispitivanje („Sl. List RCG“, br. 18/97)
	- Eliminisanje nelegalnih smetlišta i rekultivacija tla	- broj i površina rekultivisanih nelegalnih smetlišta
4	Smanjivanje štetnog uticaja buke i vibracija	
	- Smanjiti nivo buke u životnoj sredini u okviru dozvoljene zakonom	- % izloženosti stanovništva povećanim vrednostima nivoa buke - broj dana u kojima su prekoračene

		dozvoljene vrednosti nivoa buke u skladu sa Pravilnikom o graničnim vrednostima nivoa buke u životnoj sredini („Sl. list RCG“, br. 75/06)
	- Smanjiti štetan uticaj vibracija u životnoj sredini	- broj primenjenih mjera za zaštitu od vibracija
5	Uvođenje ekološki održivog upravljanja i tretmana čvrstog otpada - Uređenje i funkcionisanje regionalne deponije "Možura"	- % stanovništva obuhvaćenog sistemom prikupljanja otpada - % otpada koji se odlaže na regionalnu deponiju - % otpada koji je obuhvaćeno procesom reciklaže
6	Očuvanje šumskih ekosistema na području opštine	- % pošumljenih površina
7	Očuvanje autentičnog pejzaža, kako u primorskom i planinskom, tako i u jezerskom djelu opštine	- područja sa karakterističnom prepoznatljivošću u pogledu elemenata i strukture pejzaža
8	Očuvanje cjelovitosti kulturnog i ambijentalnog identiteta područja i kulturno-istorijske baštine	- broj i kvalitet zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara
9	Zaštita posebno osetljivih biljnih i životinjskih vrsta u NP „Skadarsko jezero“ i u morskome akvatorijumu i zaštita prirodnih vrijednosti	- broj ugroženih posebno osetljivih biljnih i životinjskih vrsta
10	Ekološki pristup pri planiranju i uređenju prostora i izgradnji objekata	
	- Uvođenje principa zaštite životne sredine u korišćenju površina (lokacija i korišćenje zemljišta), uz kontrolisanu izgradnju kompatibilnih namjena u skladu sa kapacitetima prostora (mikrolokaciono i ukupno)	- Broj i gustina izgrađenih objekata - Broj jednovremenih korisnika prostora - Broj posetilaca u zaštićenim područjima
	- Odriješivanje pravaca prostornog razvoja radi ograničenja prostornog širenja zona gradnje, zaštite šuma i plansko uređenje lokacija za izgradnju	- Promjena izgrađenih površina (%)
	- Usklađivanje postojećih površina, objekata supra i infrastrukture sa novoplaniranim kapacitetima - pronalaženje optimalnih parametara za građenje poštujući neposredno i šire okruženje	- Izgrađena komunalna infrastruktura (broj priključaka, dužina, kapacitet i sl) - Broj domaćinstava priključenih na sistem komunalne infrastrukture
	- Uređenje djelimično izgrađenih prostora, uvođenjem novih sadržaja, sprečavanje neracionalnog korišćenja površina i bespravne izgradnje	- Promjena površina obradivog zemljišta (%) - Promjena površina pod livadama i pašnjacima (%) - Promjena izgrađenih površina (%)
11	Unaprijeđenje informisanja javnosti po pitanjima životne sredine:	
	- Informisanje o stanju životne sredine na osnovu podataka monitoringa - Informisanje o značaju ekoloških potencijala područja i razvoj "ekološke" svesti stanovništva - Informisanje o mogućnostima uključivanja javnosti tokom donošenja bitnih odluka sa aspekta zaštite životne sredine	- broj informacija o životnoj sredini u sredstvima javnog informisanja - % stanovništva koji je uključen u procedure donošenja planova i programa bitnih sa aspekta zaštite životne sredine

12	Unapređenje uslova za ukupan rast i napredak	
	<ul style="list-style-type: none"> - unapređenje uslova za zapošljavanje - Podizanje kvaliteta datog prostora - Očuvanje naseljenosti – zaustavljanje iseljavanja 	<ul style="list-style-type: none"> - Promjene broja stanovnika i starosne strukture - % nezaposlenih u radno sposobnom kontingentu stanovništva -BDP

Navedeni izbor indikatora u skladu je sa planiranim aktivnostima na području plana i njihovim mogućim uticajima na kvalitet životne sredine i poslužiće za evaluaciju planskih rešenja.

Vrlo je važno napomenuti da su navedeni indikatori definisani u kontekstu realizacije planskih, a ne tehnoloških rešenja. Tome nas uče iskustva razvijenih zemalja koje imaju zavidno iskustvo u izradi strateških procjena uticaja na životnu sredinu. U ovom trenutku potrebno je osloniti se na strana iskustva koja definišu osnovne razlike između SPU (SEA) i PU (EIA). SPU moraju biti planski orijentisane i moraju razmatrati planska rešenja kao osnov za realizaciju ciljeva održivog razvoja i zaštite životne sredine. Upravo na ovakvom shvatanju SPU bazirana je i predmetna SPU. Za razliku od SPU, PU moraju biti tehnološki orijentisane sa ciljem da definišu mjere zaštite prilikom izrade glavnih projekata (a ne planova) kako bi se određeni negativni uticaji sveli u zakonski definisane okvire (GVI, GVE i sl.). Takav pristup nije korišćen prilikom izrade ove SPU.

VI MOGUĆE ZNAČAJNE POSLEDICE PLANIRANIH AKTIVNOSTI NA ŽIVOTNU SREDINU I ZDRAVLJE LJUDI (PROCJENA MOGUĆIH UTICAJA PLANSKIH RJEŠENJA NA ŽIVOTNU SREDINU)

Problem zaštite životne sredine je danas jedan od prvorazrednih društvenih zadataka. Danas prisutne negativne posljedice uglavnom su posljedica pogrešno planirane izgradnje naselja, saobraćajnih sistema, nekontrolisane i neadekvatne upotrebe energije, kao i nepoznavanja osnovnih zakonitosti iz domena životne sredine.

U okvirima iznetih stavova promjene koje su posljedica prilagođavanja prirode potrebama čoveka mogu biti onakve kakve on očekuje, ali mogu biti, i često jesu, sasvim nepovoljne i za njega samog.

Skup takvih promjena za sobom povlači vrlo složene posljedice, koje u principu imaju povratno djelovanje na inicijatore promjena, dovodeći tako do novih stanja i novih posljedica.

Procjena mogućih uticaja plana na životnu sredinu obično sadrži sljedeće elemente:

- 1) prikaz procjenjenih uticaja varijantnih rešenja plana povoljnih sa stanovišta zaštite životne sredine sa opisom mjera za sprječavanje i ograničavanje negativnih, odnosno uvećanje pozitivnih uticaja na životnu sredinu;
- 2) poređenje varijantnih rešenja i prikaz razloga za izbor najpovoljnijeg rešenja;
- 3) prikaz procjenjenih uticaja plana i programa na životnu sredinu sa opisom mjera za sprječavanje i ograničavanje negativnih, odnosno uvećanje pozitivnih uticaja na životnu sredinu;
- 4) način na koji su pri procjeni uticaja uzeti u obzir činioci životne sredine uključujući podatke o: vazduhu, vodi, zemljištu, klimi, jonizujućem i nejonizujućem zračenju, buci i vibracijama, biljnom i životinjskom svetu, staništima i biodiverzitetu; zaštićenim prirodnim dobrima; stanovništvu, zdravlju ljudi, gradovima i drugim naseljima, kulturno-istorijskoj baštini, infrastrukturnim, industrijskim i drugim objektima ili drugim stvorenim vrijednostima;
- 5) način na koji su pri procjeni uzete u obzir karakteristike uticaja: verovatnoća, intenzitet, složenost/reverzibilnost, vremenska dimenzija (trajanje, učestalost, ponavljanje), prostorna dimenzija (lokacija, geografska oblast, broj izloženih stanovnika, prekogranična priroda uticaja) i dr.

Cilj izrade strateške procjene uticaja predmetnog plana na životnu sredinu je sagledavanje mogućih negativnih uticaja na kvalitet životne sredine i predviđenih mjera za njihovo smanjenje, odnosno dovođenje u prihvatljive okvire ne stvarajući konflikte u prostoru i vodeći računa o kapacitetu životne sredine na posmatranom prostoru. Da bi se postavljeni ciljevi ostvarili, potrebno je sagledati Planom predviđene aktivnosti i mjere za smanjenje potencijalno negativnih uticaja.

Sve namene u prostoru na području obuhvata PUP-a, djelatnosti i razvojni procesi, postojeći potencijali i ograničenja, manifestuju se određenim uticajima na okruženje, mogu uticati na kvalitet životne sredine i dovesti u stanje ugroženosti i degradacije životne sredine. S obzirom na to da se radi o prostoru na čijim će pojedinim

djelovima aktivnosti biti intenzivnije, u ostvarivanju sistema zaštite životne sredine nadležni organi, pravna i fizička lica moraju biti odgovorna za svaku aktivnost kojom mijenjaju ili mogu promijeniti stanje i uslove u prirodnoj i životnoj sredini.

U strateškoj procjeni, akcenat je stavljen na analizu planskih rješenja koja doprinose zaštiti životne sredine i podizanju kvaliteta života na posmatranom prostoru. U tom kontekstu, u Izveštaju se analiziraju mogući uticaji planiranih aktivnosti na životnu sredinu koji će se vrednovati u odnosu na definisane indikatore.

U smislu smanjivanja i eliminisanja mogućih promjena i negativnih uticaja na životnu sredinu neophodno je poštovanje osnovnih načela zaštite životne sredine i osnovnih načela u planiranju i ostvarivanju planskih rješenja a koja se odnose na zaštitu resursa, prirodnih i kulturnih vrijednosti i uređenje prostora obuhvaćenog PUP-om.

Koncept prostorne organizacije Opštine Bar

Razvoj područja Opštine Bar, važnog regionalnog centra Primorskog regiona Crne Gore, Bar, obuhvata razvoj brojnih i različitih aktivnosti u prostoru prostorno-funkcijskih cjelina Opštine Bar.

A) Barska rivijera - područje postojećeg GUP-a Bara sa proširenjima van GUP-a predstavlja pretežno kontinualno urbano područje opštine, na priobalnim terenima. Područje je namenjeno stanovanju, primorskom turizmu, rekreaciji i sportu, centralnim i lokalnim javnim službama i servisima, industriji, robno-transportnom centru, slobodnoj zoni, plovnom (Luka), železničkom (terminalna stanica) i drumskom saobraćaju (grananje planiranog autoputa Beograd-Bar na magistralne i regionalne puteve) za moguću integraciju u transportno-logistički, lučko-železničko-drumsko-industrijski klaster, zatim intenzivnoj poljoprivredi (masline, agrumi, povrće, ukrasno bilje i dr. na manjim površinama okućnica u urbanim zonama malih gustina i na većim površinama u okviru zelenog pojasa i kulturnog zelenila područja GUP-a, sa plastenicima, rasadnicima i dr.), parkovskom i šumskom zelenilu i dr. *Celina A) deli se na sledeće podceline:*

- A.1 Čanj, područje GUP-a (sa zaštitnim pojasom) u okviru KO Mišići i Đurmani;

- A.2 Sutomore, područje GUP-a (sa zaštitnim pojasom) u okviru KO Zagrađe, Sutomore, Zgrada, Papani, Đendinovići, Zankovići, Miljevići i Brca, površine od oko 1.133 ha;

- A.3 Bar, područje GUP-a (sa zaštitnim pojasom - proširenjem u okviru KO Zupci, Sustaš i Tuđemili, zbog zahteva za turističkom izgradnjom u građevinskim rejonima naselja i na izdvojenim lokacijama) u okviru KO Šušanj, Bar, Bjeliši, Polje, Burtaiši, Sustaš, Zupci i Tuđemili;

- A.4 Stari Bar, područje GUP-a (sa zaštitnim pojasom - proširenjem u okviru KO Velembusi i Podi zbog zahteva za turističkom izgradnjom u građevinskom rejonu naselja i na izdvojenoj lokaciji) u okviru KO Velembusi, Stari Bar, Čeluge, Bartula, Tomba, Zaljevo i Podi;

- A.5 Pečurice, područje GUP-a (sa zaštitnim pojasom - proširenjem u okviru KO Dobre Vode, Grdovići, Pečurice i Kunje, zbog zahteva za turističkom izgradnjom u građevinskim rejonima naselja i na izdvojenim lokacijama) u okviru KO Dobre Vode, Pečurice, Kunje i Grdovići.

B) Srednje brdsko-planinsko područje opštine sa planiranim Regionalnim parkom prirode Rumija predstavlja srednji deo teritorije opštine između Barske rivijere i Skadarskog jezera. Cjelina je namjenjena na nižim terenima stanovanju, uz lokalne javne službe i servise, turizmu, rekreaciji i sportu, zanatstvu, domaćoj

radinosti, intenzivnijoj poljoprivredi i dr., a na višim terenima Regionalnom parku prirode Rumija i u okviru njegovih režima šumarstvu, ekstenzivnoj poljoprivredi (posebno stočarstvu), planinskom turizmu, rekreaciji, sportu i dr.

Celina B. deli se na sledeće podceline:

- *B.1 Mrkovsko polje – Gorana*, u okviru KO Kunje, Pečurice, Grdovići, Velje Selo, Dabezići, Pelinkovići, Velja Gorana i Mala Gorana, pretežno na nižim, relativno zaravnjenim terenima, namenjena je stanovanju, uz lokalne javne službe i servise, turizmu, rekreaciji i sportu na motivima mora, proizvodnom zanatstvu i domaćoj radinosti, intenzivnijoj poljoprivredi (maslinjaci, agrumi, rano kontinentalno voće, mediteransko povrće u plastenicima, farme goveda i konja i dr.) i dr.

- *B.2 Šire planinsko područje Rumije* sa Regionalnim parkom prirode Rumija, u okviru KO Arbneš, Veliki Ostros, Martići, Koštanjica, Tejani, Gornja Briska, Livari, Veliki Mikulići, Dabezići, Velje Selo, Grdovići, Dobe Vode, Podi, Bartula, Turčini, Stari Bar, Velembusi, Sustaš, Tuđemili, Mali Mikulići, Pinčići, Gurza, Lukići, Dedići, Seoca, Godinje, Boljevići, Limljani, Gluhi Do, Sozina, Đurmani, Papani, Đendinovići, Zankovići, Miljevići, Brca, Šušanj i Zupci, namenjena je šumarstvu, planinskom turizmu, rekreaciji i sportu (turistički sadržaji na Sozini, Gornjim Šestanima i Sutormanu, lov, planinarske staze, punktovi i poligoni ekstremnih planinskih sportova i dr.), autohtonoj poljoprivredi na pogodnim površinama do 600 m n.v. (voće i povrće na terasama, okućnicama i dr., posebno na Sozini), a na ostalom području pretežno pašnjačkom ovčarstvu i kozarstvu, uz govedarstvo i konjarstvo, pčelarstvu, sakupljanju divljih plodova, lekovitog i aromatičnog bilja i dr. U okviru podceline planiran je Regionalni park prirode Rumija, čiji režimi mogu više ili manje da ograniče prethodno navedene aktivnosti.

- *B.3 Gornja Crmnica*, u okviru KO Trnovo, Popratnice, Dupilo, Brijege, Donji Brčeli, Tomići, Ovtočići, Utrg, Gornji Brčeli, Mačuge, Bukovik i Gluhi Do, namenjena je na visinama preko 600 m n.v. pretežno šumarstvu, na delu nižih površinama autohtonoj poljoprivredi (voće i povrće na terasama, okućnicama i dr.), a na ostalom području pretežno, pašnjačkom ovčarstvu, kozarstvu, govedarstvu i konjarstvu, pčelarstvu, sakupljanju divljih plodova, lekovitog i aromatičnog bilja i dr., uz stanovanje sa lokalnim javnim službama i servisima, proizvodno zanatstvo i domaću radinost, kao i seoski turizam, rekreaciju i sport (na dodatnim motivima lova, planinarsko-izletničkih staza i dr.).

C) Područje Skadarskog jezera na severoistočnom delu opštine predstavlja prostor Nacionalnog parka Skadarsko jezero sa kontaktnom/zaštitnom zonom NP. Celina je namenjena neposrednoj i posrednoj zaštiti i kulturološkom korišćenju prirodnih i kulturnih dobara, kao i stanovanju, uz javne službe i servise, turizmu, rekreaciji i sportu, tradicionalnom zanatstvu i domaćoj radinosti, autohtonoj poljoprivredi, ribolovu i dr., u skladu sa režmima zaštite NP.

Celina C) deli se na sledeće podceline:

- *C.1 Područje Nacionalnog parka Skadarsko jezero* (zone I i II kategorije vrednosti Parka u okviru akvatorija, ostrva i obale), u okviru KO Komarno, Popratnice, Kruševica, Braćeni, Virpazar, Boljevići, Godinje, Seoca, Krnjice, Dračevica, Đuravci, Donji Murići, Bes, Livari, Donja Briska, Bobovište, Martići, Veliki Ostros, Arbneš i Ckla. Podcelina C.1 namenjena je zaštiti prirodnih i kulturnih vrednosti NP, stanovanju sa osnovnim javnim službama i servisima, eko- i etno-jezerskom turizmu, rekreaciji i sportu, tradicionalnim zanatima i domaćoj radinosti, ribolovu i maloj tradicionalnoj poljoprivredi (autohtono voće i povrće na terasama i okućnicama), uz očuvanje tradicionalne arhitekture (sa rekonstrukcijom, bez novogradnje), autohtonog predela i zelenila.

- *C.2 Crmničko-krajinsko zaleđe jezera* – kontaktna/zaštitna zona NP, u okviru KO Trnovo, Komarno, Popratnice, Kruševica, Braćeni, Dupilo, Orahovo, Brijege, Mačuge, Bukovik, Sotonići, Gluhi Do, Limljani, Boljevići, Godinje, Seoca, Marstijepovići, Krnjice, Dračevica, Karanikići, Dedići, Pinčići, Gornji Murići, Donji Murići, Bes, Livari, Gornja Briska, Donja Briska, Bobovište, Tejane, Koštanjica, Martići, Mali Ostros, Veliki Ostros, Arbneš i Ckla. Podcelina C.2 namenjena je stanovanju uz lokalne javne službe i servise, turizmu, rekreaciji i sportu na motivima jezera i kopnenog zaleđa, plantažnim vinogradima u Donjoj Crmnici na visinama ispod 500 m n.v. (uz livade u najnižem delu) i autohtonoj poljoprivredi, pretežno u Krajini i manjim delom na višim terenima Donje Crmnice (voće i povrće na terasama, okućnicama i dr.), a na ostalom području stajskom i pašnjačkom govedarstvu, konjarstvu, ovčarstvu i kozarstvu, pčelarstvu, sakupljanju divljih plodova, lekovitog i aromatičnog bilja i

dr., negovanju autohtonog zelenila i očuvanju predela (u funkciji zaštitne zone NP, sa jedne, i eventualno zaštitne zone planiranog Regionalnog parka prirode Rumija, sa druge strane).

Osnovni koncept namjene prostora opštine Bar zasniva se na:

- prirodnim i stvorenim potencijalima i ograničenjima prostora za potrebe razvoja pojedinih privrednih i neprivrednih aktivnosti,
- postojećem i mogućem razmješčaju stanovništva u prostoru,
- značaju teritorije i potencijala opštine, za društveno-ekonomski i prostorni razvoj Primorskog regiona i Crne Gore u cjelini,
- namjeni prostora utvrđenoj planovima višeg reda: Prostornim planom Crne Gore do 2020.godine, Prostornim planom područja posebne namjene za Morsko dobro i Prostornim planom područja posebne namjene NP "Skadarsko jezero", a planska rješenja PUP.a su usklađena i sa planskim rješenjima Nacrta PPPN za Obalno područje Crne Gore, čija izrada je, takođe, u toku. Za primorski pojas teritorije barske opštine – Barsku rivijeru decembra 2007.god. donesen je novi Generalni urbanistički plan Bara do 2020. godine, čija je namjena površina uklopljena i usaglašena sa namjenom površina ovog PUP, uz izvjesne izmjene i dopune za pojedine manje zone privrednih djelatnosti (Haj-Nehaj, Pečurice), kao manje zone turističke izgradnje van područja GUP-a (Zupci-Tuđemili i Pečurece-Kunje).

Planirana namjena, uređenje i korišćenje prostora u planskom periodu uslovljena je potrebama stanovništva opštine Bar i širih prostora za: razvojem saobraćaja, pomorstva i privrede u međusobnoj sprezi, razvojem industrijskih i drugih proizvodnih kapaciteta, razvojem turizma, razvojem usluga, prvenstveno komercijalnih i poslovnih, poljoprivrednom proizvodnjom, naseljavanjem, širenjem i opremanjem naselja, internim i eksternim saobraćajnim povezivanjem, infrastrukturnim opremanjem prostora, kvalitetnom životnom sredinom, zaštitom prirodnih i kulturno-istorijskih vrijednosti itd.

Osnovni koncept namjene prostora podrazumjeva racionalno korišćenje zemljišta u skladu sa njegovim prirodnim i stvorenim pogodnostima i ograničenjima, odnosno, prvenstveno, međusobno usklađeni raspored površina pogodnih za razvoj naselja, poljoprivrede, turizma, pomorstva i saobraćaja i drugih objekata tehničke infrastrukture, proizvodnih i komunalnih sistema i objekata (uključujući i objekte regionalnog značaja, kao što je regionalna deponija i prateći sadržaji). U narednom periodu neophodno je kontrolisati i usmjeravati korišćenje prostora opštine, u cilju poboljšanja nepovoljnog stanja životne sredine na pojedinim njenim dijelovima i sprečavanja negativnih pojava, odnosno ostvarivanje pozitivnih efekata prostornog razvoja, prvenstveno u primorskoj zoni, gde se nekad prepliću međusobno konfliktni interesi pojedinih korisnika prostora (turizma, stanovanja, saobraćaja, proizvodnje i dr.), koji se pojačavaju bespravnom gradnjom.

Pored primorske zone koja je najopterećeniji prostor u barskoj opštini, i zonu Virpazara (do sada relativno sačuvanu), u budućnosti očekuje intenzivniji razvoj koji treba da se odvija u okviru i na granici Nacionalnog parka Skadarsko jezero u sklopu režima njegove zaštite. Aktivnosti koje se planiraju u Virpazaru i njegovoj okolini (nove naseljske površine, Autoput sa petljom, željeznica, sportsko-rekreativni i turistički sadržaji, izvorišta i dr.) zato zahtevaju plansko usmeravanje razvoja na detaljnijem nivou. Ukoliko se to ne bude ostvarilo, moguća je pojava raznih negativnih procesa (bespravne izgradnje, degradiranja osnovnih potencijala opštine za turizam, saobraćaj, poljoprivredu i dr., zagađivanja životne sredine), itd., odnosno konflikti sa Nacionalnim parkom. S obzirom da djelovi barske opštine pripadaju i predjelima budućeg Regionalnog parka prirode Rumija, kontrolisana upotreba prostora je od izuzetnog značaja, kako ne bi došlo do ugrožavanja prirodnih vrijednosti prostora, istovremeno i turističkih motiva ovog kraja.

Bilans namena površina

Bilans površina korišćenja ukupnog zemljišta kopnene teritorije opštine Bar 2011. (postojeće stanje) i 2020. (stanje u horizontu plana, sa nekim pokazateljima za dugoročni, postplanski period) prikazano je u sledećoj tabeli:

Tabela 38. Bilans namena ukupnih kopnenih površina opštine Bar 2011. i 2020.

Osnovne namene	2011.godine		2020.godine	
	Površina u ha	Učešće u %	Površina u ha	Učešće u %
Kopnena teritorija opštine	59.800	100	59.800	100
1. Šumsko zemljište	29.786	49,8	30.786	51,5
2. Poljoprivredno zemljište	18.460	30,9	17.438	29,2
3. Građevinsko zemljište	8.094	13,5	9.607* *	16,0

4. Neproduktivno zemljište	1.747	2,9	747	1.2
5. Kopnene vode i vodno zemljište*	200	0,3	200	0,3

* procena ** površine za postplanski period

U planskom periodu šumsko zemljište će se povećati za 1.000 ha pošumljavanjem goleti, odnosno zauzimanjem i unapređenjem neproduktivnog zemljišta. Poljoprivredno zemljište će se smanjivati, u dugoročnom periodu za 1.513 ha zbog povećanja građevinskog zemljišta za potrebe izgradnje Virpazara, Ostrosa, Donjih Murića i turističkih naselja Sozina i Gornji Šestani, kao i za uspostavljanje izdvojenih lokacija u celini A. Stvarno smanjenje poljoprivrednog zemljišta biće znatno manje od navedenog, budući da će u okviru širih građevinskih rejonu ostati znatne poljoprivredne površine okućnica. Zemljište za izgradnju planiranih sadržaja u tom smislu predstavlja samo deo šireg građevinskog rejonu naselja koji je mogao da se utvrdi na karti 1: 25 000.

Detaljniji bilans namena građevinskog zemljišta opštine po prostorno-funkcijskim celinama I podcelinama prikazan je na sledećoj tabeli:

Tabela 39. Bilans namena građevinskog zemljišta opštine Bar 2011. I 2020.

	2011.godine		2020.godine	
	Površina u ha	Učešće u %	Površina u ha	Učešće u %
Kopnena teritorija opštine	59.800	100	59.800	100
GRAĐEVINSKO ZEMLJIŠTE	8.094	13,5/100	9.607*	16,0/100
<i>Celina A)</i>	6.239	77,1/100	6.501	67,7/100
- podcelina A.1	682	/10,9	681	/10,5
- podcelina A.2	931	/14,9	931	/14,3
- podcelina A.3	1.876	/30,1	1.960	/30,1
- podcelina A.4	1.249	/20,0	1.255	/19,3
- podcelina A.5	1.502	/24,1	1.674	/25,7
<i>Celina B)</i>	742	9,2/100	1.172	12,2/100
- podcelina B.1	304	/41,0	304	/25,9
- podcelina B.2	82	/11,0	512	/43,7
- podcelina B.3	356	/48,0	356	/30,4
<i>Celina C)</i>	1.113	13,7/100	1.934	20,1/100
- podcelina C.1	175	/15,7	462	/23,9
- podcelina C.2	938	/84,3	1.472	/76,1

** površine za postplanski period

Napomena: Obuhvat naselja Virpazar i Ostros prikazan na karti namene površina PUP-a odnosi se na postplanski period. Za planski period urađena su u okviru PUP-a generalna urbanistička rešenja užih građevinskih područja ovih naselja.

Planska rešenja i projekcije, prezentirani u kvalitativnim i kvantitativnim iskazima PUP-a, odnose se najvećim delom na dugoročni, postplanski period (izuzev rešenja eksplicitno naznačenih za planski period), budući da realno ne mogu biti sprovedeni do vremenskog horizonta 2020. godine, koji za najveći broj rešenja objektivno predstavlja srednjoročni vremenski okvir. Kvalitativna rešenja, a posebno kvantitativne projekcije, utvrđeni su prvenstveno kao socio-ekonomske (funkcijske) i prostorne mogućnosti razvoja opštine po sektorima za neutvrđeni period budućnosti, zavisno od kapaciteta prostora, resursa, životne sredine i dr. Istovremeno, sprovođenjem dugoročnih rešenja PUP-a onemogućiće se probijanje kapaciteta izgradnjom na pojedinačnim lokalitetima u planskom periodu, ali i animirati nove ideje funkcijskog i prostornog razvoja za privlačenje investitora. Kvantitativnu projekciju npr. turističkih kapaciteta ne treba shvatiti kao striktnu plansku odredbu ni za dugoročni period, već prvenstveno kao prostorni kapacitet turističkog razvoja sagledan sa nivoa današnjeg znanja, prema kome treba računati na, takođe dugoročne, mogućnosti i potrebe usmeravanja razvoja lokalnog stanovništva, izgradnje infrastrukture, javnih službi, komplementarnih aktivnosti i dr., uz rezervisanja teritorije, koridora i drugih prostornih uslova za turističke namene. Pritom se podrazumeva stav da sve privredne aktivnosti u privatnom sektoru (danas u većini) ne treba da budu striktno planski utvrđene (i još manje planski oročene), već da se državnim, regionalnim i lokalnom regulativom za njih na planski način postave pravila nacionalnih, regionalnih i lokalnih interesa, kao i da se obezbede funkcijski i prostorni uslovi za dugoročni razvoj ovih aktivnosti. Za to su pak neophodni dugoročniji planski okviri uslova i kapaciteta po sektorima. Sa druge strane, aktivnosti javnog sektora (javne službe, infrastruktura i dr.) u kompetenciji državne i lokalne uprave treba da budu predmet plana, sa projekcijama koje je neophodno ostvariti u planskom periodu.

U planskom horizontu PUP-a opštine Bar do 2020. godine, od dugoročnih planskih rešenja ostvariće se samo procenjeni urgentni kratkoročni i srednjoročni zadaci od značaja za stanovništvo, privredu, životnu sredinu i dr., kao i realne prve faze dugoročnih rešenja. Ovi urgentni zadaci i prve faze dugoročnih rešenja za planski horizont PUP-a dati su u PUP-u u glavi IV Smernice za sprovođenje plana, poglavlje 2. Prioriteti funkcijskog i prostornog razvoja opštine do 2020. godine i u postplanskom periodu. Po isteku planskog perioda nakon 2020., u izradi novog/reviziji postojećeg PUP-a, na osnovu rezultata njegovog sprovođenja, utvrdiće se novi prioriteti za sledeću dekadu, uz potvrdu ili korekciju dugoročnih planskih rešenja.

U narednim poglavljima ovog Izvještaja o strateškoj procjeni urađena je procjena uticaja i evaluacija najvažnijih planskih rješenja za koja je ocijenjeno da mogu imati uticaja na životnu sredinu

VI.1. PROCJENA UTICAJA VARIJANTNIH RJEŠENJA

Varijantna rješenja plana predstavljaju različite racionalne načine sredstva i mjere realizacije ciljeva plana u pojedinim sektorima razvoja, kroz razmatranje mogućnosti korišćenja određenog prostora za spjecifične namjene i aktivnosti.

Ukupni efekti PUP-a, pa i uticaji na životnu sredinu, mogu se utvrditi samo poređenjem sa postojećim stanjem, sa ciljevima i rješenjima plana. Ograničavajući se u tom kontekstu na pozitivne i negativne efekte koje bi imalo donošenje ili nedonošenje predmetnog plana, strateška procjena će se baviti razradom obe varijante.

U tom kontekstu, u okviru strateške procjene uticaja na životnu sredinu izvršena je komparacija varijantnih rješenja koje se odnose na dvije varijante:

- 1) varijanta da se plan ne usvoji i implementira, i
- 2) varijanta da se plan usvoji i implementira.

Tabela br.....: Procjena uticaja u odnosu na ciljeve strateške procjene uticaja u varijanti da se predmetni PUP ne primjeni

Ciljevi strateške procjene	
1	Spriječavanje zagađivanja i očuvanje kvaliteta vazduha
2	Spriječavanje zagađivanja voda i očuvanje kvaliteta površinskih i podzemnih voda;
3	Spriječavanje zagađenja i degradacije zemljišta
4	Smanjivanje štetnog uticaja buke i vibracija
5	Uvođenje ekološki održivog upravljanja i tretmana čvrstog otpada - Uređenje i funkcionisanje regionalne deponije "Možura"
6	Očuvanje šumskih ekosistema na području opštine
7	Očuvanje autentičnog pejzaža, kako u primorskom i planinskom, tako i u jezerskom djelu opštine
8	Očuvanje cjelovitosti kulturnog i ambijentalnog identiteta područja i kulturno-istorijske baštine
9	Očuvanje biodiverziteta i zaštita posebno osetljivih biljnih i životinjskih vrsta u NP „Skadarsko jezero“ i u morskome akvatorijumu i zaštita prirodnih vrijednosti
10	Ekološki pristup pri planiranju i uređenju prostora i izgradnji objekata
11	Unaprijeđenje informisanja javnosti po pitanjima životne sredine:
12	Unapređenje uslova za ukupan rast i napredak

Sektor plana	Scenario trenda razvoja	Ciljevi strateške procjene uticaja											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Stanovništvo, naselja i javne službe	Nastavlja se proces depopulacije i starenja stanovništva i odumiranja seoskih naselja u skadarskoj i brdsko-planinskoj zoni, dok je demografski pritisak u primorskoj zoni još veći. Loša dostupnost i međusobna povezanost seoskih naselja, ali i problemi u komuniciranju među naseljima u primorskoj zoni zbog prenaseljenosti i nedovoljno kapacitetnih saobraćajnica. Loša opremljenost naselja, posebno seoskih, objektima javnih službi i loše stanje postojećih objekata javnih službi.	0	+	0	+	0	0	+	0	-	-	0	-
Poljoprivreda	Kontinuirano zauzimanje kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta procesom bespravne izgradnje. Izumiranje svih vidova poljoprivredne proizvodnje u planinskoj i skadarskoj zoni i napuštanje obradivog zemljišta.	0	0	-	0	0	-	-	0	-	-	0	-
Turizam	Stihijsko korišćenje turističkih potencijala, nerazvijena elementarna turistička infrastruktura, marketing, saobraćajna dostupnost i dr.	0	-	-	-	0	0	-	-	-	-	0	-
Industrija, rudarstvo i energetika	Neplanski razmještaj i razvoj proizvodnih pogona. Ostavljanje mogućnosti za otvaranja novih lokaliteta za eksploataciju mineralnih sirovina i degradiranje zemljišta i predela. Neracionalna potrošnja energije bez alternativa za njeno smanjenje.	-	-	-	-	0	-	-	0	-	-	-	-
Šumarstvo i lovna privreda	Ekspanzija problema u vezi sa erozivnim procesima zbog neadekvatnog pošumljavanja kritičnih i potencijalno kritičnih zona. Nekontrolisano smanjenje šumskog fonda.	0	0	-	0	0	0	0	0	-	0	0	-

Saobraćaj	Nedovoljno razvijena i funkcionalna putna mreža kao osnov za razvoj planskog područja. Loša dostupnost manjim seoskim naseljima i slaba povezanost među njima što utiče negativno na mnoge aspekte. Loše stanje i održavanje postojeće putne mreže.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-
Tehnička infrastruktura i komunalna oprema	Slaba opremljenost prostora uređajima za toplifikaciju i neracionalna potrošnja energije bez alternativa za njeno smanjenje. Nedovoljno iskorišćeni postojeći resursi. Na pojedinim područjima, naročito onim izvan centralne gradske zone Bara, nerazvijena vodovodna i kanalizaciona mreža i nekontrolisano ispuštanje otpadnih voda. Nerazvijena komunalna infrastruktura. Nedovoljno funkcionisanje sistema upravljanja otpadom i odlaganje otpada bez ikakvog predtretmana na neprihvatljivije lokacije i divlja smetlišta, pogotovo na područjima planinskog i skadarskog dijela Opštine.	-	-	-	0	-	0	0	0	-	-	-	-	-
Zaštita životne sredine	Egzistiraju problemi u vezi sa upravljanjem otpadom, kvalitetom osnovnih činilaca životne sredine i erozijom. Ne realizuju se nikakvi oblici edukacije stanovništva po pitanjima zaštite životne sredine.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zaštita predjela, prirodnih i kulturnih dobara	Ostavlja se mogućnost ugrožavanja predeonih karakteristika i prirodnih dobara kao posledica nekontrolisanog i planski neregulisanog načina korišćenja prostora. Usled nepostojanja planske dokumentacije, zaštita nepokretnih kulturno-istorijskih dobara je neadekvatna.	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-	-

Zaštita od prirodnih i tehničko – tehnoloških nesreća	Povećana opasnost od prirodnih katastrofa i drugih tehničkih i tehnoloških nesreća (seizmičke aktivnosti, požari, eksplozije, bujični tokovi, erozivni procesi, akcidenti)	0	-	-	0	-	-	-	0	-	-	-	-

- + – ukupno pozitivan uticaj
 - – ukupno negativan uticaj
 0 – nema direktan uticaj, ili nejasan uticaj

Tabela br.....: Procjena uticaja u odnosu na ciljeve strateške procjene uticaja u varijanti primjene predmetnog PUP-a

Ciljevi strateške procjene

1	Spriječavanje zagađivanja i očuvanje kvaliteta vazduha
2	Spriječavanje zagađivanja voda i očuvanje kvaliteta površinskih i podzemnih voda;
3	Spriječavanje zagađenja i degradacije zemljišta
4	Smanjivanje štetnog uticaja buke i vibracija
5	Uvođenje ekološki održivog upravljanja i tretmana čvrstog otpada - Uređenje i funkcionisanje regionalne deponije "Možura"
6	Očuvanje šumskih ekosistema na području opštine
7	Očuvanje autentičnog pejzaža, kako u primorskom i planinskom, tako i u jezerskom djelu opštine
8	Očuvanje cjelovitosti kulturnog i ambijentalnog identiteta područja i kulturno-istorijske baštine
9	Očuvanje biodiverziteta i zaštita posebno osjetljivih biljnih i životinjskih vrsta u NP „Skadarsko jezero“ i u morskom akvatorijumu i zaštita prirodnih vrijednosti
10	Ekološki pristup pri planiranju i uređenju prostora i izgradnji objekata
11	Unaprijeđenje informisanja javnosti po pitanjima životne sredine:
12	Unapređenje uslova za ukupan rast i napredak

Sektor plana	Scenario trenda razvoja	Ciljevi strateške procjene uticaja											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Stanovništvo, naselja i javne službe	Očekuje se zaustavljanje procesa depopulacije iz planinskog i skadarskog dijela opštine, starenja stanovništva i odumiranja seoskih naselja. Decentralizovani razvoj mreže naselja i formiranje sistema zajednice naselja. Infrastrukturno i komunalno opremanje naselja.	0	+	+	0	+	0	0	0	0	+	+	+

Poljoprivreda i ribarstvo	Primarna proizvodnja i prerada - Diferencijacija sadržaja i intenziteta korišćenja prema bonitetnim klasama zemljišta. Razvoj ratarstva, voćarstva, vinogradarstva, maslinarstva, stočarstva, ribarstva, povećanje konkurentnosti ponudom lokalnih organskih proizvoda.	0	+	+	0	0	+	+	0	+	+	+	+
Turizam	Izgradnja novih turističkih kapaciteta i potrebne infra i suprastrukture za potrebe hotelijerstva, ugostiteljstva i rekreacije u okviru ponude primorskih, planinskih i jezerskih turističkih aktivnosti (kupališnih, nautičkih, izletničkih, seoskih, posebnih interesa i dr.). Iskorišćavanje turističkih potencijala u skladu sa postojećim kapacitetom životne sredine.	0	+	+	+	+			+	0	+	+	+
Industrija, rudarstvo i energetika	Otvaranje MSP koje koriste čiste tehnologije. Otvaranje novih pogona proizvodnje na bazi prerade poljoprivrednih proizvoda, "hi-tech" pogona u okviru funkcionisanja transportno – logističkog centra Luke Bar. Otvaranje novih zona za eksploataciju građevinskog materijala uz poštovanje ekoloških principa i primjnu mjera zaštite životne sredine. Korišćenje obnovljivih resursa i izvora energije.	+	+	-	+	+	+	-	0	0	+	+	+
Šumarstvo i lovna privreda	Očuvanje i uvećanje stepena šumovitosti. Uvećanje funkcionalnih efekata šuma Planira se zaštita i unapređenje lovišta i lovnog turizma.	+	+	+	+	0	+	+	0	+	+	+	+
Saobraćaj	Razvoj i modernizacija drumskog, željezničkog i vodnog saobraćaja kao osnovnog preduslova za značajniji razvoj planskog područja i Crne Gore.	-	-	-	-	0	0	-	0	-	+	+	+

Tehnička infrastruktura i komunalna oprema	Racionalno korišćenje energije povećanjem energetske iskorišćenosti uz korišćenje postojećih prirodnih potencijala. Razvoj vodovodne i kanalizacione mreže i sistema za prečišćavanje otpadnih voda, energetskih i telekomunikacionih sistema. Održavanje komunalnih objekata i uspostavljanje održivog sistema upravljanja otpadom izradom planova upravljanja otpadom i evakuacijom otpada u skladu sa ekološkim zahtjevima.	+	+	+	0	+	+	+	+	+	+	+	+
Zaštita životne sredine	Definisanje osnovnog koncepta zaštite planskog područja uz definisanje relevantnih mjera zaštite osnovnih činilaca životne sredine u skladu sa zakonskim propisima.	+	+	+	+	+	+	+	0	+	+	+	+
Zaštita predjela, prirodnih i kulturnih dobara	Planskim mjerama uređuju se i čuvaju pejzažne / ambijentalne vrijednosti prostora. Ustanovljavaju se režimi zaštite prirodnih dobara i kulturne baštine.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Zaštita od prirodnih i tehničko – tehnoloških nesreća	Preduzimaju se adekvatne planske mjere zaštite od prirodnih katastrofa (seizmičke aktivnosti, požari, eksplozije, bujični tokovi, erozivni procesi, akcidenti i drugih tehničkih i tehnoloških nesreća koje se mogu desiti u planskom području.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

VI.2. EVALUACIJA KARAKTERISTIKA I ZNAČAJA UTICAJA PLANSKIH RJEŠENJA

U nastavku strateške procjene uticaja biće izvršena evaluacija značaja, prostornih razmera, vjerovatnoće i vremenske dimenzije uticaja najvažnijih planskih rješenja PUP-a za koja je ocjenjeno da mogu imati izraženijeg uticaja na životnu sredinu. Napominje se da je izbor planskih rješenja izvršen među svim rješenjima, kako onim prirotenim koja se realizuju u periodu do 2020.god., tako i onih čija realizacija zahtjeva više vremena i započinje do 2020.god., ili tek slijedi u postplanskom periodu poslije 2020.god.

Značaj uticaja procjenjuje se u odnosu na veličinu (intenzitet) uticaja i prostorne razmjere na kojima se može ostvariti uticaj.

Uticaji, odnosno efekti, planskih rješenja, prema veličini promjena se ocjenjuju brojevima od -3 do +3, gde se znak minus odnosi na negativne, a znak plus za pozitivne promjene. Ovaj sistem vrednovanja primjenjuje se kako na pojedinačne indikatore uticaja, tako i na srodne kategorije preko zbirnih indikatora.

Tabela br....: Kriterijumi za ocjenjivanje veličine uticaja

Veličina uticaja	Oznaka	Opis
Kritičan	- 3	Jak negativan uticaj - Preopterećuje kapacitet prostora -
Veći	- 2	Veći negativan uticaj - U većoj meri narušava životnu sredinu -
Manji	- 1	Manji negativni uticaj - U manjoj meri narušava životnu sredinu -
Nema uticaja	0	Nema uticaja, nema podataka ili nije primjenjivo
Pozitivan	+ 1	Manji pozitivni uticaj - Manje pozitivne promene u životnoj sredini -
Povoljan	+ 2	Veći pozitivan uticaj - Povoljne promene kvaliteta životne sredine -
Vrlo povoljan	+ 3	Jak pozitivan uticaj - Promene bitno poboljšavaju kvalitet života -

U donjoj tabeli prikazani su kriterijumi za vrednovanje prostornih razmjera mogućih uticaja.

Tabela br....: Kriterijumi za vrednovanje prostornih razmjera mogućih uticaja

Razmjere uticaja	Oznaka	Opis
Globalni	G	Moguć globalni uticaj
Međunarodni	M	Moguć međunarodni uticaj
Prekogranični	P	Moguć prekogranični uticaj
Državni	N	Moguć uticaj na nacionalnom nivou
Regionalni	R	Moguć uticaj na regionalnom nivou
Opštinski (lokalni)	O	Moguć uticaj na opštinskom nivou

Vjerovatnoća da će se neki procjenjeni uticaj dogoditi u stvarnosti takođe predstavlja važan kriterijum za donošenje odluka u toku izrade plana. Vjerovatnoća uticaja određuje se prema skali prikazanoj u tabeli.

Tabela br....: Skala za procjenu vjerovatnoće uticaja

Vjerovatnoća	Oznaka	Opis
100%	VV	Uticaj vrlo vjerovatan
više od 50%	V	Uticaj vjerovatan
manje od 50%	M	Uticaj moguć
manje od 1%	N	Uticaj nije vjerovatan

Pored toga, dodatni kriterijumi mogu se izvjesti u odnosu na **vremensku dimenziju** u kojoj se uticaji / efekti javljaju. U tom smislu uticaji se mogu definisati:

1. prema vremenu trajanja uticaja, odnosno posljedica:

- kratkoročni (K)
- srednjoročni (Sr)
- dugoročni (D)

Tabela Kriterijumi za procjenu vremena trajanja uticaja

Trajanje uticaja	Oznaka	Opis
Manji od godinu dana	K	Sezonski uticaj koji se odvija u toku godine ili dijela godine
od 1 do 4 godina	S	Uticaj koji je vezan za etape planiranih rješenja
Više od 4 godina	D	Dugoročan uticaj – uticaj koji ima dugorčne efekte

2. prema učestalosti uticaja:

- povremeni (PU)
- srednje učestali (SU)
- veoma učestali (VU) i
- stalni (St) uticaji / efekti.

Tabela Kriterijumi za procjenu učestalosti uticaja

Učestalost uticaja	Oznaka	Opis
Povremeno učestali	PU	Povremen uticaj koji se javlja samo u toku odvijanja periodične – povremene aktivnosti
Srednje učestao	SU	Uticaj koji se javlja usljed srednje učestalih aktivnosti
Veoma učestao	VU	Uticaji koji su skoro stalni samo se povremeno ne javljaju
Stalan	StU	Uticaji koji su stalno prisutni

Na osnovu kriterijuma procjene veličine, prostornih razmera i procjene vjerovatnoće uticaja planskih rešenja na ciljeve strateške procene vrši se evaluacija značaja identifikovanih uticaja za ostvarivanje ciljeva strateške procjene.

Planska rješenja u predlogu Prostorno - urbanističkog plana obuhvaćena višekriterijumskom evaluacijom prikazana su u sledećoj tabeli:

VI.3. KUMULATIVNI I SINERGIJSKI EFEKTI

Strateška procjena obuhvata i procjenu kumulativnih i sinergijskih efekata. Ovi efekti se za potrebe strateške procjene mogu izvesti iz procjene veličine uticaja i prostornih razmjera planskih rješenja na životnu sredinu i elemente održivog razvoja. Teorijski je moguće da se javi interakcije među manjim uticajima kako planskih rješenja, tako i pojedinačnih objekata i aktivnosti na planskom području. Primjera radi, kumulativni efekti, nastaju kada pojedinačna planska rješenja nemaju značajan uticaj, a nekoliko individualnih efekata zajedno mogu da imaju značajan efekat (zagađivanje vazduha, vode ili porast nivoa buke).

Sinergijski efekti nastaju u interakciji pojedinačnih uticaja koji proizvode ukupni efekat koji je veći od prostog zbira pojedinačnih uticaja. Sinergijski efekti se najčešće manifestuju kod ljudskih zajednica i prirodnih staništa.

VI.4. REZIME ZNAČAJA UTICAJA PLANSKIH RJEŠENJA

Evaluacija uticaja vršena je samo za strateški značajne uticaje koji su definisani u tabeli "Kriterijumi za evaluaciju značaja uticaja". Rezimirajući uticaje planskih rješenja na životnu sredinu i elemente održivog razvoja može se konstatovati da će veliki dio strateški značajnih uticaja plana imati pozitivan uticaj na konkretan prostor i njegovo šire okruženje. To se naročito odnosi na:

- ŽIVOTNU SREDINU kroz zaštitu osnovnih činilaca životne sredine, biodiverziteta, predela, zaštitu prirodnih vrednosti i kulturne baštine;
- DRUŠTVENO-EKONOMSKA PITANJA kroz stvaranje ambijenta za ekonomski razvoj područja opremanjem prostora infrastrukturom i podsticanjem razvoja, prije svega kroz povećanje zaposlenosti, daljim razvojem turizma, restrukturiranjem poljoprivredne proizvodnje, komunalnim opremanjem centara zajednice naselja, usporavanjem negativnih demografskih tendencija, podizanjem standarda i kvaliteta života i sl.

Manji i veći negativni uticaji koje je moguće očekivati realizacijom planskih rješenja su ograničenog intenziteta i prostornih razmjera, a njihova realizacija nije toliko ni izvjesna s obzirom da Plan izričito naglašava potrebu za detaljnijim istraživanjem i izradom odgovarajuće projektne i tehničke dokumentacije koja bi adekvatno valorizovala ove potencijalne intervencije u prostoru koje *de facto* moraju biti usaglašene sa ekološki odgovornim korišćenjem prirodnih vrijednosti na planskom području. S druge strane, pozitivni efekti ostalih planskih rješenja su daleko značajniji i ocjenjeni su kao strateški značajni.

Potencijalne negativne efekte planskih rješenja moguće je poštovanjem mjera projektovanja i zaštite maksimalno minimizirati i zadržati na nivou koji u okviru strateške procjene nisu ocenjeni kao strateški značajni. Pored toga, određenim planskim mjerama zaštite stvaraju se preduslovi da procenjeni pozitivni strateški uticaji plana ostanu u sferi procejnjenih.

U tom kontekstu, potrebno je sprovoditi planske i tehničko-tehnološke mjere zaštite koje su definisane u okviru Plana i u nastavku strateške procjene uticaja PUP-a na životnu sredinu i elemente održivog razvoja.

VII MJERE ZAŠTITE PREDVIĐENE U CILJU SPREČAVANJA, SMANJENJA I OTKLANJANJA NEGATIVNOG UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU I ZDRAVLJE LJUDI

Pored procjene uticaja planskih rešenja na životnu sredinu i sagledavanja mogućih značajnih negativnih uticaja, cilj izrade Izveštaja o strateškoj procjeni uticaja predmetnog plana je i propisivanje odgovarajućih mjera za njihovo smanjenje, odnosno dovođenje u prihvatljive okvire (granice) definisane zakonskom regulativom, a vodeći računa o kapacitetu životne sredine na posmatranom prostoru.

Koncepcija zaštite životne sredine u obuhvatu PUP-a zasniva se na usklađivanju potreba razvoja i očuvanja, odnosno zaštite njegovih resursa i prirodnih vrednosti na održiv način, tako da se sadašnjim i narednim generacijama omogući zadovoljanje njihovih potreba i poboljšanje kvaliteta života. Strategija zaštite životne sredine u Planu se zasniva na načelima integralnosti i prevencije prilikom privođenja prostora namjeni i izgradnje novih objekata na osnovu procjene uticaja na životnu sredinu svih glavnih planskih rješenja, programa, projekata i aktivnosti za sprovođenje plana, naročito u odnosu na racionalnost korišćenja resursa, moguće ugrožavanje životne sredine i efektivnost sprovođenja Mjera zaštite.

Zaštita životne sredine podrazumeva poštovanje svih opštih mjera zaštite životne sredine i prirode i propisa utvrđenih zakonskom regulativom. U tom smislu se, na osnovu analiziranog stanja životne sredine u planskom području i njegovoj okolini i na osnovu procijenjenih mogućih negativnih uticaja, definišu mjere zaštite.

Mjere zaštite imaju za cilj da uticaje na životnu sredinu u okviru planskog područja svedu u okvire granica prihvatljivosti, a sa ciljem sprečavanja ugrožavanja životne sredine i zdravlja ljudi. Mjere zaštite omogućavaju razvoj sprečavaju konflikte na datom prostoru što je u funkciji realizacije ciljeva održivog razvoja. Sprovođenje mjera zaštite životne sredine utiče na smanjenje rizika od zagađivanja i degradacije životne sredine, kao i na podizanje kvaliteta životne sredine, što će se odraziti i na podizanje sveukupnog kvaliteta na području opštine Bar.

Zaštita i unapređenje životne sredine ostvariće se poboljšanjem njenog ukupnog kvaliteta, a posredno i njenih osnovnih elemenata: vazduha, vode, zemljišta i živog svijeta. Ovaj cilj ostvariće se sprovođenjem niza Mjera različitog karaktera:

- Normativno-pravno mjere: donošenje opštih normativno-pravnih akata opštinske uprave o zaštiti i unapređenju životne sredine, kao i programa zaštite, postupaka i aktivnosti, kriterijuma ponašanja, a u vezi sa tim i sankcionih postupaka u slučaju nepoštovanja Zakona; izrada godišnjeg programa zaštite životne sredine na teritoriji opštine; uspostavljanje Mjernih punktova i uslova praćenja zagađivača; zabrana i ograničavanje izgradnje objekata koji su potencijalni veliki zagađivači;
- Tehničko-tehnološke mjere: izbor odgovarajućeg tehnološkog procjesa u turističkim zonama u skladu sa zahtevima i uslovima zaštite životne sredine i zaštite prirode, kao i ugradnja, kontrola upotrebe i održavanja instalacija i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda;
- Prostorno-planske mjere: pravilan izbor lokacije, rasporeda objekata i aktivnosti uz uvažavanje mikrolokacijskih karakteristika predmetnih lokacija; uspostavljanje zone zaštite (zelenila) oko saobraćajnica sa povećanom frekvencijom vozila; ovde se posebno naglašava izrada elaborata Procjena uticaja na životnu sredinu kojim će se ocenjivati planska i projektna rješenja u odnosu na zahteve životne sredine, u skladu sa Zakonskim aktom.

- Ekonomske mjere: obezbeđivanje finansijskih sredstava radi ostvarivanja ciljeva zaštite životne sredine planskog područja kroz naplatu naknade "ekološke takse", naknade zauzimanja građevinskog zemljišta, i pomoći lokalnih, državnih i međunarodnih donacija i kredita usmjerenih ka očuvanju zaštite životne sredine planskog područja.

U skladu sa pozitivnom regulativom na celom području plana se zabranjuje bilo kakva promena u prostoru i izgradnja objekata koji bi svojim postojanjem ili upotrebom neposredno ili na drugi način ugrožavali život, zdravlje i rad ljudi u naseljima ili pak ugrožavali životnu sredinu. Zabranjuje se uređivanje i korišćenje zemljišta koje bi moglo imati štetne posljedice na život, zdravlje i rad ljudi, odnosno štetne posljedice na okruženje.

Planska koncepcija zasniva se na zaštiti i unapređenju kvaliteta životne sredine u planskom području primjenom Mjera i pravila korišćenja prostora.

Da bi pozitivni planski uticaji ostali u procenjenim okvirima, a mogući negativni efekti planskih rješenja maksimalno umanjili, potrebno je sprovoditi mjere za sprečavanje i ograničavanje negativnih uticaja plana na životnu sredinu. Na osnovu analize stanja životne sredine, prostornih odnosa planskog područja sa svojim okruženjem, planiranih aktivnosti u planskom području procenjenih mogućih negativnih uticaja na kvalitet životne sredine, utvrđene su adekvatne mjere zaštite.

VII.1. Zaštita životne sredine

Zaštita vazduha

Očuvanje kvaliteta vazduha na području opštine i uspostavljanje višeg standarda kvaliteta vazduha ostvariće se primenom sledećih pravila i mera zaštite:

- smanjenjem nivoa emisije zagađujućih materija iz postojećih izvora zagađivanja primenom ekološki prihvatljivih tehnologija u industrijskim postrojenjima, u cilju zadovoljenja graničnih vrednosti emisija zagađujućih materija;
- izgradnjom obilaznice oko centralnog gradskog područja i preusmeravanjem tokova tranzitnog i teretnog saobraćaja iz gusto naseljenih stambenih zona grada Bara;
- korišćenjem obnovljivih izvora energije za zagrevanje stambenih prostorija domaćinstava u naseljima;
- postavljanjem zaštitnih pojaseva zelenila duž najfrekventnijih magistralnih i regionalnih putnih pravaca, kraj kamenoloma i zona eksploatacije tehničko-građevinskog kamena, kao i unutar kompleksa postojećih industrijskih objekata;
- vlaženjem zaprašenih površina kamenoloma i područja intenzivnih građevinskih radova, posebno tokom letnjeg perioda godine;
- održavanjem emisija u propisanim granicama iz novih postrojenja, industrijskih kompleksa i svih planiranih djelatnosti koje svojim aktivnostima mogu da doprinesu pogoršanju kvaliteta vazduha;
- izgradnjom budućeg autoputa Bar-Beograd i brze saobraćajnice duž Crnogorskog primorja u skladu sa zahtevima očuvanja kvaliteta vazduha, i uopšte, kvaliteta životne sredine;
- izradom Procene uticaja na životnu sredinu svih objekata koji su za to predviđeni Uredbom o projektima za koje se vrši procjena uticaja na životnu sredinu;
- izrada integralnog katastra zagađivača vazduha na teritoriji opštine, u GIS tehnologijama, kako bi se na savremen način i efikasno evidentirali svi stacionarni i mobilni izvori aerozagađenja na području opštine i minimizirali njihovi negativni uticaji, kroz permanentno praćenje stanja.
- uspostavljanjem sistema monitoringa kvaliteta vazduha.

Zaštita voda

Zaštita voda od zagađivanja (u skladu sa Zakonom o vodama) ostvaruje se:

- organizacijom kontrole kvaliteta vode i izvora zagađivanja, zabranom i ograničavanjem unošenja u vode opasnih i štetnih materija-supstanci, zabranom stavljanja u promet supstanci opasnih za vode za koje postoji supstitucija ekološki pogodnijih proizvoda i dr.;
- ekonomskim merama - plaćanjem naknade za zagađivanje vode, koja nije niža od troškova njenog prečišćavanja;
- prečišćavanjem otpadnih voda na mestu nastajanja, primenom tehničko-tehnoloških mera i uvođenjem savremenih tehnologija u proizvodnju;
- vodnim merama, kojima se poboljšava režim i kvalitet malih voda, namenskim ispuštanjem čiste vode iz akumulacija, a posebno radi otklanjanja posledica havarijskih zagađenja.

Prioritetne aktivnosti u pogledu zaštite voda na području opštine odnosiće se na regulisanje, tj. adekvatan tretman svih komunalnih, industrijskih i atmosferskih otpadnih voda realizacijom postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, posebno u primorskom delu opštine u kojem su skoncentrisani i najveći zagađivači površinskih i podzemnih voda, odnosno morskog akvatorijuma. Ove aktivnosti podrazumevaju izgradnju kompletnih kanalizacionih sistema sa PPOV umesto podmorskih ispusta otpadnih voda. Od nekoliko koncepcija realizacije PPOV na Barskoj rivijeri, najizglednija je ona podrazumeva autonomne uređaje u okviru tri nezavisna kanalizaciona sistema (Bar, Sutomore, Čanj), kao i u okviru turističke zone Veliki Pijesak-Utjeha, pri čemu ova koncepcija ima svojih prednosti (ne postoje dugi potisni cevovodi duž morfološki nepovoljnih terena za gradnju), ali i nedostataka (nešto veći investicioni troškovi samih PPOV, problem eksploatacije PPOV u periodu malih voda). Na "jezerskoj" strani će i u narednom periodu biti u funkciji PPOV u Virpazaru, uz napomenu zabrane prevoza opasnih i toksičnih materija kružnim putem oko Skadarskog jezera i strogog kontrolisanja turističkih aktivnosti u zoni NP "Skadarsko jezero", kako bi se kvalitet jezerske vode očuvao od mogućeg zagađenja kao posledice eventualno povećanog broja turista u zoni Nacionalnog parka (za Skadarsko jezero zahteva se najviši, I kvalitet voda).

Imajući u vidu strateški značaj postojećih izvorišta vode za vodosnabdevanje barskog područja i čestu nestašicu vode u malovodnim periodima (tokom letnjeg perioda godine kad je potrošnja najveća) kao jedan od prioriteta ističe se i adekvatna sanitarna zaštita svih vodoizvorišta koji se iskorišćavaju za potrebe vodovoda na teritoriji opštine Bar. Glavna izvorišta, iako zaštićena opštinskom odlukom, sve su ugroženija (izvorište Kajnak - bujicama i nekontrolisanom gradnjom, izvorište Brca – komunalnim otpadnim vodama i bujicama, izvorište Orahovo polje – neadekvatnom primenom pesticida i mineralnih đubriva u poljoprivredne svrhe). Zato je u planskom periodu neophodno sprovesti zakonom propisanu zaštitu svih postojećih kao i novih izvorišta.

Takođe, zaštita površinskih i podzemnih voda na planskom području ostvariće se i primenom sledećih mera zaštite:

- izgradnjom sanitarno-higijenskih nepropusnih jama u seoskim naseljima za evakuaciju komunalnih otpadnih voda;
- strogim poštovanjem zakonske regulative o transportu opasnih i štetnih materija radi zaštite kvaliteta vodotokova od mogućih akcidentnih zagađenja;
- uvođenjem kontrole kvaliteta vode za piće iz lokalnih vodovoda i bunara od strane stručnih službi;
- ugradnjom gravitacionih separatora i tankova za prihvatanje zauljenih voda u kompleksu Luke Bar, u cilju zaštite kvaliteta morske vode;

- izričitom zabranom odlaganja čvrstog otpada van deponije;
- stalnom kontrolom i nadzorom od strane opštinske komunalne službe nad pretakalištima naftnih derivata na brdu Volujica u slučaju, iznenadnih, akcidentnih situacija.

Zaštita zemljišta

Opšte mjere koje bi trebalo da doprinesu zaštiti i očuvanju tla su:

- Izrada katastra zagađivača;
- poštovanje odredbi zakonske regulative iz oblasti emisije neorganskih i organskih zagađivača;
- Upotreba čistih tehnologija;
- Primjena sistema kontrole plodnosti zemljišta i racionalne upotrebe zemljišta.

Očuvanje i zaštita poljoprivrednog, šumskog i građevinskog zemljišta sprovodiće se primenom sledećih pravila i mera zaštite:

- ograničavanjem korišćenja (ili trajnog gubitka izgradnjom objekata supra i infrastrukture) kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta za nepoljoprivredne namene;
- kontrolisanjem seče autohtonih šumskih sastojina, naročito mediteranske vegetacije u ekosistemski osetljivim područjima;
- kontrolisanom primenom agrohemijskih sredstava u poljoprivredi (uz edukaciju poljoprivrednih proizvođača o uticajima poljoprivrede na životnu sredinu i prednostima proizvodnje ekološki bezbedne hrane na bazi organske poljoprivrede);
- uređenjem većih površinskih tokova na području opštine (Željeznica, Rikavac, Rena, Orahovštica) i preduzimanjem drugih antierozivnih mera (pošumljavanje goleti, oranje po izohipsima, konverzije jednogodišnjih kultura u višegodišnje, itd.);
- sanacijom većih klizišta (posebno uz saobraćajne pravce u zoni Bara i Sutomora) uz primenu adekvatnih mera stabilizacije tla;
- suzbijanjem bespravne izgradnje stambenih objekata i hotelskih kompleksa, posebno na geotehnički nepovoljnim terenim za gradnju;
- zabranom eksploatacije peska i šljunka, odnosno otvaranja pozajmišta materijala i kamenoloma, osim na za to predviđenim lokacijama;
- rekultivacijom površine bivše deponije komunalnog otpada "Ćafe" na lokalitetu Volujica i drugih degradiranih površina.

Zaštita od buke

S obzirom na lučko-industrijski karakter opštinskog centra i gustu mrežu saobraćajnica koje prolaze kroz Barsko područje, vrednosti nivoa buke su povećane, ali samo u okviru gradskog područja Bara (iako nisu vršena merenja, u ostalim naseljima opštine problem povećanog nivoa buke nije izražen). Zaštita od buke u životnoj sredini zasnivaće se na sprovođenju sledećih pravila i mera zaštite:

- poštovanjem graničnih vrednosti o dozvoljenim vrednostima nivoa buke u životnoj sredini, shodno Pravilniku o graničnim vrednostima nivoa buke u životnoj sredini ("Sl. list RCG", br.75/06);

Tabela br.: Granične vrijednosti nivoa buke u otvorenim boravišnim prostorima (prema Pravilniku o graničnim vrednostima nivoa buke u životnoj sredini, "Sl. list RCG", br. 75/06)

Zona	Namena prostora	Granični nivo buke u dB (A)		
		Dan	Veče	Noć
I	Posebno zaštićena prirodna dobra (nacionalni parkovi, parkovi prirode, rezervati i sl.)	35	30	30
II	Područja za odmor i rekreaciju, bolničke zone i oporavilišta, kulturno-istorijski lokaliteti	50	40	40
III	Turistička područja, mala i seoska naselja, kampovi i školske zone	50	50	45
IV	Čisto stambena područja, veliki gradski parkovi	55	55	45
V	Poslovno-stambena područja, turistička mjesta, dječja igrališta	60	60	50
VI	Gradski centar, zanatska, trgovačka, administrativno-upravna zona sa stanovima, zone do gradskih saobraćajnica, magistralnih i auto-puteva	65	65	55
VII	Industrijska, skladišna i servisna područja, transportni terminali bez stambenih zgrada, ugostiteljski objekti otvorenog tipa van naseljenih mjesta	Na granici ove zone buka ne smije prelaziti granične vrednosti nivoa buke u zoni sa kojom se graniči		

- podizanjem pojaseva zaštitnog zelenila i tehničkih barijera na najugroženijim lokacijama (posebno u koridorima železničke pruge i budućeg autoputa Bar-Beograd, odnosno brze saobraćajnice duž Crnogorskog primorja);
- donošenjem opštinske Odluke o dozvoljenom nivou buke ugostiteljskih objekata tokom letnjeg perioda godine i njegovo dosledno sprovođenje;
- uspostavljanjem gušće mreže mernih mesta na gradskom području, radi evidentiranja i efikasne zaštite prostora ugroženih komunalnom bukom;
- obezbeđivanjem bolje regulacije saobraćaja na raskrsnicama, tako da se ne dovodi do zastoja u saobraćaju (postavljanje raskrsnica sa kružnim tokom, uspostavljanje "zelenog talasa", gašenje motora za vreme čekanja na semaforu i dr.);
- ograničenjem brzine kretanja vozila, ali ne ispod 50 km/h, čime se doprinosi smanjenju ukupnog nivoa buke.

Tretman otpada

U cilju efikasnog upravljanja otpadom u Opštini, utvrđuju se sledeće mere:

- povećanje broja stanovnika obuhvaćenih organizovanim sakupljanjem komunalnog otpada, saniranje i privođenje odgovarajućoj nameni postojećih nelegalnih, neuređenih odlagališta;
- stimulisanje razvrstavanja komunalnog otpada od strane lokalnog stanovništva na mestu odlaganja;
- rekultivacija deponije „Čafe“ u skladu sa projektnom dokumentacijom;
- iznalaženje lokacije transfer (pretovarne) stanice komunalnog otpada, reciklažnog dvorišta i „zelenih“ ostrva u građevinskim područjima centara zajednica naselja i u kompleksima postojećih i potencijalnih privredno-radnih zona (uz utvrđivanje njihovog preciznog položaja odgovarajućim urbanističkim planovima).

Prema Zakonu o životnoj sredini, zaštita od otpadnih materija vrši se:

- Propisivanjem načina postupanja sa pojedinim otpacima koji imaju svojstva opasnih materija;
- Propisivanjem kriterijuma zaštite životne sredine za lokaciju i uređenje deponija otpadnih materija;
- Propisivanjem metodologije za procjenu opasnosti odnosno rizika od udesa i opasnosti od zagađivanja životne sredine, mjerama priprema za mogući hemijski udes i mjerama otklanjanja posljedica udesa;
- Propisivanjem načina vođenja evidencije o vrstama i količinama opasnih materija u proizvodnji, upotrebi, prevozu, prometu, skladištenju i odlaganju;
- Određivanjem otpadaka koji se mogu koristiti i prerađivati kao sekundarne sirovine.

VII.2. Zaštita prirodnih dobara

Postojeća zaštićena prirodna dobra :

1) Nacionalni park "Skadarsko jezero" u kojem se nalaze brojne prirodne i kulturne vrijednosti i za koji od 1999.godine postoji važeći PPPN, a u izradi je novi PPPN, Skadarsko jezero, koje Crna Gora dijeli sa Albanijom, prepoznato je kao prekogranično zaštićeno područje, a njegova šira okolina i kao prekogranična razvojna zona (PPCG iz 2008. godine). Po osnovu primjene međunarodnih ugovora (konvencije, protokoli) u oblasti zaštite biodiverziteta koje je Crna Gora ratifikovala ili sukcesijom preuzela od prethodnih federacija /zajedničkih država, područje Nacionalnog parka Skadarsko jezero (površine 20.000 ha) je zaštićeno kao Ramsarsko područje od 15. decembra 1995.godine (RSIS, 2014). Tada je upisano na Ramsar listu – Listu močvarnih područja od međunarodnog značaja (broj područja je 784), na osnovu Ramsarske konvencije (Konvencija o zaštiti wetland područja od međunarodnog značaja posebno kao stanište vodenih ptica). Na ovom prostoru su i međunarodno značajna područja: EMERALD područje (u okviru buduće Natura 2000), IBA i IPA područja.

Posebna napomena za Nacionalni park "Skadarsko jezero" - U toku je izrada novog PPPN NP Skadarsko jezero koji će redefinisati postojeće važeće režime zaštite na području NP. U ovom PUPu područje NP je prikazano u skladu sa važećim PPPN NP Skadarsko jezero.

2) Spomenik prirode - Stablo masline - *Olea europaea* na lokacijama: - 1. Mirovica u Starom Baru

3) kao i područja koja su ranije (1968) stavljena pod zaštitu za koja nije sproveden postupak revizije:

- Kategorija (vrsta): rezervat prirodnog predjela: Plaže: Velji pijesak, Topolica, Sutomore, Čanj, Poluostrvo Ratac sa Žukotrlicom

- Kategorija (vrsta): hortikulturni objekti: Park muzeja na Topolici u Baru; Zaštićena stabla – pojedinačni dendrološki objekti: (i) Hrast česvina ili crnika (*Quercus ilex*) na Crnom Rtu kod Sutomora, jedan primjerak kod železnickih stepenica u Sutomoru

U cilju sprovođenja revizije, do sada su urađene studije zaštite za sljedeća zaštićena područja: Poluostrvo Ratac sa Žukotrlicom (2011), Sutomorska plaža (2011.g.), ali akti o njihovom stavljanju pod zaštitu sa predloženom kategorijom zaštite i novim granicama još uvijek nijesu donešeni.

Planirana zaštićena prirodna dobra :

(i) Morska i obalna zaštićena područja

Na području mora su identifikovane¹² sljedeće zone sa ekološki značajnim habitatima i vrstama koje predstavljaju potencijalna morska zaštićena prirodna dobra:

– Zona od rta *Volujica do Dobrih Voda*,

(ii) Kopnena zaštićena područja

Rumija - PPCG iz 2008.g. i Nacionalnom strategijom biodiverziteta sa Akcionim planom za period 2010 – 2015 planirano je stavljanje pod zaštitu Rumije na teritoriji opštine Bar i dijelom Ulcinj u kategoriji *Regionalni park (Park prirode)*.

(iii) Ekološki značajna / osjetljiva područja

a) *Emerald područja* – Zone postojećih i planiranih zaštićenih prirodnih dobara u zahvatu se u značajnoj mjeri poklapaju sa zonama EMERALD područja¹³ u okviru kojih se nalaze ekološki značajna staništa i vrste iz rezolucija 4 i 6 Bernske konvencije. U zahvatu Plana nalazi se EMERALD područja: *Rumija* i Skadarsko jezero.

b) *IBA područja* – Područje Skadarskog jezera je identifikovano područje značajno za ptice (Important Bird Areas, IBA)

c) *IPA područja* – U područja značajna za biljke (Important Plant Areas, IPA) svrstano je područje Rumije 2000, Grupa A – vrste, Grupa B – bogatstvo biodiverziteta, Grupa C – habitati

Ekološki značajna područja (EMERALD, IPA, IBA) nemaju zakonom utvrđen status zaštite. Ta područja treba da budu sastavni dio (nacionalne) Ekološke mreže Natura 2000 jer su kriterijumi za njihovu identifikaciju¹⁴ slični ili identični sa zakonom utvrđenim kriterijumima¹⁵ vezanim za staništa Ekološke mreže.

Analiza ranjivosti flore i faune koja je sprovedena u okviru CAMP-a ukazuje na izuzetnu ranjivost vrsta i staništa u čitavom obalnom području, sa jedne strane, i potvrđuje opravdanost postojećih i potencijalnih zaštićenih područja prirode, sa druge strane. U analizi morskog biodiverziteta je istaknuta ranjivost staništa *Posedonie oceanica*-e i podvodnih pećina u obalnom moru.

A) Barska rivijera Prema odredbama Prostornog plana posebne namene za područje Morskog dobra CG i drugim relevantnim dokumentima, na području Barske rivijere štite se, odnosno štitiće se sledeća prirodna dobra: 1) proglašeni spomenik prirode Stara maslina na Mirovici; 2) proglašeni spomenik prirode Park dvorca Kralja Nikole na Topolici; 3) proglašeni posebni prirodni predjeli – gradske plaže Topolica i Sutomore, kao i javne plaže Čanj i Veliki pijesak; 4) evidentirani posebni prirodni predjeli – gradska plaža Šušanj, javne plaže Maljevik, Štrbine, Crvena plaža i Uvala Maslina, kao i izletničke plaže Kraljičina, Perjanička, Golo brdo, Ratac i dr.; 5) evidentirani posebni prirodni predjeli - visoka morska

¹² U okviru više međunarodnih projekata od kojih su najznačajniji: (i) "Strengthening the sustainability of the protected area system of Montenegro" – GEF, UNDP od 2009 and (ii) "Management Plan 'Katic' Pilot Marine Protected Area Montenegro", DFS Engineering Montenegro, 2009-2010, u okviru Italijansko-Crnogorske saradnje i (iii) [Rapid assessment survey of coastal habitats to help prioritize the suitable new areas needing a status of protection for the development of a network of Marine and Coastal Protected Areas in Montenegro. RAC/SPA - UNEP/MAP, 2011, c 2014](#)

¹³ (Preliminarni) spisak identifikovanih EMERALD područja utvrdila je Vlada Crne Gore u Informaciji o realizaciji EMERALD projekta u Crnoj Gori (2007), dok je Stalni Komitet Bernske konvencije usvojio na svom 32 sastanku (2 decembar 2011) usvojio (zvaničnu) Listu kandidovanih EMERALD sajtova – predloženih ASCI sajtova (List of candidate EMERALD sites (proposed ASCIs)) u okviru koje se na stranama 27 i 28 nalaze 32 EMERALD sajta iz Crne Gore

¹⁴ (i) za EMERALD područja: Rezolucije 4 i 6 Bernske konvencije, (ii) za IPA područja: kriterijumi A-C Plantlife International-a, (iii) IBA područja: kriterijumi iz grupa A, B i C BirdLife International-a

¹⁵ Odnosi se na (i) opšte kriterijume (iz člana 30, stav 2, alineje 1-3), (ii) posebne kriterijume za ekološke lokalitete ugroženih i rijetkih stanišnih tipova (iz člana 32, stav 1, alineje 1-8, kao i stavova 2 i 3 tog člana) i (iii) kriterijume za međunarodno značajne ekološke lokalitete (iz član 34., stav 1).

obala od istočnog dela Kraljičine plaže do plaže Čanj, obala od plaže Čanj do Crnog rta, kao i obala od rta Volujica do plaže Veliki pijesak (izuzev uvale Bigovica i plaže Crvena stijena); 6) perspektivni rezervati prirode i spomenici prirode – stari maslinjaci i pojedinačna maslinova stabla, park Biskupije, kao i površine pod kvalitetnom šumom (borova šuma na Ratcu i dr.); 7) perspektivni spomenici prirode – geomorfološki objekti, vrela i dr.; 8) perspektivni posebni prirodni predjeli priobalnog zaleđa.

B) Srednje brdsko-planinsko područje opštine Na području Rumije, Lisinja, Sutormana, Sozine i ostalih brdsko-planinskih prostora opštine štitiće se sledeća perspektivna prirodna dobra i staništa: planinska vegetacija na krasu; planinska fauna; kraški geomorfološki oblici vrtača, pećina i jama; vodotoci i vrela; planinski vrhovi, grebeni razvođa i vidikovci; planinski predjeli (sa lokalitetima i vidovima zaštite koji će naknadno biti utvrđeni u okviru Regionalnog parka prirode Rumija i za ostala pojedinačna dobra van Parka).

C) Područje Skadarskog jezera Prema odredbama Prostornog plana područja posebne namene NP Skadarsko jezero, uz konsultaciju Koncepta prekograničnog razvoja Skadarskog jezera (GTZ, 2007.), na području NP u opštini Bar štite se, odnosno štitiće se prirodna dobra u okviru sledeće tri zone, sa režimima korišćenja prostora u skladu sa Zakonom:

1) Zona I kategorije vrednosti Parka obuhvata sva ostrva Krajinskog arhipelaga i najveći deo obalne linije i priobalnog pojasa akvatorija - od albanske granice do uvale Sjerči (sem pristana Ckla), od limana Bobovište do zaliva Luke/Krnjice Brod (sem poteza od rta Borda do kraja plaže Donji Murići), uvalu Raduš, potez od Pristana ispod uzvišenja Štrbina do početka niske obale zaliva Lučica naspram Godinja, Milovića zaliv do Debelog rta, uvalu Raduša Vučkog, kao i Gusjenički zaliv i potez do granice opštine Cetinje. U okviru ove zone su sledeća zaštićena prirodna dobra NP: 1.1) opšti rezervat prirode ostrvo Grmožur (gnezdilište više vrsta ptica i stanište zidnog guštera i nekih endemskih biljaka); 1.2) rezervat prirode ostrvo Omerova gorica (gnezdilište više vrsta ptica, posebno sive čaplje i specijalna sastojina lovora); 1.3) rezervat prirode Đuravački školj (stanište ptica); 1.4) – 1.11) rezervati prirode (vrulje/mrestilišta ukljeve) u Gusjeničkom zalivu, Milovića zalivu, naspram uzvišenja Rajca, u uvali Raduš, uz uvalu Liman Krnjički, u Šestanskoj uvali, kraj Golubovog ostrva i uz rt Borda; 1.12) ostala zaštićena prirodna dobra – vrulje u uvali Sjerči, kod ostrva Gradac i kod ostrv Tophala i sva ostrva i školjevi Krajinskog arhipelaga (sem već navedenih ostrva Grmožur, Omerova gorica i Đuravački školj, kao i sem ostrva Starčeva gorica, Beška, Moračnik i Tophala, koja će biti u statusu zaštićenih prirodnih okolina spomenika kulture, sa elementima ostalih zaštićenih prirodnih dobara).

2) Zona II kategorije vrednosti Parka obuhvata manje delove obalne linije i priobalnog pojasa akvatorija koji nisu u zoni I kategorije vrednosti, kao i obalni pojas do granice Nacionalnog parka. U okviru ove zone, iako nespecificirana odredbama PP NP, predviđena su sledeća zaštićena prirodna dobra: 2.1) perspektivni rezervati autohtone vegetacije na krasu; 2.2) perspektivni spomenici prirode – kraški geomorfološki oblici strmih obala, vrtača, pećina i jama, hidrološki spomenici vrela i dr.; 2.3) priobalni prirodni predjeli.

3) Kontaktna/zaštitna zona Nacionalnog parka obuhvata šire priobalno područje Skadarskog jezera oko i iznad puta R-16, uz obuhvatanje cele donje Crmnice. U okviru ove zone, iako nespecificira-na odredbama PP NP, biće zaštićena sledeća perspektivna prirodna dobra: 3.1) kestenove šume jugoistočne Krajine; 3.2) značajna vegetacija na krasu; kraški geomorfološki oblici vrtača, pećina i jama, hidrološki spomenici vrela i dr.; prirodni predjeli.

Ukoliko se prilikom iskopa terena za izgradnju saobraćajnica i objekta naiđe na eventualne paleontološke, mineraloške i slične nalaze, koji predstavljaju geonasleđe, obavezno je prekinuti radove, obavijestiti organ uprave nadležan za zaštitu prirode, kako bi njihovi stručnjaci prikupili nalaze, odnosno izvršili neophodna istraživanja i druge radnje i aktivnosti (Član 47. Zakona o zaštiti prirode ("Službeni list CG", 51/08 i 21/09).

Mjere i pravila zaštite, uređenja i kulturološkog korišćenja prirodnih dobara

A) Barska rivijera Lokalitet spomenika prirode Stara maslina na Mirovici biće proširen obuhvatom drugih starih maslina i uređen po posebnom urbanističkom projektu. Spomenik prirode Park dvorca kralja Nikole na Topolici biće obnovljen novim egzotičnim vrstama i uređen po urbanističkom projektu. Proglašeni posebni

prirodni predeli gradskih i javnih plaža i evidentirane gradske i javne plaže na šljunku biće zaštićene i uređene kao segmenti urbanih i periurbanih zona, a evidentirane izletničke plaže biće uređene naturalno. Kamenite obale Golog brda i rta Ratac urediće se kao javne plaže. Plaže će se uređivati po odredbama detaljnih urbanističkih planova kojima su obuhvaćene, ili po posebnim urbanističkim projektima. Evidentirana visoka morska obala biće sačuvana u prirodnim oblicima bez antropogenih intervencija, uz omogućavanje pešačkog i plovnog pristupa posetiocima. Perspektivni rezervati prirode i spomenici prirode – maslinjaci i stabla maslina, kvalitetne šume, geomorfološki oblici, vrela i dr., biće naturalno uređeni za posetioce po odgovarajućim programima. Uređenje karakterističnih primorskih predela vršiće se na osnovu planova predela. Bliži sadržaj i pravila zaštite evidentiranih i perspektivnih prirodnih dobara u zoni Morskog dobra utvrdiće se u sklopu revizije/izrade novog Prostornog plana obalnog područja Crne Gore.

B) Srednje brdsko-planinsko područje opštine Staništa zaštićene planinske vegetacije na krasu biće pod režimom kontrolisanog pristupa posetilaca. Staništa zaštićene planinske faune biće elementarno naturalno uređena u funkciji kontrolisanog eko-safarija, uzgoja divljači i lova. Vrtače, pećine, jame, vrela, vidikovci i dr. biće naturalno uređeni za prezentaciju posetiocima na izletničkim i planinarskim stazama po programskom rešenju mreže staza i itinererima poseta. Planinski vrhovi, grebeni razvođa i karakteristični planinski predeli očuvaće se u izvornom obliku. Bliža pravila zaštite, uređenja i kulturološkog korišćenja prirodnih dobara utvrdiće se u sklopu izrade Prostornog plana područja posebne namene Regionalnog parka prirode Rumija.

C) Područje Skadarskog jezera Zona I kategorije vrednosti NP prostorno je definisana zaštićenim obalnim linijama jezera i ostrva, a na akvatoriju otvorenog jezera rastojanjem do obale i ostrva od najmanje 300 m (najčešće 500 do 1.000 m). Glavni planirani priobalni plovni koridor biće udaljen od zone I kategorije vrednosti najmanje 200 m, a plovni ulazi u pristane 100 m (izuzetno 50 m). Opšti rezervat prirode ostrvo Grmožur (sa razvalinom tvrđave/zatvora) biće uređen istovremeno kao prirodno i kulturno dobro, zbog čega će unekoliko biti redukovana njegova funkcija gnezdilišta ptica i staništa zidnog guštera, uz potpuno očuvanje endemskih biljaka. Rezervat prirode ostrvo Omerova gorica biće zaštićen kao gnezdilište ptica sa strogo kontrolisanim i organizovanim pristupom posetilaca, odnosno sa posmatranjem ptica iz plovila. Rezervat prirode Đuravački školj biće zaštićen kao stanište ptica, bez prisustva posetilaca na školju, sa posmatranjem ptica iz plovila. Rezervati prirode – vrulje/mrestilišta ukljeve biće zaštićeni režimom zone I kategorije vrednosti Nacionalnog parka, bez neposredne plovidbe. Ostala zaštićena prirodna dobra – sva veća ostrva Krajinskog arhipelaga (sem navedenih ostrva opšteg rezervata prirode i ostrva rezervata prirode), uključujući i ostrva koja će biti u statusu zaštićenih prirodnih okolina spomenika kulture, biće naturalno uređena za organizovane posetioce, uz posmatranje ptica sa ostrva i plovila. Mali školjevi biće zaštićeni zabranom pristupa posetilaca, sem posmatranja ptica iz plovila.

Zona II kategorije vrednosti NP između obale i granice NP, obalna linija i akvatorij jezera van režima zone I kategorije vrednosti (pristan Ckla, uvale Liman Va i Škjaut naspram Bobovišta, potez uvala od rta Burda do kraja plaže Donji Murići, potez od zaliva Luka/Krnjice Brod do uvale Raduš, potez od uvale Raduš do uvale Pristan, potez od istočnog dela zaliva Lučica do južne ivice Milovića zaliva, potez od Debelog rta do Raduša Vučkog i potez od Raduša Vučkog do Gusjeničkog zaliva), kao i otvoreni akvatorij jezera van režima zone I kategorije vrednosti, biće u blažem režimu zaštite i korišćenja. Perspektivni rezervati autohtone vegetacije na krasu, perspektivni spomenici prirode – vrtače, pećine, jame, vrela i dr. biće naturalno uređeni za organizovane posete po programima turističkih itinerera. Karakteristični priobalni prirodni predeli štitiće se i naturano uređivati kao veće celine po planovima predela.

Kontaktna/zaštitna zona NP između granice Parka i planinskog zaleđa predstavlja zaštitni prostor NP prema kopnenom okruženju, sa najblažim režimima zaštite. Za zaštitu manjeg broja zasebnih prirodnih dobara u ovoj zoni važe isti uslovi kao u zoni II kategorije vrednosti Parka.

U predstojećoj reviziji Prostornog plana područja posebne namene NP Skadarsko jezero, potrebno je u kartografskim priložima detaljno utvrditi zone kategorija vrednosti Parka, rezervate prirode, spomenike prirode i dr., kao i kontaktnu/zaštitnu zonu Parka. Koncept zaštite prirodnih dobara u PP NP treba kompromisno usaglasiti sa razvojnim potrebama i interesima obuhvaćenih opština, izraženim u njihovim planskim dokumentima, sa posebnom pažnjom prema neposrednim potrebama lokalnog stanovništva. U tom smislu, na području opštine Bar treba korigovati granicu NP tako da se u NP uključe cele površine naselja koja su sada presečena granicom NP (D. Krnjice, Dračevica-istočni deo, D. Murići, Bes i Bobovište), a da se iz NP isključe deo Novog Virpazara, kao i sela Kruševica i Komarno (takođe presečeni granicom NP). Mogućnosti inicirane u Prostornom planu Crne Gore da se NP Skadarsko jezero proširi na celo planinsko područje Rumije, ili još šire do Šaskog jezera i delte Bojane, nisu opravdane, jer bi se na taj način veliki prostor suštinski izuzeo iz razvoja i jer planinsko područje predstavlja posebnu prirodnu celinu sastavljenu iz različitih predela (prema moru i prema jezeru), a Šasko jezero i Bojana su distancirani i sasvim drugačiji prostori od Skadarskog jezera.

VII.3. Zaštita nepokretnih kulturnih dobara (NKD)

Prema uslovima nadležnih službi zaštite, kao i odredbama Prostornog plana posebne namene za područje Morskog dobra Crne Gore, Prostornog plana područja posebne namene Nacionalni park Skadarsko jezero i drugih relevantnih dokumenata, na području opštine Bar štite se, odnosno štitiće se sledeća NKD:

A) Barska rivijera

Arheološka nalazišta 1) spomenik kulture III kategorije – podvodni lokalitet uvale Bigovica (zimsko pristanište) sa ostacima antičkog brodoloma iz IV veka n.e. i nalazištem pokretnih materijala (III vek p.n.e - XVI vek n.e.); 2) evidentirana praistorijska nekropola/ilirsko grobište Velja mogila iznad manastira Ratac; 3) perspektivno nalazište u okolini utvrđenja Nehaj kod Sutomora; 4) perspektivno nalazište u okolini utvrđenja Tobija kod Sutomora; 5) perspektivno nalazište u okolini trikonhosa na Topolici (dosad otkriveni nekropola i pokretni nalazi); 6) perspektivno nalazište u okolini Starog Bara (dosad otkriveni pokretni materijali); 7) perspektivno podvodno nalazište u luci Bar; 8) perspektivno podvodno nalazište kod rta Volujica; 9) perspektivno podvodno nalazište uz obalu lokaliteta Velja zabija u Barskom zalivu (poslednja tri sa ostacima brodoloma).

Urbane celine 1) spomenik kulture I kategorije - jezgro višeslojne urbane celine Stari Bar – akvadukt, tvrđava i grad u tvrđavi, sa sakralnim i svetovnim objektima iz razdoblja od X – XIX veka: citadela (najstarije utvrđenje), kapija starijeg utvrđenja, romano-gotska katedrala Sv. Teodore/kasnije Sv. Đorđa, gotske crkve Sv. Katarine i Sv. Venerande, crkve Sv. Nikole/kasnije Sv. Marka, Sv. Ilariona i Sv. Jovana, Carinarnica, Kneževa palata, Episkopska palata i palata u centru grada, novija kapija utvrđenja, hamam, barutana, sahat kula, cisterne, rezervoari, česme i dr., uz još neotkrivene arheološke nalaze u oviru tvrđave i grada (od antičkog perioda do XIX veka); 2) spomenik kulture III kategorije – Podgrađe sa starom čaršijom, kao podcelina urbane celine Stari Bar (XV-XIX vek), sa brojnim potencijalnim arheološkim nalazištima.

Sakralni objekti 1) spomenici kulture II kategorije – 1.1) ostaci trikonhalne crkve na Topolici (VI vek); 1.2) crkva Sv. Petke u Šušnju (srednji vek); 1.3) ostaci manastira Ratac (benediktanski samostan Bogorodice Ratačke sa tri crkve i pratećim objektima, XI-XV vek); 1.4) crkva Sv. Tekle (sa pravoslavnim i katoličkim oltarom i

grobljem) u Sutomoru (XIV vek); 1.5) ostaci crkve Sv. Roka u Spiču (XIV vek); 1.6) ostaci crkve Sv. Dimitrija (sa pravoslavnim i katoličkim oltarom) u utvrđenju Nehaj (XIII-XIV vek); 2) spomenici kulture III kategorije – 2.1) džamija Omerbašića u Podgrađu Starog Bara (XVII vek); 2.2) crkva Sv. Katarine u Ravnju/Pečurice (kasni srednji vek); 2.3) crkva Sv. Vračeva u Komini/Kunju (kasni srednji vek); 2.4) crkva Sv. Ilije u Veljem Selu (kasni srednji vek); 3) perspektivni sakralni spomenici kulture – 3.1) manastir Ribnjak (sa crkvom Sv. Vasilija Ostroškog, krstionicom i konakom) u Zupcima i gornja zavetna crkva Časnog krsta na brdu Gradac; 3.2) džamija Skanjevića u Podgrađu Starog Bara; 3.3) pravoslavna crkva Sv. Nikole sa parohijskim domom u Baru; 3.4) katolička crkva Sv. Nikole sa sedištem Barske biskupije u Baru; 3.5) ostali perspektivni sakralni spomenici kulture – crkva Sv. Marije na brežuljku Gretva iznad Starog Bara, džamije u Veljem Selu i Veljoj Gorani i dr.

Fortifikacije 1) spomenik kulture II kategorije – mletačko utvrđenje Nehaj kod Sutomora (XV vek); 2) prespektivno zaštićeno utvrđenje Tabija na Golom brdu kod Sutomora (srednji vek).

Rezidencijalni kompleks, spomenici, spomen obeležja i znamenita mesta 1) spomenik kulture II kategorije – dvorski kompleks na Topolici iz 1885. godine, sa velikim i malim dvorcem, kapelom, stražarnicama i zimskom baštom (uz dvorski park kao spomenik prirode); 2) evidentirani spomenik oslobodiocima Bara iz 1881. godine u Podgrađu Starog Bara; 3) perspektivna zaštita više spomenika iz oslobodilačkih ratova.

Privredni i infrastrukturni objekti 1) spomenik kulture III kategorije – zgrada Monopola duvana uz stari Pristan u Luci Bar iz 1905. godine; 2) perspektivno zaštićeni objekti – 2.1) upravna zgrada Monopola duvana, stara električna centrala i zatvor uz zgradu Monopola duvana u Luci Bar; 2.2) stari mlinovi u Brci iznad Sutomora i drugim selima; 2.3) deonica trase i objekti stare uskokolosečne pruge Bar – Virpazar.

Ruralno nasleđe - perspektivno zaštićeno nasleđe starog sela Brca iznad Sutomora sa stepenastim vilama mletačkih kontesa od kamena i drveta.

Ambijentalno-predeone vrednosti 1) perspektivno zaštićene vrednosti okruženja – 1.1) Starog Bara i Podgrađa; 1.2) starog Sutomora do hotela „Sozina“; 1.3) starog Sutomora ispod Golog brda; 1.4) starog sela Brca.

B) Srednje brdsko-planinsko područje opštine

Sakralni objekti 1) spomenici kulture III kategorije – 1.1) crkva Sv. Mučenika Eustahija u Tomićima (XVI-XVIII vek); 1.2) manastir Donji Brčeli sa crkvom Sv. Nikole (XV-XIX vek); 1.3) manastir Gornji Brčeli, zimska rezidencija vladike Danila, sa crkvom Pokrova Bogorodice i starim konakom (XVIII vek); 1.4) crkva Sv. Nikole u Velikim Mikulićima (srednji vek); 2) perspektivni sakralni spomenici kulture – crkve u Podgoru, Dupilu, Popratnicama, džamije u Veljem Selu i Veljoj Gorani i dr.

Fortifikacije - perspektivni spomenici srdnjovekovnih utvrđenja – Grad i Ljubin grad na Sutormanu, Crni krš iznad Zubaca i dr.

Spomenici, spomen obeležja i znamenita mesta 1) perspektivni spomenici i spomen obeležja iz oslobodilačkih ratova; 2) perspektivno zaštićena znamenita mesta – 2.1) lokalitet bratstva Androvića u Velikim Mikulićima (odakle svake godine kreće Litija iznošenja krsta Sv. Kralja Vladimira); 2.2) Vrh Rumije (gde se iznosi krst Sv. Kralja Vladimira); 2.3) Bijela skala na prevoju grebena Rumije (mesto Barske bitke iz 1042. godine).

Privredni i infrastrukturni objekti 1) perspektivno zaštićeni objekti – 1.1) Pastirev bunar na Bijeloj skali i ostaci antičkog puta od Bijele skale prema Skadarskom jezeru; 1.2) vinski podrumi u Brčelima, Brijegama i dr.; 1.3) deonica trase i objekti stare uskokolosečne pruge Bar – Virpazar.

Ruralno nasleđe - perspektivno zaštićeno nasleđe sela Brijege, zaseoka na Sozini i dr.

C) Područje Skadarskog jezera

Arheološka nalazišta 1) evidentirane praistorijske gradine – 1.1) Mali Besac kod Virpazara u okviru NP; 1.2) Gradište kod Livara; 2) evidentirane nekropole – 2.1) antička nekropola Kuti kod Godinja u okviru NP; 2.2) srednjovekovna nekropola Mijejele kod Virpazara u okviru NP.

Urbane celine - perspektivno zaštićeno gradsko jezgro Starog Virpazara iz perioda Novog veka, sa mostovima, starim pristupnim putevima i pristanom, u okviru NP.

Sakralni objekti 1) spomenici kulture II kategorije – 1.1) ostaci manastira Prečista Krajinska sa crkvom Uspenja Bogorodice kod Ostrosa (XI-XV vek); 1.2) utvrđeni manastir Starčevo sa crkvom Uspenja Bogorodice, konakom i pratećim objektima na ostrvu Starčeva gorica u okviru NP (XIV vek); 1.3) utvrđeni manastir Beška sa crkvama Sv. Đorđa i Sv. Bogorodice na istoimenom ostrvu u okviru NP (XIV-XV vek); 1.4) utvrđeni manastir Moračnik sa crkvom Sv. Bogorodice, konakom i kulom, na istoimenom ostrvu u okviru NP (XV vek); 1.5) crkva Sv. Anastazije u Sotonićima (XIV vek); 2) spomenici kulture III kategorije – 2.1) crkva Sv. Jovana i Sv. Arhangela Mihaila u Sotonićima (XVI-XVIII vek); 2.2) crkva Sv. Petke u Sotonićima (XVIII-XIX vek); 2.3) manastir Orahovo (XVIII-XIX vek); 3) perspektivni sakralni spomenici kulture – crkva Sv. Bogorodice u Gluhom Dolu, crkve Sv. Jovana i Sv. Arhandela u Donjim Seocama, mesna dvojna crkva na groblju u Sotonićima, dvojna crkva Sv. Nikole i Sv. Jovana u Boljevićima, džamija u Ckla u okviru NP, kao i veće džamije u naseljima jugoistočne Krajine.

Fortifikacije 1) spomenici kulture III kategorije – 1.1) tursko utvrđenje Besac kod Virpazara u okviru NP (XV vek); 1.2) tursko utvrđenje Grmožur sa zatvorom na istoimenom ostrvu u okviru NP (XIX vek); 2) perspektivno zaštićeno utvrđenje Tophala na istoimenom ostrvu u okviru NP (srednji vek).

Spomenici, spomen obeležja i znamenita mesta 1) perspektivno zaštićeni spomenici i spomen obeležja iz oslobodilačkih ratova; 2) perspektivno zaštićeno znamenito mesto u Virpazaru kod spomenika ustanku u Crnoj Gori 1941. godine, u okviru NP.

Privredni i infrastrukturni objekti 1) spomenik kulture III kategorije – stari bunar u Ostrosu iz 1001. godine; 2) perspektivno zaštićeni objekti – 2.1) stari pristani u Brodu/Krnjice i Ckla u okviru NP; 2.2) antički bunari (11 objekata) u zaseoku Gurza, Gornji Šestani; 2.3) vinski podrumi u Godinju (u okviru NP) i Boljevićima; 2.4) stari mlinovi i guvna u Godinju (u okviru NP) i drugim selima; 2.5) deonica trase i objekti stare uskokolosečne pruge Bar – Virpazar.

Ruralno nasleđe 1) evidentirano nasleđe u selu Godinje (kuće Lekovića) u okviru NP; 2) perspektivno zaštićeni ambijenti i objekti u ribarskim naseljima Raduš i Pristan Dabanovački i selima Krnjice sa Brodom i Limanom, Donji Murići, Bes, Bobovište i Ckla u okviru NP; 3) perspektivno zaštićeno ruralno nasleđe – ambijenti i objekti naselja Komarno, Kruševica, Sotonići, Gluhi Do, G. i D. Seoca, Livari, Briska, Tejani, Koštanica, Martići, Ostros, Arbneš, kao i sela i zaseoka Gornjih Šestana;

Ambijentalno-predeone vrednosti 1) perspektivno zaštićene vrednosti – 1.1) u zoni I kategorije vrednosti NP – sva ostrva Krajinskog arhipelaga; 1.2) u zoni II kategorije vrednosti NP – okruženja Starog Virpazara i svih priobalnih sela i zaseoka/ribarskih naselja sa perspektivnim ruralnim nasleđem.

U dijelu Obalnog područja (PPNOP) zaštićena su sljedeća kulturna dobra:

Arheološki lokaliteti	<ol style="list-style-type: none"> 1. Crkva sv. Vračeva 2. Ostaci trikonhalne crkve 3. Stari Bunar 4. Veliki Pijesak 5. Zaliv Bigovica 6. Zemljište oko Manastira Donji i Gornji Brčeli
------------------------------	---

	7. Manastir Prečista Krajinska
Fortifikacioni objekti	1. Utvrđenje Nehaj, Sutomore
Infrastrukturni objekti	-
Kulturno-istorijske cjeline	1. Stari grad Bar sa Čaršijom i Podgrađem 2. Ambijentalna cjelina Lekovići u Godinju 3. Manastir Ratac
Kulturni pejzaži	-
Memorijalni objekti	1. Spomenik palim Crnogorcima u borbi protiv Turaka 2. Spomen-ploča pripadnicima NOR koje je ital. okupator bacio u bunar 3. Spomen-ploča na zgradi Šlakovića 4. Spomen-ploča strijeljanim rodoljubima 5. Spomen ploča na Gatu br. 2 u Luci Bar posvećena trojici strijeljanih rodoljuba 6. Koncentracioni logor P.M.137 7. Spomen ploča na rodnoj kući Jovana Tomaševića osnivača KPJ za Crnu Goru 8. Rodna kuća Jovana Tomaševića 9. Spomen ploča na mjestu bivšeg logora 10. Spomen ploča Ivu Nikiću 11. Spomen ploča na mjestu pogibije Blaža Orlandića 12. Spomen ploča Ristu Markoviću 13. Spomen ploča Gluhi do 14. Spomenik u Gornjim Seocima posvećen poginulim borcima u Narodnoj revoluciji 1941-1945 godine 15. Spomen ploča u Gornjim Seocima 16. Spomenik u Donjim Seocima posvećen poginulim borcima iz tog kraja u NOR 1941-1945 17. Spomenik Narodnom heroju Branku M. Đonoviću 18. Spomen ploča na početak partizanskih akcija u selu Spič
Profani objekti	1. Bivši dvorac kralja Nikole na Topolici 2. Zgrada Monopola duvana
Sakralni objekti	1. Omerbašića džamija 2. Manastir Orahovo 3. Crkva Sv. Mučenika Jevstatija 4. Manastir Donji Brčeli 5. Crkva Sv. Nikole 6. Crkva Sv. Ilije

U dijelu Obalnog područja (obuhvat PPPNOP) evidentirana su dobra sa potencijalnim kulturnim vrijednostima:

Arheološki lokaliteti	1. Tumul 1, Komarno 2. Tumul 2, Komarno 3. Tumul, Volujica 4. Tumul, Šušanj 5. Velja Mogila, Šušanj 6. Tumul 1, Lisice 7. Tumul 2, Lisice 8. Tumul 1, Dobre vode 9. Tumul 2, Dobre vode 10. Tumul, Glavoč, brčeli 11. Popova glavica, Čantići
------------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> 12. Zemljan, Ravinj 13. Tumul, Durakovići 14. Muratovića groblje, Čikmiri 15. Gradina (Lokalitet Vrh od grobovlja), Volujica 16. Crkva Sv. Stasija, Sustaš 17. Crkva Sv. Romana, Sutomore 18. Kula Đurišića, Boljevići 19. Austrougarsko utvrđenje, Spas, Kopac 20. Slovenska nekropola, Mjela 21. Gradina iznad kuća Brkanovića, Dobre vode 22. Ostaci crkve Sv. Gospođe, Dapčevići 23. Ostaci crkve Sv. Ćirka, Dapčevići 24. Ostaci crkve Sv. Spasa, Dapčevići 25. Ostaci crkve Sv. Nikole, Lišičići
Fortifikacioni objekti	Turska tvrđava, Tabija, Golo brdo, Sutomore
Infrastrukturni objekti	<ul style="list-style-type: none"> 1. Most stare pruge -Vijadukt Kalkavija, Zupci 2. Akvadukt, Stari Bar 3. Kadijina Česma, Strari Bar 4. Česma, Brbot 5. Česma sjeverozapadno od kulturnog dobra Stari grad Bar, Turči
Kulturno-istorijske cjeline	-
Kulturni pejzaži	Selo Gornja Brca, Sutomore
Memorijalni objekti	Spomen obilježje, Rena
Profani objekti	<ul style="list-style-type: none"> 1. Osnovna škola, Gluhi do 2. Stara škola, Mrkojevići, Pečurice 3. Hotel Korali, Sutomore 4. Dom revolucije, Barska ravnica 5. Dom kulture, Barska ravnica
Sakralni objekti	<ul style="list-style-type: none"> 1. Crkva Sv. Andrija, Dupilo 2. Crkva Sv. Arhandela Gavrila, Dupilo 3. Crkva Sv. Đorđa, Brijegje 4. Crkva Sv. Gospođe, Trnovo 5. Crkva Sv. Arhandela Mihaila, Gluhi do, Crmnica 6. Crkva Sv. Bogorodice, Gluhi do, Crmica 7. Crkva Sv. Jovana Krstitelja, Limljani, Crmnica 8. Crkva Sv. Petke, Limljani, Crmnica 9. Crkva Sv. Tome, Limljani, Crmnica 10. Crkva Sv. Nikole, Zebes, Boljevići 11. Crkva Sv. Nikole, Godinje 12. Crkva Sv. Nikole, Gornja Seoca 13. Crkva Sv. Jovana i Sv. Arhandela, Donja Seoca 14. Crkva Sv. Stefana, Mišići, Čanj 15. Crkva Sv. Petke, Sutomorsko polje 16. Crkva Sv. Marije, Sutomore 17. Crkva Sv. Nikole, Zupci 18. Crkva Sv. Petke, Tuđemili 19. Škanjevića Džamija, Stari Bar 20. Crkva Sv. Marka, Turčini 21. Barska Nadbiskupija, Stari Bar 22. Crkva Sv. Marije, Gretva 23. Ostaci crkve Sv. Spasa, Menke 24. Crkva Sv. Vita, Zapadno od Starog Bara

Mjere i pravila zaštite, uređenja i kulturološkog korišćenja nepokretnih kulturnih dobara (NKD)

GENERALNE MJERE ZAŠTITE

U procesu izrade Prostorno-urbanističkog plana opštine Bar, kao primarno, obavljeno je ugrađivanje sistema mjera i režima zaštite kulturnog nasljeđa u planski dokument, a radi zaštite, očuvanja i unaprjeđenja stanja kulturnog nasljeđa na teritoriji opštine.

Prilogom planskog dokumenta ***Smjernice za implementaciju i sprovođenje plana***, potrebno je, u skladu sa ovom Studijom, precizirati principe i posebne uslove, koji će se razraditi kroz planove nižeg reda.

Pritom, potrebno je poštovati osnovna konzervatorska načela, koji očuvanje svih kulturnih vrijednosti, prvenstveno obezbjeđuju kroz maksimalno očuvanje prvobitnog, odnosno stanja u vremenu uspostavljanja zaštite.

Ukoliko sa prilikom iskopa terena za izgradnju objekta, saobraćajnica i infrastrukture naiđe na arheološke ili druge nalaze, koji mogu biti kulturno dobro, obavezno je prekinuti radove, obavijestiti organ uprave nadležan za zaštitu kulturnih dobara, kako bi njihovi stručnjaci prikupili nalaze, odnosno izvršili neophodna istraživanja i druge radnje i aktivnosti (Članovi 87. i 88., Zakona o zaštiti kulturnih dobara („Službeni list CG“, 49/10). U tom slučaju, pravno ili fizičko lice koje neposredno izvodi radove, dužno je da prekine radove, obezbijedi nalazište, odnosno nalaze od eventualnog oštećenja, uništenja i od neovlašćenog pristupa drugih lica, sačuva otkrivene predmete na mjestu nalaženja u stanju u kojem su nađeni do dolaska ovlašćenih lica, odmah prijavi nalazište, odnosno nalaz Upravi za zaštitu kulturnih dobara, najbližoj javnoj ustanovi za zaštitu kulturnih dobara, organu uprave nadležnom za poslove policije i saopšti sve relevantne podatke u vezi sa mjestom i položajem nalaza u vrijeme otkrivanja i o okolnostima pod kojim su otkriveni.

Koncept zaštite

Koncept zaštite kulturnog nasljeđa, tog veoma važnog resursa za razvoj opštine Bar, podrazumjeva očuvanje, zaštitu i unaprjeđenje stanja naročito kulturnih dobara i njihove zaštićene okoline, koja predstavlja osnov za razvoj održivog turizma na području opštine. Realizaciju je moguće sprovesti kroz sljedeći koncept:

- očuvanje, zaštita i unaprjeđenje kulturnog nasljeđa, kao integralnog dijela savremenog društvenog, ekonomskog i urbanog razvoja;
- očuvanje, zaštita i unaprjeđenje nepokretnih kulturnih dobara i njihove zaštićene okoline;
- očuvanje, zaštita i unaprjeđenje „potencijalnih arheoloških lokaliteta, prostora sa izraženim ambijentalnim vrijednostima i njihove okoline, na području koje je obuhvaćeno planskim dokumentom“;
- očuvanje, zaštita i unaprjeđenje dobara sa kulturnim vrijednostima u kontekstu integralne prostorne zaštite;
- očuvanje ambijentalnih cjelina, sela i ostalih segmenata tradicionalne arhitekture;
- očuvanje, zaštita i unaprjeđenje „potencijalnih arheoloških lokaliteta, prostora sa izraženim ambijentalnim vrijednostima i njihove okoline, na području koje je obuhvaćeno planskim dokumentom“;
- kontinuirano praćenje stanja kulturnih dobara;
- očuvanje i obnova narušenog kulturnog pejzaža;
- koordinacija rada svih nadležnih službi, vezano za pitanja od značaja za zaštitu i očuvanje kulturnog nasljeđa;
- planovima nižeg reda, potrebno je izvršiti provjeru vrijednosti potencijalnih arheoloških lokaliteta, prostora sa izraženim ambijentalnim vrijednostima, kulturnih pejzaža, kao i dobara za koje se osnovano pretpostavlja da posjeduju kulturne vrijednosti, a kroz vršenje obavezujućih arheoloških istraživanja, te proučavanja ukupnog prostora. Dakle, sa aspekta zaštite, na ovim prostorima, potrebno je vršiti/izvršiti arheološka, arhitektonska i konzervatorska istraživanja, radi otkrivanja, identifikacije i dokumentovanja istraživanja, čiji će rezultati, opredijeliti oblike prostornih intervencija. S tim u vezi, nakon dobijenih rezultata istraživanja popisanih dobara, te analizom dokumentacione osnove, izvršiće se, u skladu sa prioritetima, proces valorizacije, a radi utvrđivanja njihovih kulturnih vrijednosti, u skladu sa Zakonom o zaštiti kulturnih dobara.

Ovako postavljenom koncepcijom, obezbjeđuju se elementarni uslovi za očuvanje, zaštitu i unaprjeđenje stanja sveukupnog kulturnog nasljeđa, sprovođenje procedura i mjera zaštite,

uz poštovanje integriteta i statusa kulturnih dobara, kako je to propisano Zakonom o zaštiti kulturnih dobara, na kojem je utemeljena sadržina ove Studije.

Takođe, na ovaj način podstiče se turistički i privredni razvoj opštine, i stvaraju preduslovi za sprovođenje koncepta održivog razvoja,

Opšte mjere i režim zaštite kulturnog naslijeđa

Pri izradi Prostorno-urbanističkog plana opštine Bar, potrebno je poštovati osnovna konzervatorska načela, koji očuvanje kulturnih vrijednosti, temelje na maksimalnom uvažavanju stanja u momentu uspostavljanja zaštite. U tom cilju, potrebno je u planovima nižeg reda zadržati planski kontinuitet, koji je postavljen kroz izradu planskih dokumenta višeg reda. Sve opšte mjere date ovom Studijom, biće definisane u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara, kroz procedure donošenja planova nižeg reda.

- Osim nepokretnim kulturnim dobrima, pažnju je potrebno posvetiti i ostalim segmentima nepokretnog naslijeđa: potencijalnim arheološkim lokalitetima, prostorima sa izraženim ambijentalnim vrijednostima, kulturnim pejzažima, dobrima za koje se osnovano pretpostavlja da posjeduju kulturne vrijednosti, evidentiranim objektima, kao i prostorima za koje se osnovano pretpostavlja da posjeduju vrijednosti kulturnog pejzaža.

- Posebnim priložima planskog dokumenta, potrebno je evidentirati, grafički i tekstualno obraditi nepokretna kulturna dobra i ostale segmente nepokretnog naslijeđa u obuhvatu Plana;

- Planerska i arhitektonska rješenja u područjima sa potencijalnim arheološkim lokalitetima, prostorima sa izraženim ambijentalnim vrijednostima, kulturnim pejzažima dobrima za koje se osnovano pretpostavlja da posjeduju kulturne vrijednosti, evidentiranim objektima, te prostorima za koje se osnovano pretpostavlja da posjeduju vrijednosti kulturnog pejzaža, potrebno je planirati tako, da su novi objekti u gabaritima i proporcijama prilagođeni postojećoj arhitekturi i ambijentalnim vrijednostima, a u arhitektonski izraz novih objekata potrebno je ugraditi vrijednosti tradicionalnog, odnosno zatečenog graditeljstva;

- Uređenje i korišćenje prostora je potrebno koncipirati uz aktivniju ulogu kulturnog naslijeđa, u smislu njegovog uključivanja u turističku ponudu, posebno onog segmenta koji je u tom smislu stekao određenu afirmaciju;

- Potrebno je težiti ka zadržavanju osnovne funkcije objekata i cjelina, uz upotrebu tradicionalnih detalja, koje je moguće primjeniti u izvornom obliku, ili ih stilizovati uz očuvanje njegovih osnovnih karakteristika. Za očuvanje vrijednosti tradicionalne arhitekture, optimalan postupak podrazumijeva zadržavanje ili tek nadgradnju osnovne funkcije, kada je u pitanju turistička ponuda;

- Očuvanje kulturnog naslijeđa treba sprovoditi kroz planirani, kontinuirani proces, uz maksimalno poštovanje načela, da svaki objekat zahtijeva specifične postupke i tretmane;

- Očekivanu pojačanu urbanizaciju u okviru postojećih ruralnih struktura, kao i prostora sa izraženim ambijentalnim vrijednostima, potrebno je kontrolisano planirati, uz predviđanje eventualne gradnje niže gustine i spratnosti u neposrednoj blizini, dok je u okruženju objekata za koje se osnovano pretpostavlja da posjeduju kulturne vrijednosti, potrebno planirati gradnju koja svojom pozicijom i gabaritima ni na koji način neće konkurisati prepoznatim kulturnim vrijednostima;

- U neposrednoj blizini nepokretnih kulturnih dobara nije poželjno planirati gradnju;

- Ukoliko se u procesu planiranja prostora u neposrednoj blizini kulturnih dobara iznimno predviđaju određene građevinske intervencije, potrebno je u prvom redu voditi računa o integritetu i autentičnosti kulturnih dobara, i posebnu pažnju posvetiti očuvanju vizura. U zaštićenoj okolini kulturnih dobara nije moguće planirati izgradnju objekata većih visina ili visoke gustine izgrađenosti, kao ni infrastrukturne objekte većih dimenzija;

- Posebno, skrećemo pažnju na proceduru koja za cilj ima zaštitu nalaza od arheološkog značaja u čitavoj zoni zahvata, a koja je propisana članom 87 Zakona o zaštiti kulturnih dobara, kao i na činjenicu, da je na prostorima koji su označeni kao potencijalni arheološki lokaliteti, prije početka svake gradnje, neophodno predvidjeti odgovarajuća istraživanja, kako bi se na osnovu rezultata istraživanja mogli propisati konzervatorski uslovi;

- U uslovima nove gradnje u granicama potencijalnih arheoloških lokaliteta i prostora sa izraženim ambijentalnim vrijednostima, te u vizuelnim i fizičkim kontaktnim zonama kulturnih dobara, gradnju je potrebno planirati na način poštovanja naslijeđenih kulturnih vrijednosti. Dakle, na ovim prostorima, potrebno je vršiti/izvršiti arheološka, arhitektonska i konzervatorska istraživanja.

- Potencijalni arheološki lokaliteti se zbog kulturnih, istorijskih i ambijentalnih vrijednosti, smatraju vrijednim prostorima i nakon izvršenih istraživačkih radova i pohranjivanja nalaza na drugom mjestu. Zbog toga, u procesu planiranja, ove prostore je potrebno tretirati sa posebnom pažnjom;
- Nadzemni infrastrukturni objekti (dalekovodi, stubovi mobilne telefonije, električni stubovi, telekomunikacijske antene....), ne smiju se postavljati na način kojim bi bile ugrožene istorijske, arhitektonske, umjetničke, estetske.... vrijednosti kulturnih dobara, potencijalnih arheoloških lokaliteta i prostora sa izraženim ambijentalnim vrijednostima. Izradu projektne dokumentacije, neophodno je sprovesti kroz proceduru aktivne saradnje sa Upravom za zaštitu kulturnih dobara u svim fazama;
- Obavezati vlasnike/držaoce/korisnike na brigu o kulturnim dobrima / tekuće održavanje, uz investiciono ulaganje, a shodno odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara (Sl. list Crne Gore br. 49/10);
- U što je moguće većem iznosu planirati finansijska sredstva u Budžetu opštine Bar za održavanje, finansijsko ulaganje i izradu projekata sanacije kulturnih dobara, kod kojih je prepoznata zapuštenost, nebriga i tendencija urušavanja;
- Sve intervencije na kulturnim dobrima i u zahvatu zaštićene okoline pojedinačnih nepokretnih kulturnih dobara, biće definišane konzervatorskim uslovima koje donosi Uprava za zaštitu kulturnih dobara;
- U uslovima u kojima se u zaštićenoj okolini kulturnog dobra već nalaze neodgovarajuće gradnje, potrebno je kroz koordinaciju i saradnju nadležnih subjekata, a shodno mjerama datim ovom Studijom, izraditi plan sanacije kulturnih dobara;
- Elemente kulturnog nasljeđa (tvrđave, ruralne cjeline, puteve i staze, sakralne i profane objekte, i dr.), a koji su sačuvani u tragu ili segmentno, moguće je obnoviti i revitalizovati, odnosno valorizovati u pravcu održivog korišćenja/razvoja, prenamjenom za savremenu funkciju, koja neće narušiti, već očuvati i unaprijediti izvor ne karakteristike i vrijednosti. Zato, ovakve aktivnosti podrazumijevaju aktivnu saradnju sa Upravom za zaštitu kulturnih dobara, u svim fazama izrade projektne dokumentacije;
- Podvodna kulturna baština u obuhvatu planskog dokumenta, štiti se u skladu sa aktuelnim domicilnim zakonodavstvom i odrednicama UNESCO konvencije o zaštiti podvodne kulturne baštine („Sl.list Crne Gore” 04/08);
- Podsticati razvoj selektivnih vidova turizma, a naročito kulturnog, zdravstvenog, ruralnog, eko, sportskog, i dr., kroz očuvanje, zaštitu i unaprjeđenje kulturnog nasljeđa, kao integralnog dijela savremenog društvenog, ekonomskog i urbanog razvoja;
- Posebnu pažnju u procesu planiranja i uređenja prostora, potrebno je posvetiti kulturnim pejzažima i prostorima sa izraženim ambijentalnim vrijednostima. Izgradnju na ovim prostorima potrebno je svesti na minimum, na način da se u najvećoj mogućoj mjeri poštuje konfignacija terena, planira izgrađenost manjih gustina uz obavezu očuvanja vizura;
- Sve intervencije u prostoru oko dijela bedema planirati isključivo na način koji neće narušiti vrijednosti koje su ocijenjene kao izuzetne i univerzalne, pa zbog toga predstavljaju osnovu za nominaciju ove lokacije na listu svjetske baštine UNESCO;
- U skladu sa Zakonom o zaštiti kulturnih dobara (Sl. list Crne Gore, br. 49/10), Planski dokument mora biti usklađen sa Studijom zaštite kulturnih dobara (tekstualni i grafički dio), o čemu će se kroz izdavanje Mišljenja, izjasniti Uprava za zaštitu kulturnih dobara.

Arheološki lokaliteti i rezervati

1. Opština Bar, u saradnji sa nacionalnim i lokalnim institucijama iz oblasti kulturne baštine, proizvoditi lokalne strategije zaštite i upravljanja arheološkim lokalitetima opštine (menadžment plan) i angažovati specijalizovane stručnjake iz oblasti menadžmenta u kulturnoj baštini.
2. Neophodno je da prije istraživanja nosioci aktivnosti (nacionalne i lokalne institucije i druga pravna i fizička lica) pribave prethodnu saglasnost od vlasnika odnosno držaoce kulturnog dobra.
3. Izraditi elaborate o valorizaciji evidentiranih lokaliteta
4. Izraditi elaborate o arheološkim i konzervatorskim istraživanjima u skladu sa uslovima propisanim Zakonom o zaštiti kulturnih dobara
5. Nakon istraživanja uspostaviti kontinuiranu zaštitu i održivu namjenu
6. Spriječiti sve neadekvatne i nestručne intervencije
7. U zoni kulturnih dobara i evidentiranih dobara nije dozvoljena gradnja koja može devalvirati naslijeđene kulturne vrijednosti ili ugroziti integritet ili vizuelni identitet evidentiranog dobra

8. U predloženoj zoni zaštite, eventualnu rekonstrukciju na osnovu rezultata istraživanja i dokumentacije o istorijskoj genezi postojanja ranijih objekata ili novu gradnju i druge aktivnosti, sprovesti u skladu sa konzervatorskim smjernicama izdatim od Uprave za zaštitu kulturnih dobara

9. Istraživanja sprovesti uz obezbjeđenje sredstava za sprovođenje konzervatorskih mjera otkrivenih arhitektonskih ostataka

10. Istraživanja sprovesti uz obezbjeđenje sredstava za sprovođenje hitnih konzervatorskih mjera pokretnih nalaza tokom istraživanja

11. U skladu sa zakonom nosilac odobrenja za istraživanje dužan je da u roku od godinu dana od isteka roka za vršenje istraživanja preda pokretne nalaze subjektu koji odredi Vlada.

12. U koordinaciji nadležnih državnih organa i lokalnih i nacionalnih institucija uspostaviti adekvatan menadžment lokalitetima i spriječiti sve neadekvatne i nestručne intervencije i čuvati ih od mogućih devastacija (vandalizama) i u periodu dok se ne steknu uslovi za istraživanja i konzervatorske radove

Fortifikacioni objekti

1. Podržavati koncept revitalizacije fortifikacija primjenom konzervatorskih mjera restauracije i rekonstrukcije na osnovu relevantne dokumentacije, a u enterijerima, zavisno od namjene, funkcionalnu adaptaciju

2. Planskom politikom koju prati stimulaturna zakonska regulativa može se dovesti do visokog stepena turističke valorizacije, posebno funkcionalnom adaptacijom unutrašnjosti objekata za kombinovane namjene različitih sadržaja, planskim unošenjem novih kulturoloških i sportskih sadržaja, aktiviranjem formi turizma kroz velnes u prirodi, planinarenje, pješačke staze, formalna i neformalna etnološka i ekološka istraživanja i sl., obogatiće se život lokalnog stanovništva i povećati angažovanje novih radnih mjesta i diversifikovati turistička ponuda

3. Pojedine fortifikacije obnavljati i funkcionalno adaptirati prenamjenom za smještaj muzeja lokalne zajednice, ateljea za konzervaciju pokretne kulturne baštine, radionica za njegovanje starih zanata, prostore za održavanje raznih skupova, kongresa, izložbi i slično

4. Pojedine fortifikacije prenamijeniti u jedinstvene autentične hotelsko – ugostiteljske objekte (po potrebi povezane žičarom sa obalom).

5. Neposredno okruženje objekata, uz minimalne intervencije, uređivati i koristiti kao vidikovce, izletišne destinacije za turiste i čvorne tačke niza turističkih, pješačkih i biciklističkih staza, paraglajdinga

6. Revitalizacijom fortifikacija postiže se i revitalizacija najbližih ruralnih cjelina, koje mogu biti pretvorene u atraktivna etno sela

7. Putem koncesija referentnom menadžmentu davati u zakup, uz precizno definisanje prava i obaveza svih zainteresovanih subjekata, u skladu sa zakonom

Infrastrukturni objekti

1. Održavati postojeće puteve i staze uključivanjem konzervatora i stručnjaka sa vještinama izvođenja starih tehnika načina zidanja u kamenu, bilo da su u pitanju putne obloge, međe, mostovi

2. Blagovremenom zaštitom i očuvanjem preostalih elemenata iz ove vrste graditeljskog nasljeđa, stvara se mogućnost kreiranja i privlačne turističke ponude i za domaće i inostrane posjetioce.

3. Kod rješavanja novih infrastrukturnih saobraćajnih rješenja, maksimalno pokušati sačuvati tradicionalne, pa ukoliko planirane trase novih saobraćajnica moraju koristiti postojeće maršute, sačuvati makar u fragmentima pojedine dionice, kao paralelne mogućnosti za korišćenje, posebno djelove suhozida

Kulturno - istorijske cjeline

1. Ažurirati izradu Menadžment plana kulturno - istorijske cjeline, kojim će biti postavljen mehanizam adekvatnog upravljanja u svim segmentima od značaja za zaštitu i unaprjeđenje stanja očuvanosti naslijeđenih urbanih matrica i graditeljske baštine, a posebno njihovih namjena kao multifunkcionalnih organizama.

2. Formirati lokalno upravljačko tijelo - agenciju za upravljanje starim gradom, angažovanjem specijalizovanih stručnjaka iz oblasti menadžmenta u kulturnoj baštini

3. Pristupiti izradi novog urbanističkog projekata starog grada i studije zaštite kulturnih dobara kojima će se detaljno propisati režim i mjere za zaštitu i unaprjeđenje stanja devalviranih kulturnih vrijednosti na objektima gdje su nestručno i nelegalno izvedeni radovi, kao i objektima na kojima nijesu sprovedeni konzervatorski radovi, prevashodno onima koji su od zemljotresa iz 1979. godine u ruševnom stanju i van upotrebe

4. Očuvati graditeljsko nasljeđe starog grada Bara, bez mogućnosti nove gradnje izuzev rekonstrukcije objekata u skladu sa relevantnom dokumentacijom o istorijskoj genezi urbanih matrica

5. Sve aktivnosti na objektima sprovoditi na osnovu konzervatorskih projekata sanacije, restauracije, funkcionalne adaptacije, usklađenim sa konzervatorskim uslovima Uprave za zaštitu kulturnih dobara.

6. U zaštićenoj okolini kulturno-istorijske cjeline gradnju novih objekata planirati u skladu sa konzervatorskim uslovima, vodeći računa da fi zički i vizuelno ne ugrožavaju naslijeđene kulturne vrijednosti

Kulturni pejzaži (ruralne i ambijentalne cjeline)

1. Za ove izuzetno značajne ruralne i ambijentalne cjeline, koje su ovom studijom zbog integracije naslijeđenih vrijednosti nastalih sadejstvom čovjeka i prirode predložene za zaštitu kao svojevrsni kulturni pejzaži, radi njihovog očuvanja na principima održivog korišćenja, koje kod najvećeg broja podrazumijeva revitalizaciju, primarno je uraditi Menadžment plan, kojima će biti postavljeni mehanizmi adekvatnog upravljanja u svim segmentima od značaja za zaštitu i unaprjeđenje stanja očuvanosti naslijeđenih matrica i graditeljske baštine, a posebno njihovih namjena na principima održivog korišćenja

2. Sve aktivnosti sprovoditi na osnovu konzervatorskih smjernica 3. Očuvati i unaprijediti ambijentalne vrijednosti ruralnih cjelina - putnu infrastrukturu, tip tradicionalnih kuća sa pomoćnim objektima, terasasta imanja, maslinjake, vinograde i ostale elemente tradicionalnog načina života

4. Ansamble tradicionalne arhitekture sa stambenim i pomoćnim zgradama obnoviti originalnim elementima uređenja dvorišta i vrtova, upotrebom tradicionalnih materijala i primjenom starih zanata

5. Unutar ovih prostora planirati nove gradnje kao interpolacije, koje volumenom, vizuelno i položajem ne ugrožavaju naslijeđenu matricu

6. Način gradnje i materijalizaciju novih objekata prilagoditi naslijeđenim vrijednostima tradicionalne graditeljske baštine, na način interpretacije tradicionalnih arhitektonskih elemenata, a ne kopiranja

7. Obnoviti postojeće puteve i staze primjenom lokalnih materijala i načina obrade potpornih zidova, a suhozide maksimalno revitalizovati

8. Za određene puteve ili staze, takođe je potrebno koristiti tradicionalne principe gradnje

9. Napomena: Ruralne cjeline koje izgradnjom novih objekata u posljednjih deceniju i po nijesu sačuvale ambijentalne vrijednosti kao cjeline, ovom studijom nijesu evidentirane za integralnu zaštitu, ali je neophodno aktivnosti na pojedinačno očuvanim objektima i graditeljskim kompleksima tradicionalne arhitekture sprovoditi u saradnji sa Upravom za zaštitu kulturnih dobara

10. Zbog evidentno izraženog problema nedostatka saobraćajne infrastrukture, neophodno je planirati i rješavati u saradnji multidisciplinarnih timova

11. Podržavati i podsticati razvoj ruralnog turizma

Memorijalni objekti

1. Neophodno je u svim dokumentima, projektima, publikacijama, fl ajerima i drugim promo materijalima i bibliografskim jedinicama promovisati značaj ove vrste kulturnih dobara, čime će se ublažiti negativan i destruktivan odnos pojedinaca prema spomen – obilježjima.

2. Za održavanje, čuvanje, kao i složenije restauratorske radove slijediti instrukcije ovog dokumenta date kod profanih objekata.

3. Izmjena, dorada, izmještanje, zamjena i uklanjanje sprovoditi po postupku propisanom za podizanje spomen-obilježja u skladu sa Zakonom o zaštiti kulturnih dobara i Zakonom o podizanju spomen obilježja

Profani objekti

1. Vršiti istraživanja izvorno zidanih objekata od kamena, najčešće od lokanog krečnjaka, kojima će se dati mogućnost kvalitetnog sagledavanja stilskohronološke geneze objekta, a posebno obrada pročeljih fasada, format kvadara i faktura vidnih površina, način uslojavanja i oblici spojnice, profi li okvira i prozora i dekorativne plastike za koju je najčešće korišćen kvalitetniji kamen, često iz inostranih majdana

2. Izbjegavati gruba mehanička sredstva prilikom čišćenja kamenih površina pjeskarenjem ili jakim čeličnim četkama

3. Čuvati stare spojnice i samo ih nanostiti na mjestima nedostajućih, primjenjujući stare recepture za njihovo spravljanje, kao i način nanošenja

4. Kod objekata sa kraja XIX i početka XX vijeka maksimalno čuvati originalne maltere ili primjenjivati nove na osnovu tradicionalne recepture
5. Za bojene slojeve fasade izbjegavati sintetičke boje, koristiti prirodne pigmente, posebno prilikom novih malterisanja, nanošenjem na svježi malter, čime se stvara kompaktna struktura i dugotrajnost bojenog sloja
6. Za otvore prozora i vrata koristiti kvalitetnu drvenu građu, a u zaštićenim prostorima u potpunosti izbjegavati PVC i druge savremene materijale
7. Za krovni pokrivač koristiti prirodne materijale karakteristične za područje (kanalicu, klis, šindru...)
8. U predloženoj zoni zaštite kulturnih dobara i evidentiranih dobara, eventualnu rekonstrukciju na osnovu rezultata istraživanja i dokumentacije o istorijskoj genezi postojanja ranijih objekata ili novu gradnju i druge aktivnosti, sprovoditi u skladu sa konzervatorskim uslovima, odnosno smjernicama izdatim od Uprave za zaštitu kulturnih dobara
9. Za evidentirane objekte arhitekture XX vijeka, sprovesti postupak valorizacije

Sakralni objekti

1. Vršiti detaljna istraživanja izvorno zidanih objekata od kamena (kao kod profanih).
2. Izbjegavati gruba mehanička sredstva prilikom čišćenja kamenih površina pjeskarenjem ili jakim čeličnim četkama
3. Čuvati stare spojnice i samo ih nanositi na mjestima nedostajućih, primjenjujući stare recepture za njihovo spravljanje, kao i način nanošenja
4. Za bojene slojeve fasade izbjegavati sintetičke boje, koristiti prirodne pigmente, posebno prilikom novih malterisanja, nanošenjem na svježi malter, čime se stvara kompaktna struktura i dugotrajnost bojenog sloja
5. U predloženoj zoni zaštite kulturnih dobara i evidentiranih dobara, eventualnu rekonstrukciju na osnovu rezultata istraživanja i dokumentacije o istorijskoj genezi postojanja ranijih objekata ili novu gradnju i druge aktivnosti, sprovoditi u skladu sa konzervatorskim uslovima, odnosno smjernicama izdatim od Uprave za zaštitu kulturnih dobara.
6. Kod sakralnih objekata kod kojih je analizom istorijske geneze utvrđeno da su u prošlosti bili duhovni centri određene lokalne zajednice ili šire regije, a radi revitalizacije njihove uloge u načinu života omogućiti rekonstrukciju i/ili novu gradnju u granicama kulturnih dobara i njihove zaštićene okoline i okruženju planirati kao interpolacije, u skladu sa konzervatorskim uslovima, vodeći računa da fi zički, volumenom i vizuelno ne ugrožavaju naslijeđene kulturne vrijednosti, već ih unaprjeđuju u cilju održivog korišćenja.
7. Unutar granica kulturnih dobara, njihove zaštićene okoline ili u neposrednom okruženju, izbjegavati repliciranje objekata i arhitektonskih elemenata i planirati gradnje kao interpolacije, koje volumenom, vizuelno i položajem ne ugrožavaju naslijeđenu matricu.
8. U predloženoj zoni zaštite kulturnih dobara i evidentiranih dobara, eventualnu rekonstrukciju na osnovu rezultata istraživanja i dokumentacije o istorijskoj genezi postojanja ranijih objekata ili novu gradnju i druge aktivnosti, sprovoditi u skladu sa konzervatorskim uslovima, odnosno smjernicama izdatim od Uprave za zaštitu kulturnih dobara.

A) Barska rivijera

Arheološka nalazišta Podvodni lokalitet uvale Bigovica biće detaljnije ispitan, obeležen i zaštićen od nelegalnog korišćenja, uz utvrđivanje posebnih zaštitnih uslova (po odgovarajućem projektu). Praistorijska nekropola Velja mogila iznad manastira Ratac biće sačuvana u autentičnom, zaštićenom okruženju reljefa i zelenila, uz uređenje pešačkog pristupa (po urbanističkom projektu). Nepokretni nalazi u okolini Starog Bara, trikonhosa u Topolici i utvrđenja Nehaj i Tabija kod Sutomora, po otkrivanju će se urediti za prezentaciju posetiocima.

Urbane celine Tvrđava Starog Bara štitiće se pretežno konzervacijom i uređenjem, uz moguće delimične rekonstrukcije, posebno zbog osiguranja stabilnosti, uz dalja arheološka istraživanja. U gradu Stari Bar unutar tvrđave nastaviće se sa konzervacijom i rekonstrukcijom objekata po redosledu njihovog kulturološkog značaja i ugroženosti. Obnovljeni objekti spomenika kulture urediće se za prezentaciju, uz uvođenje prikladnih kulturnih funkcija (izložbene postavke arheoloških nalaza, foto i druge dokumentacije, modela rekonstrukcije objekata, koncerata, recitala i dr.), a u drugim obnovljenim objektima biće organizovani stari zanati, arhaični ugostiteljski, trgovinski i drugi sadržaji. Objekti i prostori eksterijera

koji se ne rekonstruišu (ili dok se ne rekonstruišu) biće uređeni kao arheološki park, sa letnjom pozornicom, pešačkim stazama i odmorištima, autohtonom hortikulturom i dr., uz obezbeđivanje uslova za etapna arheološka istraživanja. U Podgrađu Starog Bara biće sprovedene mere zaštite, posebno u staroj čaršiji. Na osnovu detaljnijih istraživanja, u saradnji sa nadležnom službom zaštite, staroj čaršiji će biti vraćen autentični kameni pločnik sa pragovima, utvrdiće se detaljni urbanističko-tehnički uslovi dogradnje i rekonstrukcije objekata, uz mogućnost promene njihove namene, ali uz maksimalno očuvanje starih arhitektonskih elemenata u pogledu volumena, spratnosti, materijala, fasadnih otvora, krovova i dr. Kod rekonstrukcije i izgradnje u ostalim delovima Podgrađa, kompromisno će se, od slučaja do slučaja, usklađivati potrebe stanovnika i zahtevi zaštite (na osnovu studija lokacije). Zapadno od čaršije izgradiće se obilazna kolska saobraćajnica u zelenom koridoru do parkinga ispod ulaza u tvrđavu, uz zabranu izgradnje objekata u ovom koridoru. U celom Podgrađu etapno će se obezbeđivati uslovi za nova arheološka istraživanja (zavisno od dinamike obezbeđivanja sredstava i rešavanja imovinsko-pravnih odnosa), kao i stalni nadzor tokom izgradnje i rekonstrukcije. Rekonstrukcija, izgradnja i uređenje celine tvrđave, grada Starog Bara unutar tvrđave i Podgrađa vršiće se na osnovu jedinstvenog detaljnog urbanističkog plana, a za grad sa tvrđavom i staru čaršiju Podgrađa uradiće se posebni programi zaštite, razvoja i korišćenja, kao i odgovarajući urbanistički projekti.

Sakralni objekti Kod ostataka trikonhalne crkve na Topolici rešiće se problem odvodnjavanja i obezbediti uslovi za nova istraživanja i prezentaciju nalaza (na osnovu urbanističkog projekta). Kod sakralnih objekata i njihovih ostataka, glavna pažnja usmeriće se na konzervatorske i druge radove na manastiru Ratac, crkvi Sv. Dimitrija na Nehaju, crkvi Sv. Katarine u Ravnju/Pečurice i Skanjevića džamiji (prema urbanističkim projektima). Kod ostalih sakralnih objekata pažnja će biti posvećena održavanju objekata i uređenju njihovih zaštićenih okolina (putni prilazi, osnovne komunalije, zelenilo, ograde i dr.).

Fortifikacije Utvrđenje Nehaj kod Sutomora biće konzervirano, a nesakralni objekti unutar njega uređeni za prezentaciju kompleksa (sa izložbom nalaza, modela rekonstrukcije i dr.), uz izgradnju pristupa pogodnom pešačkom stazom (perspektivno vučnom uspinjačom na šinama), na osnovu urbanističkog projekta. Prostor u okolini utvrđenja štitiće se kao perspektivno arheološko nalazište. Utvrđenje Tabija na Golom brdu kod Sutomora biće uređeno po urbanističkom projektu kao vidikovac sa pešačkim pristupom, uz zabranu gradnje na padinama brda prema Sutomoru pre kompletnog arheološkog istraživanja. Do ostalih utvrđenja obezbediće se pešački pristupi i elementarno naturalno uređenje objekata.

Rezidencijalni kompleks, spomenici, spomen obeležja i znamenita mesta Autentičnost dvorskog kompleksa na Topolici biće zaštićena adekvatnim tehničkim merama, uz zaštitu njegovog bližeg okruženja zelenilom i režimom izgradnje u neposrednom okruženju (objekti niže spratnosti, sa užom stranom prema moru i sl.) po urbanističkom projektu. Spomenik oslobođiocima Bara i drugi spomenici biće sanirani i uređeni sa pešačkim prilazima i zelenilom. Perspektivna znamenita mesta biće uređena za masovnija okupljanja, sa kolskim pristupima i parkinzima (po studiji lokacije ili urbanističkom projektu).

Privredni i infrastrukturni objekti Zgrada Monopola duvana biće očuvana u funkciji prezentacije istorije Luke Bar, a objekti upravne zgrade Monopola, stare električne centrale i zatvora biće zaštićeni i uređeni u funkciji zgrade Monopola duvana, na osnovu urbanističkog projekta ovog kompleksa. Perspektivno zaštićeni objekti starih mlinova u Brci iznad Sutomora i drugim selima obnoviće se pretežno u turističkoj funkciji. Deonica perspektivno zaštićene trase i objekata stare uskokolosečne pruge Bar – Virpazar štitiće se do obnove ove pruge sa polaznom stanicom u Sustašu.

Ruralno nasleđe Nasleđe starog sela Brca štitiće se kao autentično naselje sa vilama i drugim objektima, uz adaptaciju za privođenje nameni turističkog smeštaja, bez promene eksterne arhitekture, po urbanističkim projektima.

Ambijentalno-predeone vrednosti Okruženje Starog Bara i Podgrađa čuvaće se kao autentičan prirodno-kulturni predeo, nalik nekadašnjoj okolini ove urbane celine, sa negovanjem maslinjaka i drugog autentičnog zelenila (po planu predela). Okruženje starog Sutomora i starog sela Brca štitiće se negovanjem autohtonog zelenila i režimom okolne izgradnje (po planu predela).

B) Srednje brdsko-planinsko područje opštine

Sakralni objekti Kod zaštićenih manastira u D. i G. Brčelima i crkava u Tomićima i V. Mikulićima, kao i kod perspektivnih sakralnih objekata za zaštitu, pažnja će biti posvećena održavanju objekata i elementarnom uređenju njihovih zaštićenih okolina (putni prilaz, komunalije, zelenilo i dr.)

Fortifikacije Do utvrđenja perspektivnih za zaštitu obezbediće se najmanje pešački pristup i elementarno prirodno uređenje.

Spomenici, spomen obeležja i znamenita mesta Spomenici i znamenita mesta perspektivni za zaštitu biće uređeni najmanje sa pešačkim pristupom i elementarnim prirodnim elementima.

Privredni i infrastrukturni objekti Objekti antičkih bunara kod sela Pinčići i Pastirev bunar na Bijeloj skali biće konzervirani, po mogućstvu obnovljeni i prirodno uređeni kao objekti vodosnabdevanja i motivi itinerera na planiranim planinarskim stazama. Stari antički put od Bijele skale prema Livarima biće konzerviran na najočuvanijim segmentima, a njegovom trasom vodiće planirana planinarska staza. Deonica trase i objekti stare uskokolosečne pruge Bar – Virpazar perspektivni za zaštitu štitiće se do obnove ove pruge.

Ruralno nasleđe Nasleđe planinskih sela štitiće se očuvanjem i obnovom autentičnih ambijenata i objekata, prvenstveno u turističkoj funkciji (na osnovu urbanističkih projekata i studija lokacije).

C) Područje Skadarskog jezera

Arheološka nalazišta Praistorijske gradine Mali Besac kod Virpazara i Gradište kod Livara, antička nekropola Kuti kod Godinja i srednjovekovna nekropola Mijeje kod Virpazara biće konzervirane, a njihovi građevinski delovi pogodni za prezentaciju uređeni i stavljeni u funkciju (na osnovu urbanističkih projekata).

Urbane celine Stari Virpazar u okviru NP biće stavljen pod režim zaštite urbane celine, uz izmeštanje pruge. Za ostrvsko jezgro naselja biće urađen novi/revidovan postojeći urbanistički projekt sa utvrđenim urbanističko-tehničkim uslovima rekonstrukcije i dogradnje u duhu tradicionalne arhitekture i ambijenata ovog prostora. Planirana izgradnja novog pristaništa, marine, centra sportova na vodi i jugoistočnog kopnenog dela naselja biće usklađena sa vrednostima ostrvskog jezgra, a Novi Virpazar (van područja NP) će od njega biti odvojen tamponom autohtonog zelenila.

Sakralni objekti Kod zaštićenih manastira Prečista Krajinska, Starčevo, Beška, Moračnik i Orahovo, kod zaštićenih crkava u Sotonićima, kao i kod perspektivno zaštićenih crkava i džamija, pažnja će biti posvećena konzervaciji i održavanju objekata i uređenju njihovih zaštićenih okolina (putni i plovni prilazi, komunalije, zelenilo i dr.), na osnovu urbanističkih projekata.

Fortifikacije Utvrđenje Besac u okviru NP biće konzervirano i uređeno, uz obezbeđivanje pešačkog pristupa, za prezentaciju u okviru kulturno-turističke ponude Starog Virpazara (po urbanističkom projektu). Ostrvska utvrđenja Starčevo, Beška, Moračnik, Grmožur i Tophala u okviru NP biće konzervirana i prirodno uređena, uz obezbeđivanje kontrolisanih plovnih pristupa posetilaca (po urbanističkim projektima), čime će delimično biti ograničene funkcije ostrva kao prirodnih dobara.

Spomenici, spomen obeležja i znamenita mesta Evidentirani i perspektivni za zaštitu spomenici i spomen obeležja biće uređeni sa pešačkim pristupom i naturalnim elementima, a znamenita mesta i sa uslovima za masovnija okupljanja, sa kolskim pristupom i parkingom (po urbanističkim projektima).

Privredni i infrastrukturni objekti Stari bunar u Ostrosu biće naturalno uređen za prezentaciju posetiocima, a antički bunari u Gornjim Šestanima uređiće se u funkciji planiranog turističkog naselja i sportsko-rekreativnog centra Gornji Šestani. Objekti starih pristana u Brodu/Krnjice i Ckla biće zaštićeni pretežno u autentičnim oblicima, uz usklađenu dogradnju novih delova za potrebe plovidbe (po urbanističkim projektima). Očuvaniji objekti vinarskih podruma biće restaurirani i aktivirani shodno dinamici ukupnog, turističkog i vinogradarskog razvoja ovog područja. Očuvani mlinovi i guvna obnoviće se pretežno u turističkoj funkciji. Deonica trase i objekti stare uskokolosečne pruge Bar – Virpazar perspektivni za zaštitu štitiće se do obnove ove pruge (sa stanicom u Novom Virpazaru).

Ruralno nasleđe Nasleđe sela Godinje i drugih sela i zaseoka/ribarskih naselja u zoni II kategorije vrednosti NP štitiće se u izvornom stanju, uz zadržavanje eksternih obeležja stare arhitekture (volumen, spratnost, materijali, krov), sa mogućom unutrašnjom transformacijom objekata (zbog promene namene, komunalnog opremanja i dr.). Kod D. Murića biće dozvoljena i novogradnja kolektivnog turističkog smeštaja (apartmana i pansiona) po uzoru na staru arhitekturu, uz saglasnost nadležnih službi zaštite i NP. U cilju zaštite ruralnog nasleđa, treba korigovati granicu NP tako da se u NP uključe cele površine naselja koja su sada presečena granicom NP (D. Krnjice, Dračevica-istočni deo, D. Murići, Bes i Bobovište). Za naselja će se raditi detaljni urbanistički planovi i urbanistički projekti. Nasleđe sela u zaštitnoj zoni NP štitiće se prvenstveno u starim jezgrima naselja, restauracijom starih zgrada, uz kontrolisanu izgradnju ostalih delova sela, prilagođenu tradicionalnoj arhitekturi (po urbanističkim projektima i studijama lokacije).

Ambijentalno-predeone vrednosti Prirodno-kulturni ambijenti i predeli u zoni I kategorije vrednosti NP – na obalnoj liniji i svim ostrvima Krajinskog arhipelaga, rigorozno će se štititi kao deo temeljnih vrednosti NP, sa građevinskim aktivnostima samo u funkciji održavanja spomenika kulture i postojećih ribarskih zaseoka, po odredbama nadležnih službi zaštite, uz očuvanje i negu autohtone vegetacije, po planovima predela. Ambijenti i predeli u zoni II kategorije vrednosti NP – neposredno okruženje Starog Virpazara i svih priobalnih naselja, štitiće se u sklopu prirodno-kulturnog predela obalnog pojasa jezera, uz negovanje autohtonog zelenila, po planovima predela.

VII.4 Zaštita i uređenje predjela

U skladu sa PPPN za obalno područje Crne Gore, planskim rešenjem u okviru PUP-a predviđeni su očuvanje i unapređenje zaštićenih i evidentiranih prirodnih dobara i prirodnih vrednosti, integrisanje kulturnog nasleđa u prepoznatljive okvire predjela i integralna zaštita tzv. kulturnog predjela.

Opšte mere zaštite predjela S obzirom na opterećenost prostora savremenim zahtevima razvoja, osnovna strategija odnosa prema predjelu treba da omogući očuvanje i zaštitu predjela uz nužno sadejstvo sa ekonomskim aktivnostima koje neće ugroziti osnovni karakter predjela. To podrazumeva sledeće aktivnosti:

- razvijanje integrativne zaštite prirodnog i kulturnog nasleđa i upravljanje njime, kao regeneratorskog turističkog i šireg ekonomskog razvoja, odnosno održivog razvoja čitavog područja;
- zaštita područja visokog stepena očuvanosti u najvećoj meri od trajnog narušavanja ljudskim delovanjem;

- zaštita prirodnih dobara i kulturne baštine i njihovo aktiviranje i uređenje u turističke svrhe;
- korišćenje očuvanih prostora uz minimum intervencija i maksimalno očuvanje prirodnog pejzaža;
- zaštita prostornih celina sa specifičnim kulturnim nasleđem;
- racionalnije korišćenje već zauzetog prostora, uz što manje zauzimanje novih prostora;
- zabrana izgradnje objekata čije funkcionisanje zagađuje sredinu;
- izgradnja puteva prilagođenih karakteristikama terena i uklopljenih u predio;
- očuvanje vrednih grupacija vegetacije, naročito uz saobraćajnice i šetališta;
- smanjivanje negativnog uticaja velikih infrasturkturnih objekata kroz očuvanje postojećih šuma, podizanje zaštitnih šumskih pojaseva od autohtonih vrsta, principijelno projektovanje kosina u odnosu na kategoriju i nagib terena i njihovo ozelenjavanje, kao i kroz rekonstrukciju i pejzažno uređenje infrastrukturnih koridora;
- uspostavljanje ekološki optimalnog odnosa između turističko-rekreativnih zona, šuma, pašnjaka i livada, koji će odgovarati karakteru predjela;
- usklađivanje pejzažnog uređenje slobodnih površina turističkih kompleksa sa karakterom predjela, kako ekološkim tako i ambijentalnim, kroz očuvanje i unaprijeđenje dominantnih strukturnih elemenata prostora/lokacije (reljef, vegetacija, stvorene strukture) i upotrebu autohtonih biljnih vrsta (min 90%) i materijala;
- trasiranje žičara sa minimalnim prosecanjem šume, uz maksimalno prilagođavanje terenskim prilikama, uklapanje u predio i obaveznu obnovu oštećenog biljnog pokrivača na trasama;
- revitalizacija ruralnog predjela, naročito njihovih autentičnih tradicionalnih ambijentalnih celina u cilju zaštite i očuvanje prirodnih i izgrađenih repera i simbola;
- zadržavanje tradicionalnih arhitektonskih i urbanističkih rješenja kao delova autohtonog kulturnog pejzaža;
- zaštita i revitalizacija vodenih ekosistema, hidroloških objekata i pojava (reke, potoci, izvori);
- očuvanje prirodnih granica šumskih kompleksa;
- zabrana korišćenja invazivnih biljnih vrsta;
- mapiranje i promocija vrednih endemičnih i retkih/ugroženih vrsta;
- zaštita važnih biokoridora;
- gazdovanje šumama u skladu sa odgovarajućim planovima upravljanja šumama, zasnovanim na načelima održivog razvoja i očuvanja biološke raznovrsnosti, prirodnog sastava, strukture i funkcije šumskih ekosistema;
- zaštita i poboljšanje stanja šumskog pokrivača kroz smanjeni obim seče i pažljivo negovanje postojećih šumskih sastojina, fragmentiranih šumaraka (zabrana, grupacija, drvoreda i koridora) i pojaseva drvenastog rastinja, kao i pošumljavanje sa povezivanjem usitnjenih šumskih površina;
- rekonstrukcija veštački podignutih šumskih degradiranih sastojina;
- zadržavanje tradicionalnog načina poljoprivredne proizvodnje od značaja za zaštitu tradicionalnog kulturnog predjela;
- saniranje erozije primjenom bioloških mera, uz upotrebu autohtonih biljnih vrsta;
- sanacija postojećeg stanja degradiranih delova prostora.
- razvoj planinarenja i biciklizma,
- uključivanje lokalne zajednice,
- jačanje lokalne i institucionalne okvire za zaštitu i praćenje kvaliteta životne sredine I stanja predjela.

Zaštita predjela obuhvata čitav niz planskih mera kojim se deluje u pravcu očuvanja, unapređivanja i sprečavanja devastacije prirodnih odlika predjela. U tom smislu, kao prioritetna i osnovna mera ističe se utvrđivanje zona sa odgovarajućim režimima zaštite, gde će se štititi njihove osnovne prirodne i kulturne vrednosti, a time i predio. Kod planiranja upravljanja područjem neophodno je utvrditi odgovarajući ekološki model, sprečiti znatnije izmene pejzažnih/predionih vrednosti, tj. težiti ka zadržavanju autentičnih odlika predjela, a budući privredni i turistički razvoj bazirati na principima održivog razvoja.

Optimizacija namene prostora Za pojedina područja koja su kroz karakterizaciju, vrednovanje i ranjivost predjela utvrđena kao integralno važna, veoma je bitno usaglasiti planiranu namenu sa stvarnim stanjem i konfliktima koji se javljaju na terenu. Potrebno je preispitati mogućnosti smanjena neizgrađenog građevinskog područja, ili pokušati da se nađe odgovarajući model, kojim bi se, smanjenjem zauzetosti prostora pod objektima i davanjem prednosti prirodnim i poluprirodnim predjelima (tj. povećanjem procenta ozelenjenosti unutar parcela), ublažio negativan uticaj buduće gradnje na predmetnim lokacijama.

Mjere suzbijanja poplava Osim mjera za rano upozoravanje od poplava i zaštite od poplava priobalja velikih rijeka hidrograđevinskim objektima, veoma važan segment zaštite je i planiranje zaštitnih zelenih pojaseva i dovoljan odmak poljoprivredne djelatnosti od same rijeke. Sadržaj duž obala rijeka formira se radi umanjenja isparavanja vode, zaštite vodotoka od zagađenja, učvršćivanja obala, padina i dr. Među mnogim faktorima koji utiču na protok poseban značaj ima vodozaštitna vegetacija. Pomenute mjere je neophodno preduzeti u priobalju rijeke Bojane u dijelu gdje se korito direktno graniči sa poljoprivrednim zemljištem.

Mjere za uređenje zemljišnog pojasa duž saobraćajnica Osnovno načelo koje važi pri oblikovanju zelenih površina je, da put i zaštitni pojas uz njega stvaraju kulturni pejzaž. Uređenjem treba postići da put sa svojim zemljišnim pojasom ne djeluje kao strano telo i da posmatrač stekne utisak kao da se put oduvijek nalazi u tom prostoru kao njegov sastavni dio. Pejzažno uređenje zemljišnog pojasa prilagođava se karakteru okolnog pejzaža. Na područjima pojedinačnih tipova pejzaža, i oblikovanje i uređivanje prostora moraju biti takvi da „uhvate“ duh prostora.

Zelene cezure Cezure, tj. zeleni koridori predstavljaju neizostavan element prostornog planiranja i oblikovanja predjela. Ostavljanjem cezura između građevinskih područja omogućava se prirodno povezivanje obale i zaleđa, Osim vizuelnih kvaliteta područja, na ovaj način se omogućava i stvaranje koridora za očuvanje biodiverziteta. Cezure na pojedinim lokacijama ne isključuju u potpunosti izgradnju kao režim korišćenja zemljišta, ali uz minimalni stepen zauzetosti prostora pod objektima u odnosu na slobodne zelene površine i prirodnu vegetaciju.

Zaštita agrikulturnog predjela Za plansko područje je karakterističan poseban tip predjela koji obuhvata naselja sa tradicionalnom poljoprivredom u poljima i na terasama. Ovaj tip predjela daje poseban identitet obalnom prostoru i kao takvog ga treba sačuvati i unaprediti, a tamo gde je zapušten obnoviti. To su specifična poljoprivredna područja, značajna za očuvanje kulturnog predjela stvorenog razvojem tradicionalne poljoprivrede, čije je održanje moguće jedino primenom poljoprivrednih podsticajnih mera. Na osnovu tih mera bila bi moguća revitalizacija ovih područja sa ponovnim pokretanjem poljoprivredne proizvodnje (mlečni i mesni proizvodi, pčelarstvo, maslinjaci, agrumi i sl.). Ukoliko ove mere izostanu, napuštene poljoprivredne površine (njive, pašnjaci, livade) biće i dalje izložene sukcesivnim procesima obrastanja šumskom vegetacijom, čime se predjeli menjaju i gube identitet.

Obnova ovih poljoprivrednih površina može da bude od zanačaja i za razvoj turizma, posebno seoskog. Revitalizacijom tipova poljoprivrednih predjela očuvale bi se njihova strukturalna obeležja, koja, na osnovu voje unikatnosti, zaslužuju da budu vrednovana na nacionalnom i internacionalnom nivou. Tipove predjela sa najistaknutijim vizuelnim kvalitetom treba zaštititi od propadanja i devastacije. Ovakvi prostori mogu da postanu atraktivni za uključivanje u turističku ponudu putem domaće radinosti u smeštaju i komplementanim proizvodima za neposredan plasman turistima (tradicionalne hrane i pića, proizvodnja etnoznanstva i dr.).

Na lokacijama predviđenim za izgradnju zabranjena je seča maslina, odnosno gde se utvrdi prisustvo masline, neophodno je, ukoliko je to moguće, u saradnji sa nadležnim javnim preduzećem, izvršiti njeno presađivanje u okviru iste urbanističke parcele, ili na drugoj lokaciji. U slučaju da je uklanjanje neophodno, primeniće se kompenzacione mere – za svaku posečenu maslinu, na istoj urbanističkoj parceli treba zasaditi najmanje jednu novu maslinu. Takođe, posebnu pažnju treba posvetiti i očuvanju živica kao prepoznatljivog predionog elementa.

Zaštita predionih vrednosti i kulturne baštine Odnos prema predionim vrednostima i kulturnoj baštini zahteva uspostavljanje celovite zaštite predjela i dobara graditeljske baštine u izvornom stanju (uz saniranje neprimerene izgradnje u zaštićenim gradskim jezgrama i na ruralnom području, određivanje kontaktnih područja dobara graditeljske baštine i smernica za njihovu izgradnju).

Mere zaštite kulturnog pejzaža odnose se u prvom redu na rekognosciranje, evidenciju i analizu zatečenog stanja. Zadržavanje tradicionalnih arhitektonskih rešenja kao delova autohtonog kulturnog predjela je veoma važno.

U svakoj od postojećih i planiranih kategorija zaštite treba detaljnim studijama predjela ustanoviti stepen degradiranosti (ako ga ima), i shodno tome preduzeti određene mere zaštite. Potrebno je održavati i obnavljati prirodni i građeni prostor kao prostorno-ekološku, turističku i kulturnu celinu, kao i sačuvati vizure na autentične lokacije kulturnih pejzaža, od značaja za razvoj kulturnog turizma.

Planom predjela se predviđa izrada detaljne studije predjela i studije zaštite za sve površine koje su planom utvrđene kao izuzetno vredne. Detaljnom studijom predjela mogu se dati smjernice za granicu zaštitnog prostora (tradicionalnog autentičnog ambijenta oko nepokretnog kulturnog dobra, koji je od neposrednog značaja za njegovo postojanje, zaštitu, korišćenje, izgled, očuvanje i istraživanje istorijskog konteksta dobra), kao i smjernice za zaštitnu ili "buffer" zonu (prostor izvan granica zaštićenog kulturnog dobra koji se određuje radi sprečavanje negativnog uticaja na zaštićeno dobro).

Zaštita i unapređenje zelenih i slobodnih površina u urbanim i semiurbanim naseljima Postojeći parkovi, trgovi, šetališta, ostale javne zelene i slobodne površine dragoceni su prostori koje treba sačuvati u zatečenim granicama i svakako unaprediti, uz njihovo povezivanje sa postojećim vangradskim zelenilom.

Sanacija Sanacija se odnosi na lokalitete koji su degradirani. Nakon završetka eksploatacije prostora neophodno je napraviti plan njegove rekultivacije. Rekultivacija se, u zavisnosti od lokacije i vrste eksploatacije, može dovesti u stanje funkcionalnosti nasipanjem plodnog supstrata i ozelenjavanjem, kao i kreiranjem nekih drugačijih namena, pa čak i planiranjem odgovarajuće gradnje.

VII. 5. Mjere zaštite od interesa za odbranu zemlje na području naselja i zaštite od elementarnih nepogoda i tehničko-tehnoloških akcidenata

Mjere zaštite od elementarnih nepogoda i tehničko-tehnoloških akcidenata

Koncepcija zaštite i upravljanja polazi od činjenice da je na svim nivoima i u svim fazama planiranja potrebno definisati prihvatljiv nivo rizika od prirodnih nepogoda i tehnoloških udesa. Sistemom preventivnih, organizacionih i drugih mera i instrumenata interveniše se u cilju sprečavanja nastanka rizika od prirodnih nepogoda i tehnoloških udesa, odnosno smanjivanja posledica na prihvatljiv nivo.

Da bi se mogla izvršiti pravilna procena stepena povredljivosti prostora, odnosno ograničenja za njegovo korišćenje, potrebno je izraditi odgovarajuće katastre ugroženosti prostora od prirodnih nepogoda, odnosno izraditi odgovarajući informacioni sistem o prostoru. Na osnovu saznanja i istraživanja, definisali bi se objekti i zone mogućih rizika, verovatnoća pojavljivanja i obim posledica i na osnovu toga utvrdili planovi i prioriteti zaštite.

Do sada u praksi nije jasno definisana politika zaštite od prirodnih nepogoda, već se ovaj problem rešavao ili kroz sektorske studije za pojedine vrste nepogoda, ili kao sastavni deo raznih planskih dokumenata. Zbog toga je u narednom periodu neophodno razvijati sistem integralne zaštite od prirodnih nepogoda i tehnoloških udesa, koja bi, uz odgovarajuće planske i druge potrebne mere i instrumente, morala da bude podržana adekvatnom zakonskom, prostorno-planskom, urbanističkom i tehničkom regulativom, naročito u vezi sa politikom korišćenja zemljišta, izgradnje objekata, tehničke i socijalne infrastrukture.

Efikasna ugradnja mera zaštite sa naglašenim preventivnim karakterom ima za cilj zaštitu i smanjenje posledica od prirodnih nepogoda, tehnoloških udesa i ratnih razaranja. Ugradnjom mera koje nude veći stepen zaštite ne ograničavaju se namene i zadovoljenje mirnodopskih funkcija naselja, a obezbeđuje se smanjenje njihove

povredljivosti, uz mogućnosti brže revitalizacije funkcija svih sadržaja nužnih za život i rad, odnosno za odbranu i zaštitu. Efikasnim planiranjem preventivnih mera zaštite znatno se utiče na smanjenje operativnih mera zaštite, posebno na smanjenje obaveza i potreba organizovanih snaga civilne zaštite, a samim tim i na smanjenje znatnih materijalnih ulaganja. Važnije mjere civilne zaštite, koje proizilaze iz zakonske regulative su: (a) planiranje izgradnje skloništa, (b) evakuacija i zbrinjavanje stanovništva, (c) RHB zaštita, (d) zaštita i spasavanje od požara, (e) zaštita od eksplozija, (f) asanacija terena, (g) zaštita od ruševina i (h) maskiranje.

Skloništa Obaveza izgradnje skloništa proizilazi iz Zakona o odbrani. Skloništa su klasifikovana u okviru tri vrste i to: pojačane zaštite, osnovne zaštite i dopunske zaštite. Pored ovih, u individualnim stambenim zgradama grade se porodična skloništa. Na teritoriji opštine potrebno je graditi skloništa dopunske zaštite otpornosti od 50 do 100 kPa nadpritiska. Porodična skloništa su otpornosti do 50 kPa i površine do 14 m². Osnovni princip je da su porodična skloništa dvonamenska, tako da se pored svoje osnovne namene u ratu koriste u miru kao ostave za razne porodične potrebe, ili kao prostorije za obavljanje određenih djelatnosti. Urbanističko-tehnički uslovi izgradnje skloništa (potrebe sklonišnog prostora, vrsta skloništa, kapacitet, otpornost, mikrolokacija, mirnodopska namjena, položaj u odnosu na površinu tla – ukopana ili poluukopana) utvrđuju se generalnim i detaljnim planovima.

Evakuacija se u skladu sa procenom svake opštine sprovodi premeštanjem stanovništva iz više ugroženih područja u područje sa manjim stepenom ugroženosti, pogodno za bezbedniji produženi boravak. Detaljnim planovima određuju se povoljna mjesta okupljanja stanovništva, propusna moć i vrsta saobraćajnica koje će koristiti za pravce kretanja. U okviru uređenja prostora u mestima prihvata i zbrinjavanja nužno je obezbediti objekte za smeštaj stanovništva, koji se u miru koriste za turističko-ugostiteljske i druge potrebe, komunalnu infrastrukturu i druge sadržaje.

RHB zaštita ima za cilj da, u slučaju primene sredstava za masovno uništavanje, obezbedi prvenstveno preživljavanje ljudi, a zatim stvaranje relativno podnošljivih uslova za život, rad i otpor. Pored opasnosti od RHB oružja, u slučaju rata čovečanstvu svakodnevno prete opasnosti od havarija i akcidentnih situacija pri skladištenju i transportu opasnih materija. Osim operativnim i organizacionim pripremama, zaštita od ovih opasnosti realizuje se i preko preventivnih mera koje se sprovode kroz uređenje prostora – teritorije i ličnim i kolektivnim sredstvima za zaštitu stanovništva od RHB agenasa. U okviru detaljnih urbanističkih planova potrebno je utvrditi konkretne mikrolokacije za dekontaminacione stanice u okviru objekata sa sopstvenim izvorima vode, koji se mogu zaštititi od kontaminacije RHB agensima.

Zaštita od požara Preventivna zaštita od požara, u okviru uređenja prostora, postiže se adekvatnim planiranjem, propisnim skladištenjem zapaljivih i eksplozivnih materijala, smanjenjem požarnog opterećenja, smanjenjem spratnosti objekata, smanjenjem gustine izgrađenosti objekata i urbanih površina, izgradnjom prepreka protiv širenja požara, organizacijom vatrogasnih jedinica, saobraćajnom pristupačnosti, adekvatnim vodosnabdevanjem i aktivnim PP merama u objektima. Prevencija požara u okviru šumskih kompleksa i većih radnih površina (kamenolomi, skladišta, radne hale, silosi i sl.) postiže se izvođenjem protivpožarnih barijera, izgradnjom saobraćajnih pristupa, postavljanjem adekvatnih zaštitnih ograda, kontrolom pristupa i aktivnom merom stalne kontrole požarne bezbednosti.

Zaštita od eksplozija postiže se pravilnim izborom lokacija objekata koji mogu da budu izazivači eksplozija (udaljenih od naseljenih mesta), izborom lokacija za deaktiviranja i uništavanja neeksplozivnih ubojnih sredstava, pravilnom manipulacijom eksplozivnim sredstvima, strogom kontrolom primene saobraćajnih propisa prilikom transporta i dr.

Asanacija terena je neophodna mera za sprečavanje širenja zaraznih bolesti, i to planiranjem lokacija za rezervna groblja ili krematorije za uklanjanje leševa ili uginulih životinja, obezbeđenjem rezervnih deponija za otpadake i odvođenje fekalija iz oštećenih kanalizacionih sistema, obezbeđenjem higijenski ispravne vode, lokacija

za prikupljanje i identifikaciju poginulih i umrlih, rezervnih pozicija za stočno groblje, lokacija - reiona za deponovanje ruševina i dr.

Zaštita od ruševina postiže se primenom propisa i tehnologija savremene gradnje. Aseizmičko projektovanje treba da obezbedi sigurnost od povreda i ljudskih žrtava, uz minimalna oštećenja građevinskih konstrukcija. U sledećoj tabeli daju se planske preporuke za aseizmičnu gradnju.

Tabela ...: Preporuke za planiranje sa aspekta seizmičkog rizika

Stepen MCS Skale	Jačina zemljotresa	Efekat	Uticaj na infrastrukturu
V	Umeren	Osećaju ga svi ljudi u zatvorenim prostorijama	Bez oštećenja. Funkcionisanje 100%
VI	Srednje jak	Osećaju ga svi ljudi na otvorenom prostoru. Na lošije izgrađenim objektima moguća manja oštećenja	Moguća manja oštećenja na komunalnoj infrastrukturi Funkcionisanje 90% i više
VII	Jak	Moguća rušenja pojedinih delova izgrađenih objekata Vidljiva oštećenja pojedinih objekata (pukotine, oštećenja krovova i dimnjaka)	Manja oštećenja komunalne infrastrukture. Mogući kraći prekidi u vodosnabdevanju, napajanju električnom energijom i TT vezama Funkcionisanje do 90% Otklanjanje kvarova u periodu do 24 sata
VIII	Vrlo jak	Rušenje pojedinih objekata	Oštećenje komunalne i moguća oštećenja regionalne i magistralne infrastrukture Funkcionisanje do 75% Otklanjanje kvarova u periodu do 72 sata

Maskiranje kao mera zaštite ljudi i materijalnih dobara, ima za cilj da onemogući ili oteža otkrivanje ili prepoznavanje objekata, snaga i sredstva od strane destruktivnih snaga ili pojedinaca koji ugrožavaju bezbednost. Mera može imati preventivni i operativni karakter, spada u delokrug priprema uređenja teritorije za potrebe odbrane i civilne zaštite, a predviđa se u okviru izrade urbanističkih planova i tehničke dokumentacije.

Smernice za upravljanje rizikom od klizišta

- izrada Katastra klizišta za plansko područje;
- priprema i organizacija preventivnih mera odbrane od klizišta;
- informisanje i obrazovanje stanovništva o faktorima intenziviranja klizišnog procesa i dr.

Smernice za upravljanje rizicima od poplave i erozije

- u okviru pasivne odbrane od poplava - propisano održavanje odbrambenih nasipa; u toku odbrane od poplava - permanentna kontrola stanja nasipa i registrovanje negativnih pojava; u slučaju neposredne opasnosti - preduzimanje vanrednih mera za odbranu;
- formiranje savremenih informacionih sistema za upravljanje;
- investiranje u radove za permanentnu kontrolu erozionih procesa u slivu, kao meru prevencije i aktivne odbrane od poplava;
- izrada Plana odbrane od bujičnih poplava, kao zakonska obaveza za sve opštine na čijim se teritorijama nalaze bujični tokovi;

- organizacija preventivnih mera odbrane od poplava (formiranje operativnog štaba za zaštitu od poplava, uspostavljanje sistema koordinacije, veza i ranog upozorenja o opasnosti od poplava, informisanje i obuka stanovništva);

- organizacija komunalnih i hidrotehničkih aktivnosti u toku odbrane od poplava (aktivnosti na odbrambenoj liniji, kontrola erozije oko objekata u rečnom koritu, uklanjanje površinskog nanosa kod mostova i drugih objekata).

Smernice za upravljanje rizicima od šumskih požara

- uspostavljanje i implemetacija Programa unapređivanja zaštite šuma od požara;

- smanjenje opožarene površine kroz brzo otkrivanje pojave šumskih požara, brzu dojavu i efikasno gašenje šumskih požara dok su još u početnoj fazi; obezbeđivanje šumskih komunikacija, terenskih vozila za osmatranje šuma u kritičnim periodima pojave šumskih požara, sistema veza za dojavu o pojavi šumskih požara i dovoljne količine lako pristupačne vode;

- planiranje mera biološko-tehničke zaštite u šumi podizanjem mešovite kultura, formiranjem bioloških protivpožarnih pruga, širenjem postojećih uređajnih preseka, čišćenjem i njegom kultura četinarara i dr.

Smernice za upravljanje rizicima od tehnoloških udesa

- uspostavljanje efikasne vertikalne i horizontalne koordinacije nadležnih organa i stručnih službi od republičkog do lokalnog nivoa;

- izrada srednjeročnog i dugoročnog programa za sanaciju i finansiranje rešenja u potencijalno ugroženim zonama;

- jačanje kapaciteta institucija, planera, inženjera i drugih učesnika u planiranju i sprovođenju planova za upravljanje tehnološkim rizikom;

- unapređenje informisanja i konsultovanja građana i javnosti o tehnološkim rizicima.

Preporuke za planiranje i projektovanje sa aspekta seizmičkih uslova na planskom području (na osnovu inženjersko geoloških i seizmogeoloških istraživanja za potrebe izrade GUP-a Bara, navedeni izvori)

S obzirom da dejstvo zemljotresa na građevinski fond zavisi, između ostalog, od lokacije (kompleksnih uslova terena), koncentracije i gustine izgrađenosti i dr., namene pojedinih površina, primena tehničkih propisa i preduzimanje preventivnih zaštitnih mera predstavljaju veoma važne faktore minimiziranja šteta. Stoga urbanističko planiranje i projektovanje i arhitektonsko – građevinsko i projektovanje i izgradnja moraju biti u skladu sa seizmičkim uslovima koji vladaju na terenu, kako bi se u slučaju zemljotresa ostvarila ekonomičnost i bezbednost funkcionisanja urbanog sistema. Cilj preporuka za planiranje i projektovanje je da se postigne što racionalnija namena pojedinih površina, veća seizmička stabilnost, ekonomičnija gradnja i smanjenje šteta koje bi nastale u slučaju eventualnih zemljotresa u budućnosti.

Osnovna preporuka je da se pri urbanističkom planiranju i projektovanju i arhitektonsko – građevinskom projektovanju koriste rezultati seizmogeoloških i inženjerskogeoloških istraživanja urađenih za potrebe GUP-a Bara. Preporuke sadrže sledeće osnovne principe aseizmičkog planiranja i projektovanja pojedinih urbanih zona i objekata:

a) za sadržaje suprastrukture

- u procesu urbanističkog planiranja i projektovanja treba težiti da se namene površina, odnosno distribucija pojedinih elemenata, koliko je moguće usaglase sa intenzitetom očekivane seizmičke pobude po pojedinim zonama; u tom smislu treba nastojati da se objekti odnosno urbani elementi osetljiviji na seizmičke uticaje distribuiraju po zonama sa nižim vrednostima ubrzanja;

- treba nastojati da se gustina naseljenosti i izgrađenosti, posebno stanovanja, usaglasi koliko je moguće sa očekivanim uticajima po pojedinim zonama u smislu smanjenja gustina sa porastom tih uticaja, što važi i za zone urbane rekonstrukcije;

- prosečna gustina izgrađenosti, posebno stanovanja, treba da je manja od one koja se predviđa uobičajenim urbanističkim normativima;
- zone koje su definisane kao nestabilne treba svakako isključiti kao moguće zone izgradnje, ali one koje su potencijalno, odnosno parcijalno nestabilne mogu se koristiti za planiranje uobičajenih objekata i drugih urbanih elemenata, uz obavezu detaljnog ispitivanja konkretne lokacije radi utvrđivanja uslova i mogućnosti izgradnje, posebno fundiranja, pri čemu je moguće i odbacivanje pojedinih lokacija za izgradnju;
- pri određivanju planiranog rasporeda namene površina i uslova izgradnje obavezno treba koristiti podatke i Kartu mikrosezmičke rejonizacije rađenu za potrebe izrade GUP-a Bara;
- dimenzionisanje slobodnih i zelenih površina i sportsko-rekreativnih terena može biti i veće od uobičajenih urbanističkih normativa, a njihov raspored treba uskladiti sa seizmičkom mikrorejonizacijom;
- preporučuje se primena otvorenog sistema gradnje;
- na planskom području mogu se graditi objekti različite spratnosti, uz pravilan (optimalan) izbor konstruktivnih sistema i materijala i poštovanje aseizmičkih propisa i urbanističkih pokazatelja;
- gabariti objekata treba da imaju, po mogućnosti, pravilne geometrijske forme (najpovoljnije su one simetrične u odnosu na glavne ose objekta, kao što su pravougaona, kvadratna i sl.);
- kod objekata koji moraju da imaju složene gabarite i čiji pojedini delovi imaju različitu spratnost (npr. turistički objekti tipa hotela sa restoranima i drugim funkcijama), treba dilatacionim fugama gabarit podeliti tako da pojedini delovi imaju pravilne forme u osnovi i po visini i da su projektovani kao zasebne konstruktivne jedinice;
- način projektovanja objekata treba prilagoditi zahtevima da se smanji povredljivost objekata i štete od zemljotresa minimiziraju;
- kod nadgradnje i adaptacije objekata treba zadržati i dodatno obezbediti konstruktivni sistem prvobitnog zdanja.

Svi objekti suprastrukture moraju se projektovati i graditi u skladu sa Pravilnikom o tehničkim normativima za izgradnju objekata visokogradnje u seizmičkim područjima, kao i sa svim važećim principima, pravilima i standardima zemljotresnog inženjerstva.

b) za sadržaje infrastrukture

- pri projektovanju infrastrukture, naročito glavnih objekata, potrebno je posebnu pažnju posvetiti inženjersko-geološkim i seizmološkim uslovima terena i tla;
- mere zaštite nameću potrebu potpunog ili delimičnog snabdevanje vodom pomoću gravitacionog sistema ako za to postoje uslovi, s obzirom da ovaj sistem ne zahteva izvor energije;
- potrebno je obezbediti mrežu zatvarača, pomoću kojih u svakom momentu može biti isključen bilo koji deo vodovodne mreže; preporučuje se primena cirkulacionih sistema vodovoda sa većim brojem međusobnih veza;
- za izradu vodne infrastrukture treba koristiti fleksibilne materijale i konstrukcije, koji mogu da slede deformacije tla; treba izbegavati upotrebu krutih materijala (narmiran beton, azbestno – cementne cevi i sl.) za izradu vodova;
- treba izbegavati nasipe, močvarne i nestabilne terene za postavljanje trasa glavnih vodova svih instalacija;
- električne instalacije treba snabdeti uređajima za brzo priključivanje električnih mašina u slučaju potrebe; podzemne električne instalacije opremiti uređajima za isključivanje pojedinih rejona;
- u sistemu saobraćajnica poželjno je obezbediti paralelne veze, tako da u slučaju da jedna postane neprohodna, postoji mogućnost da se preko druge obezbedi nesmetano odvijanje saobraćaja, prilaz razrušenim zgradama i pružanje pomoći;

- u svakom slučaju treba obezbediti povezivanje područja sa raznim vidovima saobraćaja, što je veoma značajno za rasterećenja saobraćaja u post-zemljotresnim kritičnim momentima, posebno u slučaju prekida nekog vida saobraćaja;
- treba voditi računa o kapacitetima i sistemu saobraćajnika kako bi se obezbedile povećane potrebe i nesmetan saobraćaj i u najkritičnijim momentima;
- projektovanje i izgradnju obala, gatova i nasipa treba uskladiti sa geološkim, seizmološkim, hidrološkim i drugim uslovima i zahtevima, uz primenu sistema gradnje koji obezbeđuju veću sigurnost i trajnost objekata.

Mjere odbrane zemlje

Prostornim planom Republike Crne Gore obezbeđen je tehničko-operativni osnov za realizaciju aktivnosti u sistemu odbrane i njegovom podsistemu – civilnoj zaštiti na nivou opština. Planovima nižeg reda definišu se: (a) mere civilne zaštite; (b) sistem osmatranja i obaveštavanja, kao jedinstven sistem otkrivanja i praćenja svih vrsta opasnosti (vojnih i civilnih), rizika i pretnji koje mogu ugroziti stanovništvo i materijalna dobra; (c) proizvodnja predmeta od posebnog interesa za odbranu; (d) objekti u funkciji lečenja povređenih i obolelih lica, prve medicinske pomoći, prikupljanje rezervi krvi i dr. Pri planiranju, projektovanju, izgradnji, rekonstrukciji, održavanju i eksploataciji, kao i pri izradi investiciono-tehničke dokumentacije, investitori, vlasnici i korisnici dužni su da se pridržavaju posebnih uslova izgradnje, propisanih mera zaštite od procenjenih izazova, rizika i pretnji. Urbanističkim planovima sprovode se dugoročne mere zaštite i planiraju prostorni elementi za obezbeđenje zaštite, pre svega kroz preventivne aktivnosti, odnosno kroz procenu moguće ugroženosti, procenu materijalnih i drugih potreba i mogućnosti za zaštitu, kroz uslove izgradnje s obzirom na specifičnost područja, kao i planiranjem posebnih mera zaštite objekata koji mogu da ugroze živote ljudi i materijalna dobra.

Urbanističko-građevinske mere zaštite usmerene su ka minimalizovanju povredljivosti prostora i obezbeđenju zaštite ljudi i materijalnih dobara. Sa aspekta bezbednosti naselja treba da budu disperzivna sa elementima policentričnosti, manjih gustina naseljenosti i stepena izgrađenosti, kao i pogodne tipologije zgrada (manjih visina i jednostavnijih gabarita). Primenom otvorenog tipa izgradnje, bez eventualnog međusobnog preklapanja ruševina, omogućava se pristupačnost ugroženim mestima, lokalizovanje i gašenje požara, raščišćavanje ruševina, kao i spasavanje povređenih.

Za efikasno funkcionisanje sistema odbrane i civilne zaštite u vanrednim situacijama neophodno je obezbediti sledeće uslove funkcionisanja infrastrukturnih sistema, i to:

- u saobraćajnim sistemima potrebno je izmestiti tranzitni saobraćaj iz gradskih naselja i planirati paralelne - alternativne pravce uz povezivanje mreže lokalnih puteva;

- sistem vodosnabdevanja, s obzirom na povredljivost vodovodne mreže i izvora, mora da ima dva zaštićena izvorišta, kao i mrežu vodovoda koja se u segmentima može isključivati; takođe potrebne su dve grupe rezervoara međusobno povezane i spojene sa izvorištima, kako bi se obezbedio prstenasti način snabdevanja; kao rezervu za vanredne uslove potrebno je čuvati i održavati postojeće bunare, a manje vodovodne sisteme osposobljavati za uključivanje u veće; treba izraditi katastar svih izvorišta, bunara, česmi i cisterni za ratne uslove; vodovodne i kanalizacione mreže treba propisno ukopati, uz obezbeđenje fleksibilnih spojeva za zaštitu od potresa;

- elektrodistributivnu mrežu treba obezbediti od raspada sistema formiranjem mreže visokonaponskih dalekovoda sa više strana i formiranjem niskonaponske mreže iz prstenova, tako da se pojedini delovi mogu isključivati nezavisno od ostalih delova sistema; potrebno je planirati samostalne lokalne izvore energije (alternativni izvori), kao dopunu velikim energetske sistemima; elektro-prenosne mreže i trafostanice treba povezaati u lance i čvorove, koji bi omogućavali isključivanje

pojedinih delova i segmenata mreže, uz distribuiranje energije bi se alternativnim pravcima;

- kod telekomunikacione infrastrukture potrebno je omogućiti prebacivanja sa standardnog opšteg sistema na druge pojedinačne i specifične sisteme; sekundarni centri i mreža u gradskim naseljima treba da budu podzemni, a stanice mobilne telefonije treba da imaju obezbeđena rezervna mesta.

VIII PREGLED RAZLOGA KOJI SU POSLUŽILI KAO OSNOVA ZA IZBOR VARIJANTNIH REŠENJA KOJA SU UZETA U OBZIR I OPIS NAČINA IZRADE STRATEŠKE PROCJENE

VIII.1. Pregled razloga koji su poslužili kao osnova za izbor varijantnih rješenja koja su uzeta u obzir

Nakon procjene uticaja varijantnih rešenja, koja je urađena i prezentovana u okviru poglavlja *VI.1. Procjena uticaja varijantnih rešenja*, vrši se poređenje varijantnih rješenja i prikaz razloga za izbor najpovoljnijeg rješenja. Iz tog razloga rezultati procjene uticaja varijantnih rješenja na životnu sredinu, prikazani u tabelama, sumirani su prema sektorima plana.

Varijanta da se plan ne primjeni	Varijanta primjene plana
<ul style="list-style-type: none"> - Nastavljanje trenda starenja stanovništva i depopulacije ruralnog područja. - Koncentracija stanovništva u primorskoj zoni. - Prenamjena poljoprivrednih površina što kroz legalne procese što kroz nelegalnu izgradnju. - Nedovoljna opremljenost prostora objektima javnih službi na seoskom području. - Nastavljanje širenja neplanske izgradnje. - Napuštanje poljoprivrede, pražnjenje sela i zarastanje poljoprivrednog zemljišta. - Nepovoljna valorizacija šuma i šumskog zemljišta. - Nedovoljan razvoj vodovodne i kanalizacione mreže i, kao posljedice neodgovarajuće sanitacije naselja, zagađivanje morske i jezerske vode, vodotokova, zemljišta. - Nepostojanje obilaznice / saobraćajnice za brzi motorni saobraćaj oko Bara i drugih primorskih naselja s nizom problema koji se 	<ul style="list-style-type: none"> - Ravnomerniji rast i distribucija stanovništva. - Razvoj i jačanje privrede, turizma, poljoprivrede, trgovine i ugostiteljstva uz razvoj "ekološki čistih" privrednih djelatnosti u manjem obimu i saobraćajne uloge Bara kao stecišta pomorskog, drumskog i željezničkog transporta. - Opremanje opštinskog centra, turističkih i seoskih naselja objektima javnih službi u skladu sa planiranim demografskim razvojem stanovništva. - Razvoj poljoprivrede posebno u seoskim naseljima, unaprijeđenje organske proizvodnje i djelatnosti za preradu poljoprivrednih proizvoda. Zaštita i očuvanje poljoprivrednog zemljišta. - Očuvanje i unapređenje šuma, revitalizacija šuma i pošumljavanje. - Razvoj kanalizacionog i vodovodnog sistema, izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i prethodno opremanje lokacija za izgradnju potrebnom infrastrukturom. - Izgradnja obilaznice / saobraćajnice za brzi motorni saobraćaj oko Bara i ostalih naselja, korigovanje režima

<p>odnose na životnu sredinu i funkcionisanje celokupne primorske zone.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ne postoji sistemski i tržišno organizovano prikupljanje i prerada reciklabilnog materijala. - Neadekvatno rješeni problemi sa kvalitetom vazduha i voda i povišenim intenzitetom buke, pogotovo u primorskoj turističkoj zoni. - Nastavlja se ugrožavanje bio- i geo-diverziteta. - Neefikasna zaštita nepokretnih kulturnih dobara. 	<p>saobraćaja u gradu. Organizacija parkiranja. Razvoj drugih vidova saobraćaja u skladu sa potrebama.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Razvoj i korišćenje alternativnih izvora energije. - Veća pokrivenost teritorije opštine sistemom prikupljanja otpada. Izgradnja reciklažnih dvorišta i pretovarne stanice. Zatvaranje i sanacija postojećih smetlišta. - Planske mjere zaštite životne sredine, prirodne i kulturne baštine, zaštite od elementarnih nepogoda i tehničko – tehnoloških nesreća.
--	---

Mogući pozitivni i negativni efekti varijanti plana pokazuju sledeće:

1. U varijanti da se prostorni plan ne donese i da se razvoj nastavi u skladu sa postojećim tendencijama razvoja mogu se očekivati samo negativni efekti kod svakog sektora i nijedan pozitivan efekat u odnosu na ciljeve strateške procjene uticaja;
2. U varijanti da se prostorni plan implementira mogu se očekivati brojni pozitivni efekti u svakom sektoru, koji otklanjaju većinu negativnih tendencija u razvoju opštine Bar ako se plan ne bi implementirao. U ovoj varijanti mogu se očekivati i pojedinačni negativni efekti u određenim sektorima plana, a koji su neizbježna cijena društveno-ekonomskog razvoja opštine. To su sljedeći efekti:
 - konverzija poljoprivrednog zemljišta usled izgradnje objekata saobraćajne infrastrukture, turističkih kapaciteta i drugih objekata,
 - u pojasevima neposredno uz saobraćajnu infrastrukturu i u gradu moguće je povremeno prekoračenje graničnih vrednosti zagađenosti vazduha i nivoa buke.

Važno je napomenuti da su, kada je reč o potencijalno negativnim efektima PUP-a, pogoršanja stanja vrlo mala i u prostornom smislu i po intenzitetu, s obzirom da planirane aktivnosti nisu zagađujuće u mjeri koja može značajno opteretiti kapacitet prostora.

S druge strane, poboljšanja koja se mogu očekivati realizacijom planskih postavki imaju pozitivan efekat u širem kontekstu koji prevazilazi lokalne okvire i granice plana, pogotovo u ekonomskom i socijalnom smislu.

Na osnovu iznetog može se zaključiti da je varijanta donošenja predloženog prostorno urbanističkog plana znatno povoljnija u odnosu na varijantu da se plan ne donese.

VIII.1. Opis načina izrade strateške procjene, poteškoće i preporuke

Prikaz korišćene metodologije

Glavna namena strateške procene uticaja na životnu sredinu je da olakša blagovremeno i sistematično razmatranje mogućih uticaja na životnu sredinu na nivou strateškog donošenja odluka o planovima i programima uvažavajući principe održivog razvoja. Strateška procena je dobila na značaju donošenjem EU Directive 2001/42/EC o proceni ekoloških efekata planova i programa (sa primenom od 2004. godine), a u Crnoj Gori donošenjem Zakona o strateškoj proceni.

U dosadašnjoj praksi strateške procjene planova prisutna su dva pristupa:

- (1) tehnički: koji predstavlja proširenje metodologije procene uticaja projekata na planove i programe gde nije problem primeniti principe za EIA, i
- (2) planerski: koji zahteva bitno drugačiju metodologiju iz sledećih razloga:
 - planovi su znatno složeniji od projekata, bave se strateškim pitanjima i imaju manje detaljnih informacija o životnoj sredini,
 - planovi se zasnivaju na konceptu održivog razvoja i u većoj meri pored ekoloških obuhvataju društvena i ekonomska pitanja,
 - zbog kompleksnosti struktura i procesa, kao i kumulativnih efekata u planskom području nisu primenjive sofisticirane simulacione matematičke metode,
 - pri donošenju odluka veći je uticaj zainteresovanih strana i naročito javnosti, zbog čega primjenjene metode i rezultati procene moraju biti razumljivi učesnicima procesa procene.

Zbog navedenih razloga u praksi strateške procjene koriste se najčešće ekspertske metode kao što su: kontrolne liste i upitnici, matrice, multikriterijalna analiza, prostorna analiza, SWOT analiza, Delfi metoda, ocenjivanje ekološkog kapaciteta, analiza lanca uzročno-posledičnih veza, procena povredivosti, procena rizika, itd. Kao rezultanta primene bilo koje metode pojavljuju se matrice kojima se ispituju promene koje bi izazvala implementacija plana i izabranih varijanti (uključujući i onu da se plan ne primeni). Matrice se formiraju uspostavljanjem odnosa između ciljeva plana, planskih rešenja i ciljeva strateške procene sa odgovarajućim indikatorima.

Ovde je primenjena metodologija procene koja je razvijana i dopunjavana u poslednjih 10 godina i koja je uglavnom u saglasnosti sa novijim pristupima i uputstvima za izradu strateške procene u Evropskoj Uniji^{16, 17, 18}.

Specifičnosti konkretnih uslova koji se odnose na predmetno istraživanje ogledaju se u činjenicama da se ono radi kao strateška procena uticaja na životnu sredinu sa ciljem da se istraže ciljevi plana i definišu karakteristike mogućih negativnih uticaja i ocene planske mere za svođenje negativnih uticaja u granice prihvatljivosti. Sadržaj strateške procene uticaja na životnu sredinu, a donekle i osnovni metodološki pristup definisani su Zakonom o strateškoj procjeni.

Specifičnosti konkretnog plana (Prostorno urbanistički plan opštine Bar, u daljem tekstu: PUP), kao i specifičnosti postojećeg stanja životne sredine na konkretnom

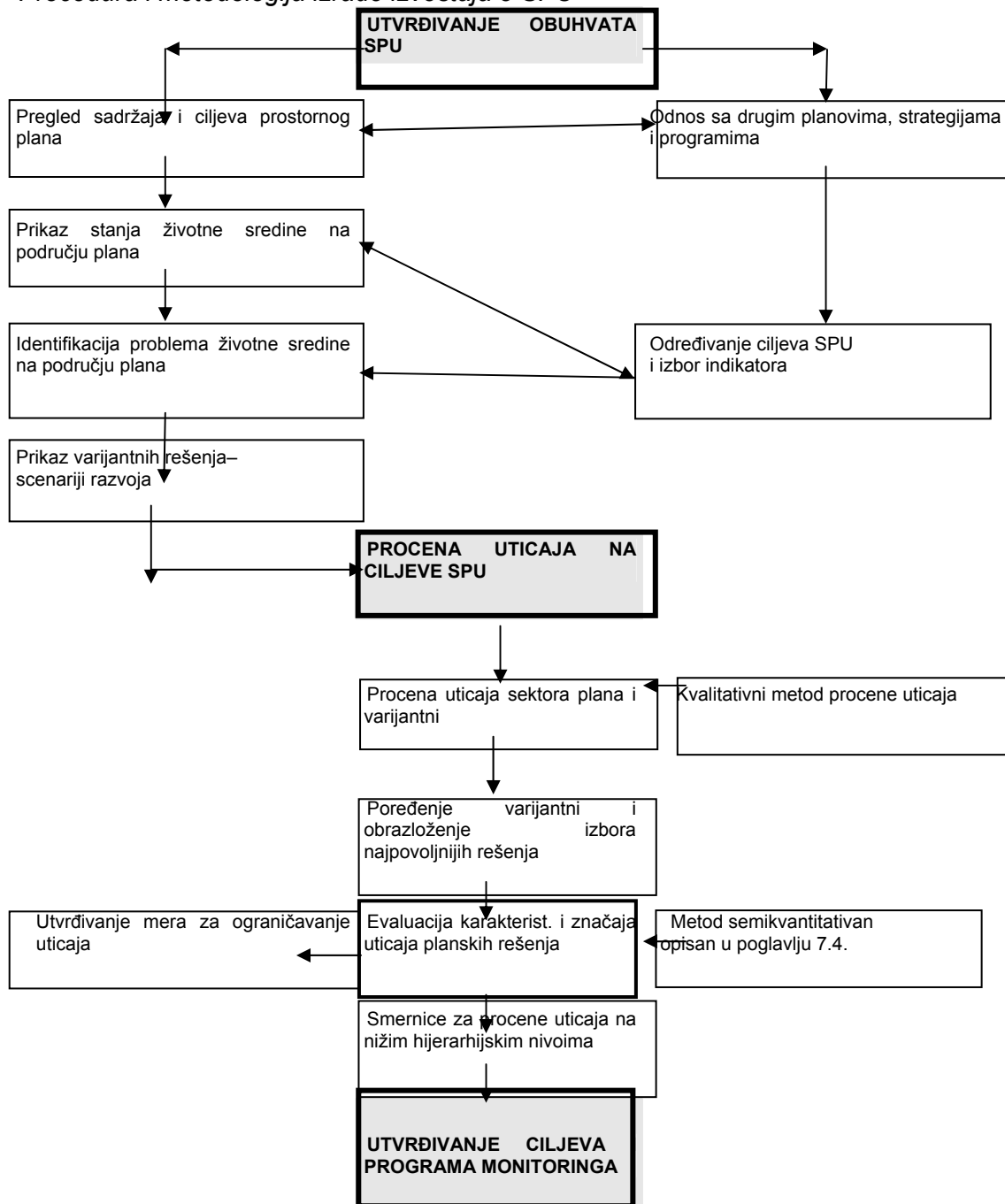
¹⁶ A Source Book on Strategic Environmental Assessment of Transport Infrastructure Plans and Programs, European Commission DG TREN, Brussels, October 2005

¹⁷ A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive, Office of the Deputy Prime Minister, London, UK, September 2005

¹⁸ James E., O. Venn, P. Tomilson, Review of Predictive Techniques for the Aggregates Planning Sector, TRL Limited, Berkshire, UK, March 2004

prostoru, usloveli su da se sadržaj strateške procene u određenoj meri modifikuje i prilagodi osnovnim karakteristikama plana, ali da obuhvati sve potrebne segmente definisane Zakonom.

Procedura i metodologija izrade izveštaja o SPU

Što se tiče metodologije, u izradi ovog dokumenta korišćena je metodologija za evaluaciju i primenjen je metod višekriterijumske ekspertske evaluacije. Kao osnova za razvoj ovog metoda poslužile su metode koje su potvrdile svoju vrednost u zemljama Evropske unije. Primenjena metodologija zasnovana je na kvalitativnom vrednovanju životne sredine u području plana, neposrednom i širem okruženju, kao osnove za valorizaciju prostora za dalji održivi razvoj.

U smislu opštih metodoloških načela, strateška procjena uticaja je urađena tako što su prethodno definisani: polazni programski elementi (sadržaj i cilj plana), polazne osnove, postojeće stanje životne sredine. Bitan deo istraživanja je posvećen:

- proceni postojećeg stanja, na osnovu koga se mogu dati ekološke smernice za planiranje,
- kvalitativnom određivanju mogućih uticaja planiranih aktivnosti na osnovne činioce životne sredine koji su poslužili i kao osnovni indikatori u ovom istraživanju,
- analizi planskih rešenja na osnovu kojih se definišu ekološke smernice za sprovođenje plana i implementaciju, tj. za utvrđivanje ekološke valorizacije prostora za dalji razvoj.

Zaštita životne sredine podrazumeva poštovanje svih opštih mera zaštite životne sredine i prirode i propisa utvrđenih zakonskom regulativom. U tom smislu su, na osnovu analiziranog stanja životne sredine u planskom području i njegovoj okolini i na osnovu procenjenih mogućih negativnih uticaja, definisane odgovarajuće mere zaštite.

Prikaz načina odlučivanja

Sastavni deo postupka strateške procene su konsultacije sa zainteresovanim organima i organizacijama i sa stanovništvom područja za koji se radi plan i strateška procena, a u cilju obezbeđivanja efikasne zaštite životne sredine i održivog razvoja planskog područja.

Članom 17. Zakona o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu definiše se učešće zainteresovanih organa i organizacija, koji mogu da daju svoje mišljenje o Izveštaju o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu u roku od 30 dana. Pre upućivanja zahteva za dobijanje saglasnosti na Izveštaj o strateškoj proceni, organ nadležan za pripremu plana obezbeđuje učešće javnosti u razmatranju izveštaja o strateškoj proceni (član 19). Organ nadležan za pripremu plana obaveštava javnost o načinu i rokovima uvida u sadržinu Izveštaja i dostavljanje mišljenja, kao i vremenu i mestu održavanja javne rasprave u skladu sa zakonom kojim se uređuje postupak donošenja plana.

Zbog značaja mogućih uticaja predmetnog Prostorno urbanističkog plana na životnu sredinu naročito je važno adekvatno i "transparentno" uključivanje zainteresovanih strana (investitora, nadležnih državnih organa, lokalnih uprava, nevladinih organizacija i stanovništva) u proces donošenja odluka po pitanjima zaštite životne sredine. Učešće nadležnih organa i organizacija obezbeđuje se pisanim putem i putem prezentacija i konsultacija u svim fazama izrade i razmatranja strateške procene. Učešće zainteresovane javnosti i nevladinih organizacija obezbeđuje se putem sredstava javnog informisanja i u okviru javnog izlaganja PUP-a.

Organ nadležan za pripremu plana izrađuje izveštaj o učešću zainteresovanih organa i organizacija i javnosti koji sadrži sva mišljenja o SPU, kao i mišljenja izjavljenih u toku javnog uvida i javne rasprave. Izveštaj o SPU dostavlja se zajedno sa izveštajem o stručnim mišljenjima i javnoj raspravi organu nadležnom za zaštitu životne sredine na ocenjivanje. Na osnovu člana 21, po dobijanju ovih izveštaja organ nadležan za poslove zaštite životne sredine može pribaviti mišljenje drugih ovlašćenih organizacija ili stručnih lica za pojedine oblasti ili može obrazovati komisiju za ocenu izveštaja o strateškoj proceni.

Na osnovu ocene organ nadležan za zaštitu životne sredine daje svoju saglasnost na Izveštaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu u roku od 30 dana od dana prijema zahteva za ocenjivanje.

Poteškoće koje su se javile tokom postupka strateške procjene i preporuke za naredni period

Tokom sprovođenja strateške procjene uticaja u pojedinim fazama postupka naišlo se na izvesne poteškoće koje nisu bile takvog vida da bi mogle odlučujuće uticati na nemogućnost sprovođenja čitavog postupka na zakonom i strukom zahtevani način. Uglavnom se radilo o (ne)mogućnosti pribavljanja odgovarajućih podataka o postojećem stanju kvaliteta elemenata životne sredine (vazduha, vode, tla, buke i sl.), jer se uzorkovanja ne vrše na način da je čitavo Plansko područje, ni u prostoru ni u vremenu, ravnomerno pokriveno. Zbog toga, ne samo za dijelove Planskog područja na kojima je evidentno ugrožavanje životne sredine – obalni pojas u primorskoj zoni i duž putnog pravca od Virpazara ka obalnom dijelu (i na kojima merenja nisu dovoljno raspoređena ni prostorno ni vremenski), nego i za one dijelove Planskog područja koji su za sada, manje ugroženi i čija je životna sredina kvalitetna (skadarska i planinakska zona), nije bilo moguće utvrditi "nulto" stanje u mjeri u kojoj bi bilo poželjno. Obrađivač se morao osloniti na zvanične podatke za ona mjerna mjesta i informacije o životnoj sredini koje su bile dostupne.

Zbog toga smatramo vrlo važnim da se u periodu koji slijedi uspostavi sistem monitoringa opisan u poglavlju X ovog Izveštaja: OPIS PROGRAMA PRAĆENJA STANJA ŽIVOTNE SREDINE I ZDRAVLJA LJUDI U TOKU REALIZACIJE PLANA (MONITORING), koji bi utvrdio "nulto" stanje životne sredine i pratio sve promene koje bi pokazale pozitivne ili negativne trendove u pogledu kvaliteta životne sredine. Uspostavljanje sistema monitoringa ističemo kao prioritet na polju zaštite životne sredine, kako bi se sve aktivnosti u prostoru međusobno pravovremeno usklađivale i nepovoljni uticaji na životnu srednu minimizirali. Ovo će, u ukupnom razvojnom smislu, sa svoje strane dati pozitivan doprinos razvoju svih privrednih i drugih funkcija barskog područja: turističke, saobraćajne, poljoprivredne, proizvodne, ali i onih koje su "podrška" razvoju i bez kojih on ne bi mogao (očuvanje prirodnih i kulturnih vrijednosti, jačanje sektora usluga i dr.).

IX PRIKAZ MOGUĆIH PREKOGRANIČNIH UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

U skladu sa Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl. list RCG, br.80/05), član 15 tačka 9, potrebno je da se opišu potencijalni značajni prekogranični uticaji na životnu sredinu koji će biti uzrokovani realizacijom PUP-a opštine Pljevlja. Pored toga član 23 istog Zakona predviđa obavezu Crne Gore da razmjeni informacije o prekograničnim uticajima sa odgovarajućim državama, samo u slučaju da implementacija Plana može imati značajan negativan uticaj na životnu sredinu druge države.

S obzirom da se na Planskom području izvode (prvenstveno infrastrukturni) objekti od Državnog ili regionalnog značaja čija je realizacija bila predmet posebnih procjena uticaja na životnu sredinu, u ovom Izveštaju o strateškoj procjeni uticaja planskih rješenja PUP-a opštine Bar, procjena prekograničnih uticaja azmatrana je samo za planirane objekte lokalnog značaja. S obzirom da se radi o objektima koji nijesu opasnost za zagađivanje životne sredine šireg okruženja, jer su ili bezopasni po okolinu, ili je opasnost od zagađivanja okoline eliminisana predviđanjem sprovođenja planskih mjera zaštite i pravilima uređenja prostora i izgradnje objekata, u okviru ove trateške procjene je zaključeno da planska rješenja nemaju negativan prekogranični uticaj na životnu sredinu.

Podrazumjeva se da se planska rješenja moraju razrađivati i detaljno ocenjivati prilikom izrade projektne dokumentacije i studija opravdanosti. Nivo detaljnosti koji će analizirati pojedinačne objekte i njihove uticaje na životnu sredinu susjednih država, razmatraće se u okviru Procjena uticaja pojedinačnih objekata i projekata na životnu sredinu.

U slučaju implementacije mjera zaštite životne sredine propisanih ovim Izveštajem i samim planskim dokumentom, jasno je da realizacija pojedinih planskih rješenja neće u značajnijoj mjeri prouzrokovati negativne ekološke posljedice na stanje životne sredine susjedne države Albanije. Određeni negativni prekogranični uticaji manjih prostornih i vremenskih razmera moguća su jedino u slučaju havarijskih i akcidentih situacija, na infrastrukturnim objektima (sistemima za evakuaciju otpadnih voda u Skadarskoj i Primorskoj zoni) ili drumskim i željezničkim saobraćajnicama (Autoput i željeznička pruga) koji vode kroz zonu NP Skadarsko jezero.

X OPIS PROGRAMA PRAĆENJA STANJA ŽIVOTNE SREDINE I ZDRAVLJA LJUDI U TOKU REALIZACIJE PLANA (MONITORING)

Uspostavljanje sistema monitoringa jedan je od prioritetnih zadataka kako bi se mjere zaštite životne sredine koje su predložene u Prostorno - urbanističkom planu mogle uspješno kontrolisati i pratiti pri implementaciji tog planskog dokumenta. Program praćenja stanja životne sredine može biti sastavni dio postojećeg programa monitoringa koji obezbjeđuje nadležni opštinski organ.

Osnovni cilj monitoring sistema je da se obezbjedi, pored ostalog, pravovremeno reagovanje i upozorenje na moguće negativne procese i akcidentne situacije, kao i potpuniji uvid u stanje elemenata životne sredine i utvrđivanje potreba za preduzimanje mjera zaštite u zavisnosti od stepena ugroženosti i vrste zagađenja. Monitoring stanja životne sredine se vrši sistematskim mjerenjem, ispitivanjem i ocjenjivanjem indikatora stanja i zagađenja životne sredine koje obuhvata praćenje prirodnih faktora, odnosno promjena stanja i karakteristika životne sredine.

Primjena monitoringa emisija zagađivanja i parametara stanja životne sredine upotpuniće i doprineti valjanosti Katastra zagađivača, a njome će se kontinualno prikupljati svi relevantni podaci o kvalitetu pojedinih segmenata životne sredine. Monitoringom se obuhvataju svi oni koji svojom pojavom imaju uticaj na zdravlje stanovništva, globalne klimatske prilike ili na materijalna dobra i oni koji predstavljaju osnov za izradu indikatora o stanju kvaliteta životne sredine određenog regiona ili šire, u skladu sa direktivama EU. U Pljevljima je neophodno obezbjediti sprovođenje monitoringa kvaliteta vazduha, površinskih, podzemnih i izvorskih voda, zemljišta, nivoa buke, radioaktivnosti i biodiverziteta.

Zakonom o životnoj sredini ("Sl.list RCG", br.48/08), članom 32. predviđeno je da "država obezbjeđuje kontinuirano praćenje stanja životne sredine". "Država obezbjeđuje kontinuiranu konrolu i praćenje stanja životne sredine (u daljem tekstu monitoring) u skladu sa ovim i posječnim zakonima. Vlada donosi program monitoringa, na predlog Agencije za period od jedne godine. Jedinica lokalne samouprave može u skladu sa zakonom organizovati monitoring životne sredine na teritoriji opštine" – Zakon o životnoj sredini ("Sl. List Crne Gore" broj 48/08.).

Monitoring se sprovodi sistematskim mjerenjem, ispitivanjem i ocjenjivanjem indikatora stanja i zagađenja životne sredine koje obuhvata praćenje prirodnih faktora, odnosno promjena stanja i karakteristika životne sredine, uključujući i prekogranični monitoring. Monitoring sprovodi Agencija. Za neposredno sprovođenje poslova monitoringa Agencija može angažovati i druga pravna i fizička lica.

Prema navedenom Zakonu, ciljevi programa praćenja stanja životne sredine bi bili:

- Obezbeđenje monitoringa;
- Definisane sadržaja i način vršenja monitoringa;
- Određivanje ovlašćenih organizacija za obavljanje monitoringa;
- Definisane monitoringa zagađivača;
- Uspostavljanje informacionog sistema i definisanje načina dostavljanja podataka u cilju vođenja integralnog katastra zagađivača;
- Uvođenje obaveze izvještavanja o stanju životne sredine prema propisanom sadržaju Izvještaja o stanju životne sredine.

Imajući u vidu prostorni obuhvat plana i moguća zagađenja, za praćenje stanja predlažu se sljedeći pokazatelji (indikatori):

- Praćenje stanja vazduha;
- Praćenje kvaliteta površinskih i podzemnih voda;
- Praćenje kvaliteta tla i otpada;
- Praćenje nivoa buke;
- Praćenje stanja biodiverziteta.

- Monitoring kvaliteta vazduha

Monitoring sistem za kontrolu kvaliteta vazduha vrši se prema Zakonu o zaštiti vazduha ("Sl.list RCG", br.25/10), Uredbi o graničnim vrijednostima emisija zagađujućih materija u vazduh iz stacionarnih izvora ("Sl. list Crne Gore", br. 10/11) i Pravilniku o metodologiji ispitivanja, rokovima i načinu obavještanja o rezultatima praćenja i utvrđivanja štetnih materija u vazduhu ("Sl. list SRCG", br. 4/82), radi utvrđivanja trenda zagađenja kako bi se pravovremeno djelovalo ka smanjenju sadržaja štetnih supstanci do nivoa koji neće bitno uticati na kvalitet vazduha.

Rezultati mjerenja koncentracije zagađujućih materija porede se sa graničnim vrijednostima emisija (GVI), te se na osnovu obavljenih analiza utvrđuju stanje i trendovi na osnovu kojih se preduzimaju odgovarajuće mjere zaštite vazduha.

Na osnovu Zakona o životnoj sredini, postrojenja koja predstavljaju izvor emisija i zagađivanja životne sredine dužna su da, u skladu sa Zakonom, preko nadležnog organa, organizacije ili ovlašćene organizacije:

- Obavljaju monitoring emisije;
- Obezbeđuju meteorološka mjerenja za velike industrijske komplekse ili objekte od posebnog interesa za Republiku ili jedinicu lokalne samouprave;
- Učestvuju u troškovima mjerenja emisije u zoni uticaja, po potrebi;
- Prate i druge uticaje svoje aktivnosti na stanje životne sredine.

Zagađivač mora da planira i obezbeđuje finansijska sredstva za obavljanje monitoringa emisije, kao i za druga mjerenja i praćenja uticaja svojih aktivnosti na životnu sredinu.

Kontrola kvaliteta vazduha vrši se radi utvrđivanja nivoa zagađenosti vazduha i ocjene uticaja zagađenog vazduha na zdravlje ljudi, životnu sredinu i klimu, kako bi se preduzele potrebne mjere u cilju zaštite životne sredine, zdravlja ljudi i materijalnih dobara. Kontrola kvaliteta vazduha ostvaruje se:

1. Sistematskim mjerenjem emisije zagađujućih materija,
2. Sistematskim mjerenjem kvaliteta padavina,
3. Povremenim mjerenjem emisije zagađujućih materija iz saobraćaja,
4. Međunarodnim programom praćenja kvaliteta vazduha, padavina i radioaktivnosti,
5. Praćenjem uticaja zagađenog vazduha na životnu sredinu,
6. Izvještavanjem o rezultatima mjerenja.

U fazi izrade Studije procjene uticaja na životnu sredinu potrebno je izvršiti nulto stanje zagađenosti vazduha na koridoru autoputa.

Kontrola zagađenja vazduha u toku izgradnje uključuje procjenu kvaliteta vazduha u blizini nastanjenih područja, koja se bazira na zakonom određenim standardima. Parametri koje treba kontrolisati uključuju prisustvo čestica, azotnih oksida, ugljen

dioksida i monoksida. Dodatna kontrola uticaja gradilišta na kvalitet vazduha biće obavljena u slučaju žalbi od strane lokalnog stanovništva.

Uz mjerenje kvaliteta vazduha posmatračće se funkcionisanje opreme za izgradnju, kao što su bageri, generatori i sl., koje je potrebno redovno održavati u skladu sa specifikacijama proizvođača, da bi se smanjile štetne emisije.

Monitoring treba vršiti kontinuirano, na pomenutim lokalitetima, 24-časovnim uzorcima. Samim tim, dobijanjem i praćenjem navedenih rezultata moći će se pretpostaviti i uticaj novoplaniranih sadržaja na kvalitet vazduha. U slučaju izgradnje privrednih pogona za koje se pretpostavlja da mogu generisati povećane emisije zagađujućih materija u atmosferu, nalaže se obavljanje kontinualnih merenja na emisionim tačkama u objektima od strane organizacija ovlašćenih za merenja kvaliteta vazduha.

Potencijalni zagađivač mora da planira i obezbjeđuje finansijska sredstva za obavljanje monitoringa emisije, kao i za druga mjerenja i praćenja uticaja svojih aktivnosti na životnu sredinu. Mjerenje emisije se obezbjeđuje na osnovu Pravilnika o graničnim vrijednostima emisije, načinu i rokovima mjerenja i evidentiranja podataka.

U cilju zaštite vazduha i sistematskog praćenja aerozagađenja opština Bar mora uspostaviti monitoring sistem koji bi na adekvatan način sistematski pratio promene osnovnih parametara kvaliteta vazduha. U tom smislu posebno se potencira potreba pugušćavanja gustine mreže mernih mesta na gradskom području (naročito u blizini industrijskih i u okviru stambenih zona), kao i formiranja novih mernih mesta u okviru NP "Skadarsko jezero", na području Sutomora i Virpazara i u neposrednoj zoni budućeg autoputa i brze saobraćajnice, kako bi se na adekvatan način sagledao uticaj saobraćaja i drugih aktivnosti na aerozagađenje u ovim prostorima. Takođe, kao neophodnost nameće se izrada integralnog katastra zagađivača vazduha na teritoriji opštine Bar, kako bi se na znatno efikasniji način evidentirali svi stacionarni i mobilni izvori aerozagađenja i minimizirali njihovi negativni uticaji.

- **Monitoring kvaliteta voda**

Prema Zakonu o vodama ("Sl. list RCG", br. 27/07), u cilju praćenja stanja zagađenosti voda, vrši se sistematsko ispitivanje kvaliteta površinskih i podzemnih voda na propisan način, na osnovu Pravilnika o kvalitetu i sanitarno-tehničkim uslovima za ispuštanje otpadnih voda u recipijent i javnu kanalizaciju, načinu i postupku ispitivanja kvaliteta otpadnih voda, minimalnom broju ispitivanja i sadržaju izvještaja o utvrđenom kvalitetu otpadnih voda ("Sl. List Crne Gore" br. 45/08i i 9/10).

Program sistematskog ispitivanja kvantiteta i kvaliteta površinskih i podzemnih voda biće realizovan u skladu sa novim aktom koji priprema Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, odnosno Uprava za vode, u skladu sa članom 58. Zakona o vodama (Sl. list RCG, br.27/07).

Od 2002. godine, programi monitoringa voda vođeni su od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, Centra za ekotoksikološka istraživanja (CETI) i Hidrometerološkog zavoda. Monitoring se sprovodi na površinskim i podzemnim vodama, a za kontrolu vode za piće odgovoran je i Zavod za javno zdravlje.

Jedan od ključnih ciljeva Vlade je da se postigne konzistentna implementacija monitoringa kvaliteta vode u skladu sa Okvirnom direktivom o vodama Evropske Unije.

Relevantni parametri za procjenu uticaja na površinsku vodu su sljedeći: pH, koncentracija razgradjenog kiseonika, otpadni materijal, zamućenost, koncentracija organskih jedinjenja i mineralnih ulja.

Relevantni parametri za procjenu uticaja na podzemne vode podjeljeni su na geološke, hidrogeološke, fiziko-hemijske i hemijske parametre, a daju podatke o dinamici, kvanitetu, i kvalitetu podzemnih voda (npr. pristustvo mineralna ulja, organskih jedinjenja, teških metala).

Kada se radi o gradilištima ili privrednim pogonima uslijed čijeg rada može doći do zagađivanja površinskih i podzemnih voda, Ispitivanje treba da se vrši uzvodno i nizvodno od gradilišta. Svaki izvođač radova utvrdiće početne vrijednosti uzimajući uzorke prije početka radova a zatim otprilike jednom mjesečno u toku izgradnje uz intenzivirano ispitivanje.

Za sve planirane privredne i druge komunalne objekte koji će ispuštati otpadne vode u recipijent ili javnu kanalizaciju, obavezno je postavljanje uređaja za mjerenje, sprovođenje kontinuiranog mjerenja i registrovanje količine otpadnih voda, kao i ostavljanje podataka o tome javnom vodoprivrednom preduzeću.

Preduzeća koja vrše ispitivanja kvaliteta podzemnih voda, kao i ispitivanje kvaliteta otpadnih voda, dužna su da rezultate ispitivanja dostave Republičkom hidrometeorološkom zavodu i javnom vodoprivrednom preduzeću mesečno, a u slučaju havarijskog zagađenja vode usled iznenadnih akcidentnih situacija, u toku istog dana.

- Monitoring kvaliteta zemljišta i upravljanja otpadom

Zakonom o upravljanju otpadom ("Sl. List RCG" br. 64/11) predviđa se popis i upravljanje svim zakonitim i nezakonitim deponijama. Kao dio nacionalnog programa monitoringa životne sredine, Program monitoringa tla se sprovodi na godišnjem nivou. U okviru programa mjerenja uzoraka treba vršiti u blizini deponija i drugih mogućih izvora zagađenja teškim metalima, pesticidima, PCB (polihloridni bifenili), PCDD (dibenzo-p-dioksini, mineralnim uljima i drugim organskim zagađivačima. U opštini Bar analiza se radi na 6 lokacija, i to pokraj postojeće deponije komunalnog otpada na Volujici, u zoni Jadranske magistrale (naselje Zaljevo), kao i u blizini gradske trafostanice.

U cilju utvrđivanja količina opasnih i štetnih materija u zemljištu, vrši se ispitivanje zemljišta u skladu sa „Pravilnikom o dozvoljenim količinama opasnih i štetnih materija u zemljištu i metodama za njihovo ispitivanje“ („Sl. List RCG“, br. 18/97).

Ispitivanja opasnih i štetnih materija u zemljištu obavlja organizacija koju ovlasti nadležno Ministarstvo iz oblasti poljoprivrede. Ovlašćena organizacija dužna je da obaveštava to Ministarstvo o rezultatima ispitivanja.

Ispitivanja kvaliteta poljoprivrednog zemljišta na području opštine Bar nisu stalna i sistematska, ali fragmentarni podaci pokazuju da se u njima, kao posledica poljoprivredne proizvodnje, ostaci pesticida nalaze u vrlo malim količinama, pa stoga ne predstavljaju opasnost za zagađenje podzemnih voda i druge ekološke potencijale područja. Ispitivanje plodnosti zemljišta i utvrđivanje kvaliteta veštačkih đubriva vrši se po uslovima, na način i po metodama utvrđenim posebnim propisom koji donosi nadležno Ministarstvo iz oblasti poljoprivrede.

- **Monitoring buke**

Mjerenje buke u životnoj sredini proističe kao zakonska obaveza iz Zakona o životnoj sredini ("Sl.list CG", br. 48/08), radi utvrđivanja stepena izloženosti stanovništva buci, dok su pitanja kontrole buke regulisana Zakonom o zaštiti od buke u životnoj sredini ("Sl. list RCG" br. 28/2011), u skladu sa kojim se i utvrđuje i sprovodi program merenja buke. Program obuhvata:

- Utvrđivanje nivoa buke u gradskim sredinama i naseljima koja potiče od motornih vozila, avio i železničkog saobraćaja i raznih akustičnih uređaja i drugih mašina. Mjerenje buke od motornih vozila (koja su najčešći i najveći izvor buke u gradu) trebalo bi vršiti u centru grada, na najprometnijoj raskrsnici 24-časovnim i 30-minutnim mjerenjima. Naglašava se potreba kontrole rada ugostiteljskih objekata u pogledu poštovanja nivoa buke u njihovoj okolini i njeno emitovanje u okviru dozvoljenih vrijednosti, s obzirom na zonu u kojoj se nalaze, u skladu sa zakonskim propisima.
- Utvrđivanje nivoa buke u okolini objekata od javnog interesa (škole, obdaništa, javne ustanove, bolnice, i dr),
- Utvrđivanje nivoa buke u nacionalnim parkovima i drugim zaštićenim prirodnim dobrima, gdje je zabranjeno ometanje prisutnog životinjskog svijeta, kao i u područjima za odmor i rekreaciju;
- Mjerenje buke na prostorima gradilišta i u okolini prostora gradilišta obavezno se obavlja prije početka radova, kao i u toku izvođenja radova – rada mašina, a ako se utvrdi prekoračenje dozvoljenih vrijednosti, nalaže se izvođaču radova da primjeni mjere za ublažavanja posljedica kao što je privremena zaštita ili reorganizacija gradilišta.

Pravilnikom o metodama i instrumentima mjerenja buke i uslovima koje moraju da ispunjavaju organizacije za mjerenje buke ("Sl. list RCG", br. 37/03), propisane su metode mjerenja buke, instrumenti kojima se mjeri buka, sadržaj izvještaja o rezultatima mjerenja i uslovi koje moraju da ispunjavaju organizacije koje vrše mjerenje buke.

Pravilnikom o graničnim vrijednostima buke u životnoj sredini, načinu utvrđivanja indikatora buke i akustičkih zona i metodama ocjenjivanja štetnih efekata buke ("Sl. list Crne Gore", br. 60/11) utvrđuju se granične vrijednosti nivoa buke u životnoj sredini izražene u decibelima dB(A). Ove vrijednosti se primjenjuju pri ocjenjivanju stepena izloženosti buci u životnoj sredini.

- **Monitoring biodiverziteta**

Program monitoringa biodiverziteta u Crnoj Gori realizuje se od 2000.godine. Praćenje stanja biodiverziteta ima za cilj njegovo očuvanje, unaprijeđenje i zaštitu i usmeren je na praćenje najreprezentativnijih vrsta i staništa od međunarodnog i nacionalnog značaja.

Uvid u postojeće stanje biodiverziteta ostvaruje se putem praćenja stanja ugroženosti vrsta i staništa što je preduslov za adekvatnu zaštitu i djelovanje Programa monitoringa biodiverziteta je dio Nacionalnog programa monitoringa životne sredine i sprovodi se na osnovu:

- Zakona o životnoj sredini ("Sl. list CG" br. 48/08, član 32);

- Zakona o zaštiti prirode ("Sl.list CG", br. 51/08, 21/09);
- Pravilnika o vrstama i kriterijumima za određivanje stanišnih tipova, načinu izrade karte staništa, načinu praćenja stanja i ugroženosti staništa, sadržaju godišnjeg izvještaja, mjerama zaštite i očuvanja stanišnih tipova ("Sl.list CG", br. 80/08).

Programom monitoringa obuhvaćene su vrste i staništa koje su zaštićene na međunarodnom nivou, tj. nalaze se na nekoj od navedenih listi:

- Svjetska Crvena Lista (IUCN);
- Evropska Crvena Lista;
- Rezolucija 6 Habitat Directive;
- Bernska konvencija.

Zavod za zaštitu prirode vodi inventar zaštićenih oblasti i obezbjeđuje usluge istraživanja na polju zaštite prirode.

Katastri biljaka i životinja, kao i njihova staništa i ekosistemi su u nadležnosti Javnog preduzeća Nacionalni parkovi.

Uprava za upravljanje šumama unutar Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i njenih 15 lokalnih jedinica upravljanja, održava katastre šuma.

- **Monitoring zdravstvenog stanja stanovništva**

Praćenje zdravstvenog stanja stanovništva Opštine u nadležnosti je Ministarstva zdravlja, odnosno Opšte bolnice i Doma zdravlja u Baru. Osnovni indikatori koji mogu na reprezentativan način prikazati sliku zdravstvene situacije su: % stanovništva obuhvaćen osnovnom zdravstvenom zaštitom; broj stanovnika obolelih od respiratornih, srčanih, kancerogenih i zaraznih bolesti; uzrok smrtnosti; životni vek; broj stanovnika sa pristupom zdravstveno ispravnoj vodi za piće; prekoračenje dozvoljenog nivoa buke u toku dana/noći; % zaštitnih šuma i dr. Na osnovu dobijenih kvantitavnih prikaza, nadležne institucije trebalo bi blagovremeno obavještavati stanovništvo o dobijenim rezultatima i preduzeti odgovarajuće mjere zaštite radi očuvanja zdravlja ljudi, a posebne mlađe populacije na urbanom području.

- **Prava i obaveze nadležnih organa**

Prema Zakonu o zaštiti životne sredine (članovi 32-42), prava i obaveze nadležnih organa u vezi praćenja stanja životne sredine su:

- Vlada donosi program monitoringa na predlog Agencije za period od jedne do pet godina;
- Jedinica lokalne samouprave može u skladu sa Zakonom organizovati monitoring životne sredine na teritoriji opštine. Podatke dostavlja Agenciji;
- Država i jedinica lokalne samouprave obezbjeđuju finansijska sredstva za obavljanje monitoringa;
- Vlada uređuje posebnim propisom vrstu emisija, imisija, prirodnih i drugih pojava koje su predmet monitoringa, broj i raspored mjernih mesta, mrežu mjernih mjesta, obim i učestalost mjerenja, rokove i način dostavljanja podataka;
- Monitoring sprovodi Agencija. Za neposredno sprovođenje poslova monitoringa Agencija može angažovati druga fizička i pravna lica;
- Državni organi, odnosno organizacije i jedinice lokalne samouprave, ovlašćene organizacije i zagađivači dužni su da podatke iz monitoringa dostavljaju Agenciji za zaštitu životne sredine na propisan način;

- Ministarstvo bliže propisuje sadržinu i način vođenja informacionog sistema, metodologiju, strukturu, zajedničke osnove, kategorije i nivoe sakupljanja podataka, kao i sadržinu informacija o kojima se redovno i obavezno obavještava javnost;
- Informacioni sistem vodi Agencija za zaštitu životne sredine;
- Ministarstvo propisuje bližu sadržinu, način vođenja informacionog sistema, metodologiju unosa i obrade podataka, strukturu, zajedničke osnove, kategorije i nivoe skupljanja podataka o kojima se redovno objaveštava javnost.

Državni organi, organi lokalne samouprave i ovlašćene i druge organizacije dužni su da redovno, blagovremeno, potpuno i objektivno, obavještavaju javnost o stanju životne sredine, odnosno o pojavama koje se prate u okviru monitoringa, kao i mjerama upozorenja ili razvoju zagađenja koja mogu predstavljati opasnost za život i zdravlje ljudi, u skladu sa Zakonom o životnoj sredini („Sl. List CG“, br. 48/08) i drugim propisima:

- Izvještaj o stanju životne sredine Crne gore izrađuje Agencija i dostavlja ga Ministarstvu;
- Za potrebe praćenja ostvarivanja ciljeva iz planova i programskih dokumenata vezanih za pojedine segmente životne sredine i opterećenja, kao i drugih dokumenata vezanih za zaštitu životne sredine i u cilju cjelovitog uvida u stanje životne sredine na području jedinice lokalne samouprave, za period od četiri godine, sačinjava se Izvještaj o stanju životne sredine za teritoriju jedinice lokalne samouprave. Izvještaj se podnosi Agenciji;
- Izvještaji o stanju životne sredine objavljuju se u službenim glasilima Republike i jedinice lokalne samouprave. Državni organi, organi lokalne samouprave, ovlašćene i druge organizacije dužni su da redovno, blagovremeno, potpuno i objektivno, obavještavaju javnost o stanju životne sredine, odnosno o pojavama koje se prate u okviru monitoringa emisije i emisije, kao i mjerama upozorenja ili razvoju zagađenja koja mogu predstavljati opasnost za život i zdravlje ljudi, u skladu sa Zakonom o životnoj sredini i drugim propisima. Takođe, javnost ima pravo pristupa propisanim registrima ili evidencijama koje sadrže informacije i podatke u skladu sa ovim Zakonom.

Na lokalnom nivou nadležni organ za pripremu, donošenje i implementaciju Prostorno – urbanističkog plana u obavezi je da poštuje smjernice Strateške procene uticaja na životnu sredinu.

Obaveze nadležnog organa lokalne samouprave su da:

- Sprovodi mjere prevencije, po zahtevu i mjere sanacije, sprečavanja, otklanjanja i minimiziranja potencijalno negativnih efekata na životnu sredinu u cilju ekološke održivosti i prihvatljivosti;
- Sprovede i kontroliše primjenu mjera zaštite životne sredine u svim fazama realizacije Plana i pojedinačnih Projekata.
- Uspostavi monitoring u granicama Plana, ali i praćenje stanja životne sredine u neposrednom okruženju.

Programom rada Sekretarijata za uređenje prostora, stambeno-komunalne poslove i zaštite životne sredine predviđena je izrada "Informacije o stanju životne sredine na području opštine" u cilju praćenja stanja u životnoj sredini, koristeći se izvještajima relevantnih institucija Hidrometeorološkog zavoda, Centra za ekotoksikološka ispitivanja, i drugih koje rade monitoring životne sredine.

- Relevantna zakonska regulativa

Sistem praćenja stanja životne sredine (vazduh, voda, zemljište, opasne, otpadne i štetne materije, buka) uspostavljen je:

- Zakonom o životnoj sredini ("Sl. List Crne Gore" br.48/08) ;
- Zakonom o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine ("Sl. list RCG", br. 80/05) ;
- Zakonom o zaštiti prirode ("Sl.list CG", br. 51/08, 21/09) ;
- Zakonom o morskome dobru ("Sl.list RCG" 14/92) ;
- Zakonom o nacionalnim parkovima ("Sl. List RCG" br. 27/94);
- Zakonom o vodama ("Sl. list RCG", br. 27/07);
- Zakon o upravljanju otpadom (Sl. list Crne Gore br. 64/11)
- Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini (Sl. list CG, br. 28/2011)
- Zakonom o zaštiti vazduha ("Sl.list RCG", br.25/10);
- Uredba o graničnim vrijednostima emisija zagađujućih materija u vazduh iz stacionarnih izvora ("Sl. list Crne Gore", br. 10/11)
- Uredbom o klasifikaciji i kategorizaciji površinskih i podzemnih voda ("Sl. list CG", br. 2/07);
- Pravilnikom o dozvoljenim koncentracijama štetnih i opasnih materija u zemljištu i metodama za njihovo ispitivanje ("Sl. List RCG" br. 18/97);
- Pravilnikom o kriterijumima za izbor lokacija, načinu i postupku odlaganja otpadnih materija ("Sl. List RCG" br. 56/00);
- Pravilnikom o kvalitetu i sanitarno-tehničkim uslovima za ispuštanje otpadnih voda u recipijent i javnu kanalizaciju, načinu i postupku ispitivanja kvaliteta otpadnih voda, minimalnom broju ispitivanja i sadržaju izvještaja o utvrđenom kvalitetu otpadnih voda ("Sl. List Crne Gore" br. 45/08);
- Odlukom o osnivanju Zavoda za zaštitu prirode Crne Gore ("Sl.list CG", br. 15/09);
- Pravilnikom o vrstama i kriterijumima za određivanje stanišnih tipova, načinu izrade karte staništa, načinu praćenja stanja i ugroženosti staništa, sadržaju godišnjeg izvještaja, mjerama zaštite i očuvanja stanišnih tipova ("Sl.list CG", br. 80/08);
- Zakonom o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti ("Sl. list CG", br 56/09, 58/09);
- Odlukom o sistematskom ispitivanju sadržaja radionuklida u životnoj sredini ("Sl. list SRJ", br. 45/97) (Aneks 91);
- Pravilnikom o granicama radioaktivne kontaminacije životne sredine i o načinu sprovođenja dekontaminacije ("Sl. list SRJ", br. 9/99);
- Zahtjevima EU za nuklearnom sigurnošću i zaštitom od zračenja EURATOM (89/618, 96/29, 87/3954, 90/737 i dr.).

Zakonom o zaštiti prirode izvršena je djelimična harmonizacija nacionalnog zakonodavstva sa relevantnim propisima evropskog, i to:

- Direktivom o zaštiti prirodnih i poluprirodnih staništa flore i faune (Council Directive on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora, 9 december 1996 (Council Directive 92/43/EEC) - Habitats Directive), koja je izmijenjena i dopunjena Direktivom 97/62/EC i Regulativom (EC) 1882/2003;
- Direktivom o divljim pticama (Council Directive on the Conservation of wild birds, of 2 april 1979 (Council Directive 79/409/EEC) - Birds Directive);
- Uredbom o zaštiti divljih vrsta flore i faune regulisanjem njihovog prometa (31997R0338) (Council Regulation on the protection of species of wild fauna and flora by regulating trade therein (EC) No 338/97 (Council Regulation 338/97/EC)).

XI ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Problematika zaštite životne sredine u Prostorno – urbanističkom planu opštine Bar razmatrana je u okviru tog planskog dokumenta, ali i u sklopu Izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu. Primjenjena metodologija je saglasna sa pretpostavkama koje su definisane u okviru Zakona o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu.

Koncepcija zaštite, očuvanja i unapređenja životne sredine usmerena je na uspostavljanje održivog upravljanja prirodnim vrednostima, prevenciju, smanjenje i kontrolu svih oblika zagađivanja. Težište je na razrešavanju mogućih faktora narušavanja životne sredine u svim sferama delatnosti (u okviru vodne, saobraćajne i komunalne infrastrukture, industrije, poljoprivrede), kao i na sanaciji i revitalizaciji ugroženih područja. Poseban akcenat je na zaštiti prirodnih i stvorenih vrednosti. Osnovni prirodni elementi od značaja za zaštitu su: more i morska obala širine maksimalno do 500m, što važi i za Skadarsko jezero i njegovu obalu, nalazišta mineralnih i nemineralnih sirovina, izvori i površinski i podzemni vodotoci, prirodna vegetacija sa karakterističnim florističkim sastavom i osnovne karakteristike prirodnog reljefa. Osnovni stvoreni elementi od značaja za zaštitu su antropogena i sva poljoprivredna i šumska zemljišta, maslinjaci, agrumari, vinogradarski rejoni, postojeće zelenilo na gradskom području Bara i pošumljene površine duž saobraćajnica, odnosno morske i jezerske obale.

Potencijalno veći pritisci na životnu sredinu, prema strateškim ciljevima razvoja, mogu se očekivati razvojem Bara kao regionalnog centra, razvojem multimodalnog saobraćajnog sistema i slobodne industrijske zone u Baru, odnosno izgradnjom brze saobraćajnice duž Crnogorskog primorja i autoputa Beograd-Bar (Đurmani). Svi ovi elementi predstavljaju izuzetno dinamične forme razvoja u prostornom smislu i zahtevaju vrlo rigorozan i kontrolisan pristup u pogledu zaštite životne sredine. Sa druge strane, strateški pravac razvoja poljoprivrede koji se zasniva, između ostalog, i na proizvodnji ekološki bezbedne hrane, u mnogome bi pomogao rehabilitaciji zemljišnih i vodnih resursa, pošto podrazumeva primenu organske proizvodnje. Promene koje se očekuju u prostornoj organizaciji industrije, u pravcu formiranja manjih radnih zona za mala i srednja preduzeća, u sklopu drugih urbanih funkcija, mogu se prihvatiti kao odgovarajuće funkcije, s tim da svojom aktivnošću ne utiču negativno na kvalitet osnovnih elemenata životne sredine.

U sanaciji i rehabilitaciji prostora od strateške je važnosti, ne samo sa saobraćajnog aspekta, već i sa aspekta zaštite životne sredine, izmeštanje tranzitnog saobraćaja van gradskog područja Bara. Dalje, zahtevi za poboljšanjem kvaliteta mora, vazduha i zemljišta ugroženog radom Luke Bar i manjim industrijskim kapacitetima, potenciraju razvoj na bazi čistih tehnologija. Očuvanost bogatstva i raznovrsnosti prirodnih dobara, u prvom redu biljnog i životinjskog sveta na kopnu i u vodi, jedna je od prioritetnih obaveza adekvatne zaštite, uređenja i unapređenja ekosistema u sklopu planskog i racionalnog korišćenja prostora i njegove optimalne razvojne valorizacije.

Prevenција zagađenja i ugrožavanja životne sredine predpostavlja: utvrđivanje jasnih tehničko-tehnoloških uslova u pogledu lociranja potencijalnih zagađivača, kroz obaveznu izradu studija procene uticaja na životnu sredinu; poštovanje režima očuvanja i korišćenja područja zaštićenih prirodnih dobara, izvorišta

vodosnabdevanja, šuma, poljoprivrednog zemljišta, javnih zelenih površina i rekreacionih područja koji su utvrđeni Planom, a na osnovu odgovarajućih zakonskih propisa i predmetnih programa. Da bi se uopšte moglo govoriti o održivom razvoju, neophodno je ispoštovati ekološke odrednice, predočene u ciljevima, pri razmeštaju, revitalizaciji i novoj izgradnji stambenih, privrednih, turističkih i saobraćajnih objekata, posebno u prirodno osetljivim prirodnim celinama na području opštine (obalni pojas Jadranskog mora i Skadarskog jezera).

Zaštita životne sredine na području opštine Bar predstavlja jedan od imperativa budućeg razvoja ovog područja, uz neophodnost usklađivanja svih razvojnih procesa i aktivnosti sa principima održivog razvoja. Integrisanje ekološke komponente prilikom sprovođenja svih strateških programa, omogućilo bi lokalnoj vlasti lakši put do pristupnih fondova EU, čime bi se podstakla izrada, finansiranje i implementacija ekoloških programa i projekata na području barske opštine, a sve u cilju približavanja standardima Evropske Unije po pitanju obezbeđenja kvalitetnijih uslova življenja lokalnog stanovništva i adekvatnog upravljanja životnom sredinom. Osnovna planska postavka je da se omogući sprovođenje koncepcije i rešenja zaštite prostora i životne sredine definisanih Prostornim planom Crne Gore i Nacionalnom strategijom održivog razvoja Crne Gore, tj. da se obezbeđuje integrisanje aspekta zaštite životne sredine u planska rešenja, a u vezi sa namenom, izgradnjom i uređenjem prostora, te svih razvojnih procesa, aktivnosti i delatnosti koji će se odvijati u predviđenom planskom periodu.

Rezimirajući uticaje plana na životnu sredinu i elemente održivog razvoja može se konstatovati da će većina planskih rješenja imati pozitivan uticaj na konkretan prostor. Na osnovu vrednovanja, pozitivna planska rješenja su mnogobrojna, i odnose se na izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, funkcionalnom povezivanju stanovništva vodovodnom mrežom, izgradnju nedostajuće kanalizacione mreže i sistema za prečišćavanje otpadnih voda, ozelenjavanje slobodnih površina, proces organizovanog prikupljanja komunalnog i ostalog otpada i njeno odlaganje na regionalnoj sanitarnoj deponiji i dr.

Potencijalno negativni uticaji koje je moguće očekivati realizacijom planskih rješenja su ograničenog intenziteta i prostornih razmera. To su, pre svega, planska rješenja vezana za moguću eksploataciju mineralnih sirovina i izgradnju privrednih i drugih infrastrukturnih objekata u zonama sanitarne zaštite vodoizvorišta zbog potencijalnog uticaja na zagađivanje vazduha, voda, zemljišta i povećan nivo buke u neposrednom okruženju.

Da bi se ovakvi uticaji sveli u okvire koji neće opteretiti kapacitet prostora, potrebno je sprovoditi mjere za sprečavanje i ograničavanje negativnih uticaja na životnu sredinu. Mjere zaštite su propisane u posebnom poglavlju ovog Izveštaja i potrebno ih je realizovati prilikom sprovođenja planskih rešenja iz Prostorno - urbanističkog plana.

Na osnovu svega razmatranog, može se zaključiti da je sa aspekta zaštite životne sredine varijanta usvajanja predloženog PUP-a znatno povoljnija u odnosu na varijantu da se plan ne donese. U varijanti da se planski dokument implementira mogu se očekivati brojni pozitivni efekti u svakom sektoru, koji otklanjaju većinu postojećih negativnih tendencija u razvoju posmatrane teritorije. U drugoj varijanti, da se predmetni plan ne donese i da se razvoj nastavi po dosadašnjem trendu mogu se očekivati samo negativne tendencije u razvoju.

Izveštaj o strateškoj procjeni uticaja koji se radio za ovaj nivo ne može dati eksplicitne odgovore na prihvatljivost pojedinih planskih rešenja, pogotovo što se radi

o planskim rešenjima koja su na nivou generalnih sagledavanja ili koridora, bez jasnih informacija u pogledu detalja i tehnologija rešenja. Takva planska rješenja moraju se razrađivati i detaljno ocjenjivati prilikom izrade projektne dokumentacije i studija opravdanosti. Nivo detaljnosti koji će analizirati pojedinačne objekte i njihove uticaje na životnu sredinu, razmatraće se u okviru Procjena uticaja pojedinačnih objekata i projekata na životnu sredinu.

Na kraju, analizirajući Prostorno - urbanistički plan u celini, kao i pojedinačna planska rješenja, na osnovu evaluacije značajnih uticaja može se zaključiti da implementacija plana ne prouzrokuje strateški značajne negativne uticaje na celom planskom području, već samo na određenim lokacijama predmetnog područja na kome se realizuju planska rješenja. U slučajevima gdje je procjenjeno da može doći do potencijalno negativnog uticaja potrebno je preduzeti odgovarajuće mjere zaštite propisane ovim Izveštajem.